

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV

BAŞKANIN ZİYAFETİ PARASIZLIK - BEKÂR

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: NİHAL YALAZA TALUY



Genel Yayın: 3463

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV
BAŞKANIN ZİYAFETİ
PARASIZLIK
BEKÂR

ÖZGÜN ADI
ЗАВТРАК У ПРЕДВОДИТЕЛЯ
БЕЗДЕНЕЖЬЕ
ХОЛОСТЯК

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
NİHAL YALAZA TALUY

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2014
Sertifika No: 29619

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM, OCAK 2016, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-647-2 (CİLTİLİ)
ISBN 978-605-332-648-9 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL
(0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr



HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CCLXIX

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV

BAŞKANIN ZİYAFETİ
PARASIZLIK – BEKÂR

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
NİHAL YALÇAZA TALUĞ

TÜRKİYE  BANKASI

Kültür Yayınları





İçindekiler

Başkanın Ziyafeti.....	1
Parasızlık.....	53
Bekâr.....	101



BAŞKANIN ZİYAFETİ

Kişiler

NIKOLAY İVANOVIÇ BALAGALAYEV

Başkan,¹ 45 yaşında.

PYOTR PETROVIÇ PEHTERYEV

Eski başkan, 60 yaşında.

YEVGENİY TİHONOVİÇ SUSLOV

Yargıç.

ANTON SEMYONOVİÇ ALUPKİN

Komşulardan bir pomeşçik.

MİRVOLİN

Fakir bir pomeşçik, komşu.

FERAPONT İLYİÇ BESPANDİN

Bir pomeşçik.

ANNA İLYİNİŞNA KAUROVA

Dul kız kardeşi, 45 yaşında.

PORFİRİY İGNATYEVİÇ NAGLANOVİÇ

Başkomiser.

VELVİTSKİY

Başkanın kâtibi.

GERASİM

Başkanın oda uşağı.

KARP

Kaurova'nın arabacısı.

Olay başkanın çiftliğinde geçer.

1 Eski Rusya'nın her eyaletinde bulunan asilzade zümrelerinin başkanı kastedilmektedir. (ç.n.)

Sahne: Bir yemek odası. Ortada bir kapı. Sağda yazıhane görünmektedir. Pencere geridedir. Bir köşede, mezelerle donanmış bir masa kurulmuş. Gerasim masanın etrafında uğraşmaktadır. Birdenbire araba sesi duyar, pencereye gider.

1. Sahne
(Gerasim, Mirvolin.)

MİRVOLİN

Merhaba Gerasim! Nasılsın? Seninki inmedi mi daha?

GERASİM

(Sofrayı kurmaya devam eder.)

Hoş geldiniz efendim. Şu atı da nereden buldunuz?

MİRVOLİN

Nasıl? İyi bir hayvan, değil mi? Dün iki yüz ruble veriyorlardı.

GERASİM

Kimmiş bu kadar parayı veren?

MİRVOLİN

Karaçevli bir tüccar.

GERASİM

Niçin satmadınız?

MİRVOLİN

Niye satacakmışım? Bana lazım. Baksana oğlum! Bir kadehçik uzatıversene... Sanki boğazıma bir şey tıkanıvermiş. Sıcağın da hatırı sayılır hani...

(İçer ve meze alır.)

Bu hazırlık öğle yemeğine mi?

GERASİM

Akşama mı olacak, tabii öğleye...

MİRVOLİN

Kaç takım bu böyle! Misafir mi gelecek?

GERASİM

Öyle olmalı.

MİRVOLİN

Kimler gelecek acaba, bilmiyor musun?

GERASİM

Bilmem. Güya Bepandın'ı kız kardeşiyle barıştıracaklarmış. Besbelli bunun şerefine olacak.

MİRVOLİN

Vay, vay! Gerçekten mi? İyi ya işte! İşleri yoluna koyup artık malları bölüşmeleri gerek. Ayıp yani! Şey... söylediklerine göre Nikolay İvaniç, Bepandın'den koruyu satın alacakmış, doğru mu bu?

GERASİM

Tanrı bilir!

MİRVOLİN

(Kendi kendine.)

Sırası gelmişken biz de şu ormancığışı istesek bari!

BALAGALAYEV (BAŞKAN)

(Kulisten.)

Filka! Velvitskiy'i çağır bana.

MİRVOLİN

Galiba yazıhaneden salona giden kapı açık... Hadi Gerasim, bir kadehçik daha ver!

GERASİM

Ya? Hep boğazınızın kuruluşu, değil mi?

MİRVOLİN

Sorma birader! Biber gibi yakıyor.

(İçer ve biraz meze alır. Gerasim çıkar.)

2. Sahne

(Öncekiler, Başkan, Velvitskiy.)

BAŞKAN

Evet, evet... evet! Sen bunu böylece idare ediver, anlaşıldı mı?

(Mirvolin'e.)

A, sen misin? Günaydın.

MİRVOLİN

Sağ olun Nikolay İvaniç.

BAŞKAN

(Velvitskiy'e.)

Söylediğim gibi... Anladın mı? Anladın, değil mi?

VELVİTSKİY

Tabii efendim, tabii.

BAŞKAN

Evet; böyle daha iyi olacak. Hadi, şimdi git artık. Sonra ben haber gönderir, çağtırtırım seni. Gidebilirsin.

VELVİTSKİY

Emredersiniz. Şu halde, Dul Kaurova'nın evrakını hazırlayalım. Değil mi efendim?

BAŞKAN

Elbette, elbette! Bunu şimdiye kadar düşünmedin mi? Şaşılacak adamsın vesselam!

VELVİTSKİY

Bu hususta emir buyurmadınız ki...

BAŞKAN

Daha da neler! Her şeyi söylemek mi gerek?

VELVİTSKİY

Emredersiniz efendim.

(Çıkar.)

BAŞKAN

Bu delikanlı pek de anlayışlı değil!

(*Mirvolin'e.*)

E, sen nasılsın bakalım?

(*Oturur.*)

MİRVOLİN

Sağ olun Nikolay İvaniç, çok şükür. Ya siz nasılsınız?

BAŞKAN

Teşekkür ederim. Şehre gittin mi?

MİRVOLİN

Gitmez olur muyum? Yeni bir şey yok. Ha, tüccar Sel-yodkin yok mu? Evvelsi gün adamcağıza inme inmiş. Onun için pek de şaşılacak bir şey değil. Mümeyyiz için de, dün yine karısını pataklamış diyorlar.

BAŞKAN

Deme yahu! Amma da azılı herifmiş!

MİRVOLİN

Doktor Juravlev'i gördüm. Size selam söyledi. Pyotr Petroviç'e de rastladım. Bindiği araba da yeniydi. Besbel-li misafirliğe gidiyordu. Arkasında uşağı da vardı. Uşağın şapkası da yenilenmiş.

BAŞKAN

Bugün buraya gelecek. Arabası nasıl? Güzel mi?

MİRVOLİN

Bilmem ki, nasıl anlatayım? Doğrusunu söylemek gerekirse öyle pek ahım şahım bir şey değil. Gerçi görünüşü gözülcü gibi, ama ben beğenmedim. Sizininki nerede, o ne-rede!

BAŞKAN

Yaylı mı acaba?

MİRVOLİN

Yaylı olmasına yaylı, ama bundan ne çıkar, rica ederim! Gösteriş. Gösterişi de öyle severler ki! İşittiğime göre, yine adaylığını koyacakmış.

BAŞKAN

Başkanlık için mi?

MİRVOLİN

Evet efendim. Koyar da yani. Yapsın da bir kere daha boyunun ölçüsünü alsın bakalım.

BAŞKAN

Öyle mi dersin? Ama aslına bakarsan, Pyotr Petroviç her cihetten olağanüstü saygıdeğer bir adam olduğu için, buna hakkı var. Öte yandan bizim bazı asilzadeler de epey tutarlar onu. Bir kadeh votka içsene.

MİRVOLİN

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN

Çoktan içtin mi yoksa?

MİRVOLİN

Hayır efendim. Ne münasebet! İçmedim... ama... göğsüm de ne kötü bugün!

(Öksürür.)

BAŞKAN

Boş ver şimdi canım! Hadi iç bakalım.

MİRVOLİN

(İçer.)

Sağlığınıza! Size bir haber vereyim mi Nikolay İvaniç? Bizim eski başkanın asıl soyadı Pehteryev değil, Pehteryov imiş. Pehteryov! Pehteryev değil. Buna ne buyurursunuz?

BAŞKAN

Nereden biliyorsun bunu?

MİRVOLİN

Bilmez olur muyum efendim? Babasını, amcalarını, hepsini tanıyorum. Hepsinin adı Pehteryov idi. Öteden beri

Pehteryov idiler. Pehteryev soyadı buralarda hiç yoktu.
Ne biçim soyadı bu?

BAŞKAN

Bize ne canım. Adamın kalbi temiz olsun da ismin ne önemi var?

MİRVOLİN

Çok doğru efendim. Tam buyurduğunuz gibi: kalp temiz olmalı...

(Pencereye bakar.)

Birisi geldi.

BAŞKAN

Bak, ben de daha sabahlıkla oturuyorum. Seninle lafa daldım...

(Kalkar.)

ALUPKİN

(Kulis arkasından Gerasim'e.)

Geldiğimi haber ver: A-lup-kin! Asilzade Alupkin.

GERASİM

(Girer.)

Bay Alupkin sizinle görüşmek istiyor efendim.

BAŞKAN

Alupkin mi? O da kimmiş? Buyursun.

(Mirvolin'e.)

Sen onunla biraz meşgul oluver. Ben hemen giyinirim.

(Çıkar.)

3. Sahne

(Mirvolin, Alupkin.)

MİRVOLİN

Buyurun efendim. Oturmaz mısınız? Nikolay İvaniç şimdi inecekler.

ALUPKİN

Sağ olun. Oturmayayım. Kiminle müşerref oluyorum?

MİRVOLİN

Mirvolin. Pomeşçik. Buralıyım... Duymuşsunuzdur belki.

ALUPKİN

Hayır efendim, duymadım. Ama tanıştığımıza memnun oldum. Bir şey soracağım: Tatyana Semyonovna Baldaşova akrabanız mıdır?

MİRVOLİN

Değil efendim. Hangi Baldaşova?

ALUPKİN

Tambovlu; pomeşçiklerden... dul.

MİRVOLİN

Tambovlu ha?

ALUPKİN

Evet, Tambovlu. Dul... Bir şey daha sormama müsaade ediniz. Buranın başkomiserini tanıyor musunuz?

MİRVOLİN

Porfiriy İgnatyeviç'i mi? Elbette. Eski bir dostumdur.

ALUPKİN

Ne diyorsunuz! Dünyada eşine rastlanamayacak kepa-ze herifin biri! Beni affedin, ama açıksözlü bir adamım. Askerim, dobra dobra konuşmaya alışmışım. Şunu da söyleyeyim ki...

MİRVOLİN

Bir iki lokma bir şey buyurmaz mısınız? Yoldan geliyor-
sunuz.

ALUPKİN

Sağ olun. Şunu da söyleyeyim ki, buralara geleli çok olmadı. Şimdiye kadar hep Tambov'da oturuyordum. Ölen karımdan bu bölgede elli iki kişilik bir köy miras kalınca...

MİRVOLİN

Bu köyün nerede olduğunu sorabilir miyim?

ALUPKİN

Trühino Köyü. Büyük Voronej Yolu'ndan beş verst ka-
dar ötede.

MİRVOLİN

Biliyorum efendim, biliyorum. Çok güzel bir mülk.

ALUPKİN

Yok canım, berbat bir yer. Safi kum... İşte karımdan bu mezbele kalınca buraya göç etmeye karar verdim. Zaten Tambov'daki evim yıkılıp harap olmuştu. Ben de buraya taşındım. Sizin başkomiser ne yapsa beğenirsiniz? Gayet rezil bir şekilde beni zarara soktu.

MİRVOLİN

Ne diyorsunuz! Ne fena şey!

ALUPKİN

Hayır... müsaade buyurun. Belki bunun bu derece önemi yoktu; ama benim bir kızım, Yekaterinam var... Bu nasıl göz önüne alınmaz? Ama benim Nikolay İvaniç'e güvenim var. Gerçi kendisini görme şerefine ancak iki defa nail oldum, ama hak koruduğuna dair pek çok şey işittim.

MİRVOLİN

İşte kendileri de geliyorlar.

4. Sahne

(Öncekiler ve Başkan.)

BAŞKAN

(Frak giymiştir.)

Memnun oldum. Buyurun, oturun. Sizinle, galiba... şey... bizim saygıdeğer Afanasiy Matveyiçlerde müşerref olmuştuk.

ALUPKİN

Çok doğru efendim.

BAŞKAN

Galiba bize, yani bölgemize, yeni geldiniz.

ALUPKİN

Çok doğru efendim.

BAŞKAN

Umarım pişman olmazsınız.

(Kısa bir sessizlik.)

Hava da ne sıcak bugün...

ALUPKİN

Nikolay İvaniç! İhtiyar bir askere açıkça konuşma iznini vermenizi rica ediyorum.

BAŞKAN

Elbette buyurun. Sizi dinliyorum.

ALUPKİN

Nikolay İvanoviç! Siz bizim başkanımızsınız! Nikolay İvanoviç! Yani ikinci babamız sayılırsınız. Ben de bir babayım Nikolay İvanoviç!

BAŞKAN

Sizi temin ederim, görevimi gayet iyi biliyor, yüreğimde hissediyorum. Asilzade zümremizin bana gösterdiği ilgi ve itimattan büyük memnunluk duyduğumu da ilave edeyim... Buyurun, bir isteğiniz mi var?

ALUPKİN

Nikolay İvanoviç! Sizin başkomiser madrabazın ta kendisi.

BAŞKAN

Hmm! Tabiriniz pek sert.

ALUPKİN

Hayır efendim, hiç değil! Müsaade edin. Lütfen dinleyin beni... Güya benim köylülerimden biri, komşu köyden Filip isminde birinin tekesini çalmış. Sorarım size: köylü tekeyi ne yapacak yani? Efendim? Hayır, söyleyin rica ederim: Köylü ne yapacak tekeyi? Hem tekeyi çalan köylü, niçin mutlaka benim köyümden olsun? Belki de başka bir köydendir. Ortada kanıt yok ki... Hatta farz edelim ki, bu suçlu bana ait bir köylü olsun. Onun suçundan bana ne? Onun işlediği suçtan nasıl olur da ben

sorumlu tutulabilirim. Niçin beni rahatsız edip duruyorlar? Demek bundan sonra kaybolan her tekenin hesabını ben vereceğim. Başkomiser de aklına estiği gibi beni tersleyebilecek! Bu nasıl olur, rica ederim! Teke ağılınızda bulundu deyip duruyor. Tekesi de kendisiyle beraber yerin dibine girsin! İş tekede değil, gösterdiği nezaketsizlikte!

BAŞKAN

Müsaade buyurun. Ben pek iyi anlayamadım. Tekeyi köylünüzün çaldığını söylüyordunuz.

ALUPKİN

Ben değil; başkomiseriniz söylüyor...

BAŞKAN

Fakat bu durumda kanuni yolları izlemeniz gerekir ben-
ce. Neden bana müracaata lüzum gördünüz?

ALUPKİN

Başka ne yapabilirdim Nikolay İvaniç? Bir düşünsenize. Ben, şu ihtiyar asker, hakarete uğradım; şerefim iki paralık oldu. Başkomiser bana, hem de gayet nezaketsiz tarzda, güya benim... insaf yahu!

GERASİM

(Girer.)

Yevgeniy Tihoniç geldiler.

BAŞKAN

(Kalkar.)

Affedersiniz... Günaydın Yevgeniy Tihoniç! Hoş geldiniz.
Nasılsınız?

5. Sahne

(Öncekiler ve Yargıç Suslov.)

YARGIÇ

İyiym canım, iyiym. Teşekkür ederim. Hepinizi selamlarım baylar!

MİRVOLİN

Hoş geldiniz Yevgeniy Tihoniç!

YARGIÇ

Ah, merhaba!

BAŞKAN

Hanımınız nasıl?

YARGIÇ

O da iyi. Bu ne sıcak yahu! Hatırınız olmasaydı, yemin ederim yerimden kıpırdamayacaktım Nikolay İvaniç.

BAŞKAN

Eksik olmayın canım.

(Masayı gösterir.)

Buyurun.

(Alupkin'e.)

Affedersiniz, isminizi bilmiyorum.

ALUPKİN

Anton Semyonov.

BAŞKAN

Kusura bakmayın azizim Anton Semyoniç. Davanızı bana sonra anlatırsınız. Şimdi görüyorsunuz ya... Ben de işinize özel bir ilgi göstereceğim; gönlünüz rahat olsun. Yevgeniy Tihoniç'le tanışıyor musunuz?

ALUPKİN

Hayır efendim.

BAŞKAN

Tanıştırayım: yargıcımız. Her yönden olağanüstü, temiz yürekli saygıdeğer bir zattır. Yevgeniy Tihoniç!

YARGIÇ

(Masa başında, meze yemektedir.)

Ne var?

BAŞKAN

Bölgemize yeni yerleşen Alupkin Semyonoviç'i takdim ederim. Yeni pomeşçiklerimizden...

YARGIÇ

(*Yemeye devam ederek.*)

Çok memnun oldum. Nereden geldiniz?

ALUPKİN

Tambov'dan efendim.

YARGIÇ

Ya! Tambov'da bir akrabam var, kof biridir. Bununla beraber Tambov güzel bir şehir doğrusu.

ALUPKİN

Evet efendim, güzel bir şehirdir.

YARGIÇ

Ee, nerede kaldı dostlarımız? Gelmeyecekler mi dersiniz?

BAŞKAN

Zannetmem. Ama ben de, bu vakte kadar gelmeyişlerine şaşıyorum. En başta onların gelmesi gerekiyordu.

YARGIÇ

Onları barıştıracak mıyız, ne dersiniz?

BAŞKAN

Umarım... Pyotr Petroviç'i de davet ettim. Şey... Anton Semyoniç, sizden bir şey rica edeceğim. Bir müşkülümüzün hallinde bize yardım edebilirsiniz. Bu, bütün zümremizi ilgilendiren bir meseledir diyebilirim.

ALUPKİN

Yaa, öyle mi?

BAŞKAN

Burada Bepandin isminde bir pomeşçik var. İyi bir adamcağız, ama delinin teki... Yani, tam deli değilse de, öyle bir şey işte... Bepandin'in bir de dul kız kardeşi var, Kaurova. Açık konuşmak gerekirse, tam manasıyla sersem, dikkafalı bir kadın. Bizzat göreceksiniz zaten.

MİRVOLİN

Aileden öyleler Nikolay İvaniç. Müteveffa anneleri Pelageya Arsenyevna bundan da beterd. İşittiğime göre,

gençliğinde başına bir tuğla parçası düşmüş... Ondan böyle olmuş zahir...

BAŞKAN

Belki de yaradılıştandır... İşte bu Bespandin ile dul kız kardeşi Kaurova arasında artık üçüncü senesine basan bir mal taksimi davası var. Teyzeleri vasiyetnamesinde ikisine de bir çiftlik bırakmıştı; vaktiyle satın almış olduğu bir çiftlik. Bu noktaya dikkatinizi çekerim. Şimdi bunlar bir türlü bu çiftliği pay edemiyorlar. Hele kız kardeşi bu işe hiç yanaşmıyor, hiçbir şeye razı olmuyor. İş mahkemeye döküldü. Yüksek makamlara, başvurdular. Bu gidişle işin sonu kötü olacak. Artık işe karışmaya, yani bu huysuzluklarına son verip ikisini de yola getirmeye karar verdim. Bugün son olarak onları buraya çağırdım, bundan sonra başka türlü hareket edeceğim... Ne diye bu kadar üzülelim? Gidip mahkemede halletsinler! Arabulucu ve tanık sıfatıyla muhterem Yevgeniy Tihoniç'le eski başkanımız Pyotr Petroviç Pehteryev'i çağırdım. Bize bu hususta, yani bu işte yardım etmek ister misiniz?

ALUPKİN

Memnuniyetle... Ama bilmem ki, tanışmadığımız için...

BAŞKAN

Ne çıkar! Ehemmiyeti yok. Hem buranın pomeşçiği, hem de sağduyulu bir adamsınız. Aksine daha iyi olur: Tarafsızlığınıza şüphelenmek için bir sebep bulamazlar.

ALUPKİN

Peki efendim, emredersiniz.

GERASİM

(Girer.)

Bayan Kaurova geldi efendim.

BAŞKAN

Hah, geldi işte...

6. Sahne

(Öncekiler ve başında şapkası, elinde çantasıyla Kaurova.)

BAŞKAN

Buyursunlar! Buyursunlar! Aman, nerede kaldınız Anna İlyinişna. Buyurun, şuraya buyurun. Bir şey emreder misiniz?

KAUROVA

Ferapont İlyiç daha gelmedi mi?

BAŞKAN

Henüz gelmedi. Fakat neredeyse gelir. Biraz bir şeyler yemez misiniz?

KAUROVA

Teşekkür ederim. Perhizliyim.²

BAŞKAN

Olsun efendim. Bizde turp, hıyar falan da var... Bir çay emreder misiniz?

KAUROVA

Hayır, teşekkür ederim. Kahvaltı ettim. Geç kaldımsa affınızı dilerim Nikolay İvaniç.

(Oturur.)

Buraya sağlam gelebildiğime şükür, arabacım az kalsın beni deviriyordu.

BAŞKAN

Ne diyorsunuz? Geçmiş olsun! Oysa yol o kadar da fena değil.

KAUROVA

Yolun kabahati yok Nikolay İvaniç. Yoldan değil! Ah, ah! Neyse, sağ salim geldim ya, siz ona bakın Nikolay İvaniç. Doğrusu bu gelişten de bir fayda umduğum yok ya! Çünkü ağabeyim Ferapont İlyiç'in huyunu çok iyi bilirim ben, hem de çok iyi!

2 Hristiyanlarda etin yenmediği dinî perhizi kastediyor. (ç.n.)

BAŞKAN

Bakalım Anna İlyinişna, görürüz. Bense tersine, işinizi bugün bitirmeyi umuyordum.

KAUROVA

Tanrı ağzınızdan işitsin! Keşke öyle olsa Nikolay İvaniç. Bilirsiniz ki, ben makul bir kadını. Uysal bir insanım. İtiraz edebilir miyim hiç? Haddime mi düşmüş? Müdafasız, zavallı bir dul kadını ben. Bütün ümidim sizlerde. Ferapont İlyiç ise beni mahvetmek istiyor. Ne yapalım, sağ olsun... Yavrularıma kıymasın da, kendimi düşünmem ben.

BAŞKAN

Yeter ama Anna İlyinişna, rica ederim! Sizi yeni pomeşçiğimiz Anton Semyoniç Alupkin'le tanıştırayım.

KAUROVA

Çok memnun oldum efendim.

BAŞKAN

Müsaade ederseniz, o da işimizin halline iştirak etsin.

KAUROVA

Hayhay efendim. Razıyım. Her şeye razıyım. Hatta bütün kasabayla bütün eyaleti bile çağırırsanız, bu pak vicdanımla onların karşısına çıkmakta tereddüt etmem Nikolay İvaniç. Beyefendinin de beni koruyacağından ve mağdur olmama razı gelmeyeceğinden eminim. Siz nasılsınız Yevgeniy Tihoniç?

YARGIÇ

Eksik olmayın; iyiyim. Bize ne olacak ki...

MİRVOLİN

(*Kaurova'nın elini öper.*)

Ufaklıklar nasıl Anna İlyinişna?

KAUROVA

Çok şükür şimdilik hepsi hayatta. Ama kim bilir ne vakte kadar... Ah! Yakında, hem de pek yakında zavallı yavrularım öksüz kalacak galiba!

YARGIÇ

Daha neler! Niçin böyle şeyler söylüyorsunuz Anna İlyinişna? Siz hepimizden çok yaşarsınız iki gözüm.

KAUROVA

Niçin söylüyormuşum! Elbette bir sebep var ki söylemeden duramıyorum. Bir de yargıç olacaksınız! Böyle konuşmakta haklı olduğumu kanıtlayabilecek bazı şeyler olmasa böyle konuşur muyum hiç?

YARGIÇ

Ne gibi kanıtlarmış onlar?

KAUROVA

Var işte efendim, var. Nikolay İvaniç, emir buyurun da arabacımı çağırınsınlar buraya.

BAŞKAN

Kimi efendim?

KAUROVA

Arabacıyı, arabacım Karpuşka'yı... Adı Karpuşka'dır.

BAŞKAN

Niçin çağırırım?

KAUROVA

Siz hele bir emir verin de... Yevgeniy Tihoniç kanıt istiyor ya...

BAŞKAN

Müsaade buyurun Anna İlyinişna...

KAUROVA

Hayır efendim. Çok rica ederim!

BAŞKAN

Peki, öyle olsun.

(*Mirvolin'e.*)

Hadi birader, git de söyleyiver.

MİRVOLİN

Peki efendim.

KAUROVA

Zaten bana hiçbir zaman inanmazsınız Yevgeniy Tihoniç. İlk defa olmuyor bu. Neyse... yine de sağ olun...

ALUPKİN

Ama ben, ayıp değil ya, neden arabacınızı çağırttığınızı bir türlü anlayamadım. Ne işi var arabacınızın burada? Anlayamıyorum.

KAUROVA

Şimdi görürsünüz.

ALUPKİN

Anlayamıyorum.

7. Sahne

(Öncekiler, Karp ve Mirvolin.)

MİRVOLİN

İşte arabacı.

KAUROVA

Karpuşka, buraya bak! Dinle beni. Yüzüme bak diyorum sana! Baylar, ağabeyim Ferapont İlyiç'in seni, hem de birkaç kere satın almaya uğraştığına inanmıyorlar. Duydun mu? Duyuyor musun söylediklerimi?

YARGIÇ

Dilini mi yuttun oğlum? Hanımefendinin ağabeyi seni satın almaya kalkıştı mı?

KARP

Ne gibi satın almaya?

YARGIÇ

Ne bileyim ben! Anna İlyinişna öyle diyor.

KAUROVA

Karpuşka! Yüzüme bak. Bugün arabayı az kalsın deviriyordun, bunu hatırlıyorsun değil mi? Hatırlıyor musun?

KARP

Ne zaman efendim?

KAUROVA

Ne zamanmış! Şu aptala bakın. Yolun dönemecinde tabii, köprüye gelirken... Tekerleğin bir tanesi az kalsın fırlamıyor muydu?

KARP

Evet efendim.

KAUROVA

Peki o sırada sana ne dediğimi de hatırlıyor musun? Demiştin ki, “Doğru söyle, ağabeyim Ferapont İlyiç sana para verdi. Karpuşka, hanımını deviriver de ölsün. Ben de seni unutmayacağım demiştir...” Bana nasıl bir cevap verdiğini de hatırlıyor musun? “Affedin beni hanımım... Suçluyum. Bağışlayın beni!” diye söyleniyordun.

YARGIÇ

Fakat müsaade buyurun Anna İlyinişna. Suçlu olduğunu söylemesi bir şey göstermez ki... Acaba bu sözüyle, Ferapont İlyiç’in onu gerçekten parayla satın aldığını mı söylemek istiyordu? Gerçekten arabayı devirip sizi öldürme niyeti var mıydı? Bu noktayı öğrenmemiz lazım.

(Karp’a.)

Her şeyi itiraf ettin mi sen? Ettin mi?

KARP

Neyi itiraf edecekmişim?

KAUROVA

Buraya bak Karpuşka! Bana bak bana! Ferapont İlyiç bana ihanet etmen için para vermek istedi, değil mi? Ama sen tabii razı olmadın. Doğru mu söylüyorum?

KARP

Dediğiniz gibi efendim...

YARGIÇ

Durun efendim. Müsaade edin.

(Karp’a.)

Sen bana doğru dürüst cevap ver oğlum. Anladın mı?

KAUROVA

Hayır Yevgeniy Tihoniç! Asıl siz müsaade edin! Ben böyle şeye razı olamam. Siz onu korkutmak istiyorsunuz. Buna izin veremem doğrusu. Hadi Karpuşka, git baka-yım; yat, uyu da aklın başına gelsin. Baksana, ayakta uyuyacaksın neredeyse.

(*Karp çıkar.*)

Doğrusu, sizden bunu beklemezdim Yevgeniy Tihoniç. Size ne yaptım da bu muamelenizi hak ettim?

YARGIÇ

Siz de neden bizi enayi yerine koyuyorsunuz?

BAŞKAN

Peki efendim, peki. Anna İlyinişna oturun canım. Sakin olun. Her şeyi hallederiz.

GERASİM

(*Girer.*)

Bay Bepandin geldiler.

BAŞKAN

Hele şükür! Buyursunlar, buyursunlar!

8. Sahne

(*Öncekiler, Bepandin.*)

BAŞKAN

Hoş geldiniz canım. Doğrusu epey beklettiniz bizi.

BESPANDİN

Kusuruma bakmayın Nikolay İvaniç. Gerçekten kaba-hatlıyım. Aksilik çıktı işte... Günaydın gayretli yargıcımız Yevgeniy Tihoniç! Nasılsınız?

YARGIÇ

Günaydın.

BESPANDİN

(*Kız kardeşini başıyla selamlar.*)

Geç kalmamın sebebi de ne biliyor musunuz? Eyerimi

çaldılar. Kimin çaldığı da belli değil... Çaresiz seyisimin eyerini aldım.

(İçer.)

Ben her yere atla giderim; bu da berbat bir eyer... sürücü eyeri! Tırısyla gitmek mümkün değil.

BAŞKAN

Ferapont İlyiç, sizi tanıştırayım: Anton Semyoniç Alupkin.

BESPANDİN

Memnun oldum. Avcı mısınız?

ALUPKİN

Hangi anlamda?

BESPANDİN

Hangi anlamda olacak! Tabii ki kuş falan avlamakla mı meşgulsünüz diye sordum. Köpek sever misiniz?

ALUPKİN

Hayır, köpek sevmem. Kuşları da ancak bir yere konmuşken vurabilirim.

BESPANDİN

(Güler.)

Ancak bir yere konmuşken ha?

BAŞKAN

Kusura bakmayın baylar, ama şu ilgi çekici konuşmanızı kesmek zorunda kalacağız. Köpeklerden, bir yere konmuş kuşlardan başka zamanda bahsederiz. Şimdi vakit kaybetmeden, görüşmek üzere toplandığımız işe geçelim. Pyotr Petroviç'siz de başlayabiliriz, ne dersiniz?

YARGIÇ

Olur.

BAŞKAN

Şu halde buyurun, oturun Ferapont İlyiç. Siz de Anton Semyoniç...

(Oturlurlar.)

BESPANDİN

Nikolay İvaniç! Size karşı öteden beri pek derin bir saygı beslediğim için, arzunuz üzerine buraya kadar geldim. Yalnız size şimdiden söyleyeyim: Eğer saygıdeğer hemşiremden makul bir hareket bekliyorsanız...

KAUROVA

(*Ayağa kalkarak.*)

İşte görüyor musunuz Nikolay İvaniç? Siz de görüyorsunuz ya!

BAŞKAN

Müsaade edin Ferapont İlyiç... Siz de Anna İlyinişna! Müsaade buyurun. Önce beni dinlemenizi rica edeceğim. Bugün her ikinizin de evimde bulunuşu benim için büyük şereftir. Fakat sizleri davetteki asıl maksadım, boyuna uzayıp giden şu anlaşmazlığınıza artık bir son vermektir. Kendiniz düşünün; bir karından çıkmış iki kardeşsiniz siz. Yaptığınız olacak şey mi yani?

BESPANDİN

Müsaade buyurun Nikolay İvaniç!

ALUPKİN

Kesmeyin lütfen Bay Bespandin.

BESPANDİN

Akıl hocasına ihtiyacım yok zannederim.

ALUPKİN

Akıl hocanız falan değilim, ama Nikolay İvaniç tarafından davet edildiğime göre...

BAŞKAN

Evet Ferapont İlyiç. Bay Alupkin'le saygıdeğer Yevgeniy Tihoniç'e bu işle ilgilenmeleri için bizzat ricada bulundum. Ferapont İlyiç! Anna İlyinişna! Sizlere söylüyorum, nasıl olur da aynı karından dünyaya gelmiş iki kardeş birbirine düşman kesilir? Ferapont İlyiç! Anna İlyinişna! Biraz aklınızı başınıza toplayın... Bunu sırf

kendi iyiliğiniz için söylüyorum. Yoksa bundan bana ne? Lakin sizin iyiliğinizi düşünerek...

BESPANDİN

Ama bunun nasıl bir kadın olduğunu bilmezsiniz Nikolay İvaniç! Onu bir parça dinleyin de görürsünüz nasıl bir... Neyse affedersiniz!

KAUROVA

Ya siz ne biçim herifsiniz? Arabacımı parayla elde etmek istersiniz. Hizmetçi kızlarla zehir gönderirsiniz; sizin için vücudum bu dünyada fazla... Hatta şimdiye kadar nasıl yaşadığına da şaşıyorum ya...

BESPANDİN

Hangi arabacıya para vermişim? Neler söylüyorsunuz siz yahu?

KAUROVA

Evet efendim! Yemin etmeye bile hazır... Söylediklerimin doğruluğuna bütün bu baylar şahit.

BESPANDİN

(Odada bulunanlara dönerek.)

Bütün bu saçmalık da nesi, rica ederim!

ALUPKİN

(Kaurova'ya.)

Bir dakika! Rica ederim beni boş yere tanık göstermeyin. Aslında arabacınızın söylediği hiçbir şeyi anlamamıştım. Bu da bizim tekenin işine döndü.

KAUROVA

Tekeniz mi? Neden arabacım sizin tekenize benziyor-muş? Asıl siz kendiniz...

BAŞKAN

Rica ederim baylar, bırakın tartışmayı! Anna İlyinişna! Ferapont İlyiç! Neden birbirinizi suçlayıp duruyorsunuz? Geçmiş unutsanız daha iyi olmaz mı? Hadi sözümü dinleyin de barışın. Hadi kardeş kardeş kucaklaşın bakalım. Fakat hiçbir şey söylemiyorsunuz...

BESPANDİN

Aman efendim! Buna imkân mı var? Bilseydim buraya hiç gelmezdim!

KAUROVA

Ben de gelmezdim.

BAŞKAN

Fakat demin her şeye razı olduğunuzu söylememiş miydiniz?

KAUROVA

Her şeye, ama buna değil.

YARGIÇ

(*Yavaşça.*)

Görüyorsunuz ya Nikolay İvaniç. İşı yanlış tuttunuz. Siz onlara barıştan dem vururken, onlar ne havada...

BAŞKAN

Ya sizce nasıl yapmalı Yevgeniy Tihoniç?

YARGIÇ

Siz onları niçin çağırdınız? Mal taksimi için, değil mi? Zaten bütün kavgaları da bu yüzden... Mallarını paylaşmadıktan sonra, ne size, ne bana, ne de bir başkasına rahat verirler. Biz de bu sıcakta evlerimizde oturacağımız yerde yollarda sürünürüz. Bu yüzden, mademki bunları uzlaştırmaya niyetimiz var, hemen işe başlayalım. Planlar nerede?

BAŞKAN

Evet, başlayalım. Gerasim!

GERASİM

(*Girer.*)

Buyurun efendim.

BAŞKAN

Velvitskiy'i çağır.

BESPANDİN

Size şimdiden haber vereyim ki, ben her şeye razıyım. Nikolay İvaniç nasıl uygun görürse, her şey öyle olsun.

KAUROVA

Ben de.

YARGIÇ

Görürüz bakalım.

MİRVOLİN

Hah, bu güzel işte!

9. Sahne

(Öncekiler, Velvitskiy; Velvitskiy planları getirir.)

BAŞKAN

Buraya getir.

(Planları açar.)

Şu küçük masayı da yanımıza çek. İşte buyurun, bakınız: “Kokuşkino ve Rakovo köyleri. Sekizinci teftiştten sonra, 94 erkek...” Ne kadar da karalanmış, görüyor musunuz? Kaçınıcı defadır bunlarla uğraşıyoruz. “712 dönüm arazi. Ekime elverişli olmayan kısım 81 dönüm. Çiftlikle mera-nın altındaki 9 dönümlük yer ve tek tük birkaç arazi parçası daha... Mimar Filokalosov karısı, müteveffa teyzele-rinden miras kalan işbu çiftliğin, 14. dereceden memur Ferapont Bepandin ile kız kardeşi; Teğmen Kaurova’nın dul karısı Anna Kaurova, arasında;” buraya dikkat edelim: “eşit olarak bölümünü üzerimize aldık.”

BESPANDİN

Kocakarı ölmeden evvel bunamıştı. Bütün malını bana bıraksaydı ya... Böylece hiçbir tatsızlık da çıkmazdı...

KAUROVA

Amma da yaptınız!

BESPANDİN

Size de kanunun tayin ettiği miktarı ayırsaydı... Kadın akli işte, ne olacak! Zaten söylediklerine göre siz onun finosunu her sabah yıkayıp tararmışsınız.

KAUROVA

Yalana bakın! Köpek tarayacak kadın mıyım ben? Pes doğrusu! Köpek taramak size yaraşır. Köpek delisi olduğunuzu herkes bilir. Sizin için –Tanrı affetsin!– köpeğinizi suratından öptüğünüzü söylüyorlar.

BAŞKAN

Efendim, ikinizi de biraz susmaya davet ediyorum. Sadece gelelim. Vârisler, teyzeleri öleli üç yıldan fazla olduğu halde hiçbir karara varamamışlardır. Nihayet aralarını bulmaya razı oldum. Elbette bu benim görevim, fakat yazık ki bu ana kadar bu işi bir türlü başaramadım. Başlıca müşkül, Bay Bepandın'le hemşiresinin bir çatı altında oturmaya razı olmayışları... Bu yüzden çiftlik evini ikiye bölmeliyiz ki, buna da imkân yok.

BESPANDİN

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Ben evden vazgeçiyorum, varsın olmasın!

BAŞKAN

Vazgeçiyorsunuz, öyle mi?

BESPANDİN

Evet, fakat elbette bir tazminat karşılığında...

BAŞKAN

Şüphesiz, makul bir talep.

KAUROVA

Aman Nikolay İvaniç! Bu bir hile. Bu onun kurduğu bir tuzak. Bununla, en iyi hisseyi, kenevir tarlalarını vesaireyi elde etmeyi umuyor... Evi ne yapacak ki, kendi evi var. Teyzemin evi harabeden farksız zaten...

BESPANDİN

Mademki bu kadar kötü...

KAUROVA

Kenevir tarlalarını da ona bağışlayamam doğrusu. İnsaf! Dul bir kadını ben, çocuklarım var! Kenevir tarlaları olmayınca ben ne yaparım, siz söyleyin.

BESPANDİN

Ev fena ise...

KAUROVA

Siz bilirsiniz, ama...

ALUPKİN

(*Kaurova'ya.*)

Bırakın da adam sözünü bitirsin hanımefendi!

BESPANDİN

Evet; ev o kadar fena ise, onu bana bırakın. Size bir tazminat verilsin.

KAUROVA

Yaa! Bilirim ben sizin tazminatınızı. Ya işe yaramayacak taşlık bir dönüm arazi verirsiniz; ya ondan beter, sazlarla dolu bir bataklık... Hem de, köylülerin ineklerinin bile yemeyeceği bir sazlık.

BAŞKAN

Ama çiftliğinizde böyle bir bataklık yok ki...

KAUROVA

Her neyse... Bataklığı sözgelişi söyledim. Bataklık değilse de, onun gibi bir şey olacağı muhakkak. Yok, yok! Ben tazminat filan istemem. Buna karnım tok benim. Tazminatın ne olduğunu pekâlâ biliyorum.

ALUPKİN

(*Mirvolin'e.*)

Kasabanızdaki kadınların hepsi böyle mi?

MİRVOLİN

Daha beterleri de var.

BAŞKAN

Baylar, baylar! Sizleri yine sükûta davet etmek zorunda kalıyorum. Benim şöyle bir teklifim var. Çiftliği iki kısma ayıralım. Birinci kısımda ev ile eklentileri bulunsun, ikinci kısımda da fazlaca arazi olsun. Bunlardan birini aralarında seçsinler.

BESPANDİN

Kabul.

KAUROVA

Ben razı değilim.

BAŞKAN

Niçin razı değilsiniz?

KAUROVA

İlk seçim hakkı kime verilecek?

BAŞKAN

Kura çekeriz.

KAUROVA

Tanrı korusun! Katiyen olmaz! Dünyada yapmam böyle şeyi... Bizi zındık mı sandınız?

BESPANDİN

Peki, ilk olarak siz seçin canım.

KAUROVA

Yine de razı değilim.

ALUPKİN

İyi ama neden?

KAUROVA

Nasıl seçeyim? Ya aldanırsam?

BAŞKAN

Niçin aldanacakmışsınız? Hisselerin ikisi de eşit. Bunlardan birinde, ötekine göre bir üstünlük görüyorsanız, zaten Ferapont İlyiç seçme hakkını size bırakıyor.

KAUROVA

Bunlardan hangisinin daha iyi olduğunu nasıl kestireyim ki? Olmaz Nikolay İvaniç, bu sizin göreviniz. Siz benim için hangi hisseyi münasip görüyorsanız, onu alır ve memnun da olurum.

BAŞKAN

Peki, öyle olsun. Şu halde, çiftlik ve ev bütün eklentileriyle Bayan Kaurova'ya veriliyor.

BESPANDİN

Bahçesi de mi?

KAUROVA

Elbette. Bahçesiz ev olur mu? Hem, bahçesi de bahçe mi sanki? İçinde topu topu beş altı elma ağacı var. Elmaları da ekşi mi ekşi... Zaten bütün çiftlik de beş para etmez ya.

BESPANDİN

Yahu öyleyse bana bırakın onu, hey Tanrım!

BAŞKAN

Neyse... Şu halde, çiftliğin oturulan kısmı, bahçesiyle ev ve diğer teferruat Bayan Kaurova'ya veriliyor. Güzel. Bu takdirde sıra şunlara gelir. Velvitskiy! Yapılan taksim tasarısını oku bakalım.

VELVİTSKİY

(Defterden okur.)

“Pomeşçik Ferapont Bepandin ile kız kardeşi dul asilzade Kaurova arasındaki mal taksimi tasarısı...”

BAŞKAN

Çizdiğim çizgiden başla.

VELVİTSKİY

“A noktasından geçen çizgi hizasında...”

BAŞKAN

Lütfen “A” noktasına bakınız.

VELVİTSKİY

“Voluhinler’e ait yazlığın sınırındaki A noktasından, su bendi köşesindeki B noktasına kadar...”

BAŞKAN

“Su bendi köşesindeki B noktasına kadar...” Takip ediyor musunuz Yevgeniy Tihoniç?

YARGIÇ

(Uzaktan.)

Evet, evet...

VELVİTSKİY

“B noktasından da...”

KAUROVA

Ya havuzun kimin olacağını sorabilir miyim?

BAŞKAN

Elbette ortak. Yani, sağ kıyısı vârislerden birinin, solu da diğerinin olacak.

KAUROVA

Yaa! Bak sen!

BAŞKAN

Devam edelim.

VELVİTSKİY

“Boş arazi eşit olarak bölünecektir. Birinci köyde 48, ikincisinde 77 dönüm boş toprak bulunmaktadır.”

BAŞKAN

Teklifim şöyle. Çiftliği almayan mirasçı, birinci boş araziyi bütün olarak alsın. Bu suretle 24 dönüm fazla almış oluyor. Şimdi ikisi de...

VELVİTSKİY

“Birinci hissenin sahibi köyünden iki evi ayırarak, bunları ikinci hissenin arazisine masraflarını vererek yerleştirecek ve göç eden köylülere iki sene müddetle kendi araziindeki kenevirden faydalanma izni verecektir...”

KAUROVA

Ne köylüleri göç ettirmeye, ne de kenevir tarlalarından vazgeçmeye niyetim var!

BAŞKAN

Ama yeter artık!

KAUROVA

Katiyen Nikolay İvaniç, katiyen olmaz!

ALUPKİN

Rica ederim sözü kesmeyin hanımefendi!

KAUROVA

(İstavroz çıkarır.)

Aaa! Bu da nesi? Düş mü görüyorum yoksa? Bütün bunlara ne demeli bilmem ki! İki sene boyuna el âleme kenevir dağıtacağız... Havuz ortak olacak! Böyle olduktan sonra, bari evden de vazgeçeyim daha iyi...

BAŞKAN

Bu arada size şunu da belirtmeliyim ki, Ferapont İlyiç...

KAUROVA

(Sözünü keser.)

Hiç boşuna yorulmayın bayım. Anlaşılan sizi gücendirmişim...

BAŞKAN

(Kaurova'ya.)

Beni dinlesenize Anna İlyinişna! Siz bir iki köylüye kenevir vermekten kaçınıyorsunuz, ama aksi halde ağabeyiniz, 24 dönüm fazla toprağa sahip olacağını düşünmüyorsunuz galiba...

KAUROVA

(Başkana.)

Hiç laf istemem Nikolay İvaniç! İnsaf edin! Bedava kenevir dağıtacak kadar budala mıyım ben? Hiç olmazsa benim, kimsesiz, sahipsiz bir dul kadın olduğumu hatırlasaydınız. Hiç olmazsa zavallı yetimlerime merhamet etseydiniz!

ALUPKİN

E, artık yeter canım! Bu kadarı fazla doğrusu!

BESPANDİN

Şu halde hissemi sizinkinden daha üstün buluyorsunuz, öyle mi?

KAUROVA

Yirmi dört dönüm!

BESPANDİN

Hayır efendim, siz şunu söyleyin: Daha mı iyi?

KAUROVA

İnsaf! Yirmi dört dönüm bu!

ALUPKİN

Cevap versenize: Daha mı iyi, daha mı kötü? Soruyoruz işte.

KAUROVA

Sen de ne diye durup dururken boyuna bana sataşıyor-sun? Yoksa Tambov'da âdet böyle mi? Nereden geldiği, ne idüğü belirsiz bir adam kalkmış horozlanıyor bana...

ALUPKİN

Artık çok ileri gidiyorsunuz hanımefendi. Her ne kadar – bildiğim kadarıyla– kadın olsanız da, ben buna bakmam, bana vız gelir bu! Ben eski bir askerim!

BAŞKAN

Rica ederim efendim, bırakın bunları! Anton Semyoniç, lütfen biraz sakın olun. Bunların kimseye faydası yok.

ALUPKİN

Aman efendim, insaf!

KAUROVA

Siz delisiniz, deli! Bu adam mutlak aklını oynatmış!

BESPANDİN

Size tekrar soruyoruz Anna İlyinişna: Sizce, bana ait hisse sizinkinden daha mı iyi?

KAUROVA

Elbette daha iyi ya. Görmüyor musunuz, size ne kadar fazla toprak gidiyor?

BESPANDİN

Değiştirelim öyleyse.

(*Kaurova susar.*)

BAŞKAN

(*Kaurova'ya.*)

Neden cevap vermiyorsunuz?

KAUROVA

Evsiz ne yapayım bunu ben? Ev olmayınca köy de sizin olsun.

BESPANDİN

Mademki hissem sizinkinden daha iyiymiş, verin evi bana, 24 dönüm daha büyük olan araziyi de siz alın.

(*İkisi de susar.*)

BAŞKAN

Anna İlyinişna, hadi siz de ağabeyiniz gibi makul olun. Bugün onun adına hiç iyi geçmiyor doğrusu. Kendiniz de görüyorsunuz, size vermediği taviz kalmadı; size düşen tek şey bir seçim yapmak.

KAUROVA

Size seçim yapmaya niyetim olmadığını söyledim...

BAŞKAN

Hem seçim yapma niyetiniz yok, hem de önerilen hiçbir şeye razı olmuyorsunuz... İnsaf! Anna İlyinişna, şunu söyleyeyim ki, benim de halim kalmadı artık... Eğer bugün bir sonuca varamazsak, bir daha aranızda girip işlerinizle uğraşmayacağımdan haberiniz olsun. Mahkeme kararını versin. Hiç olmazsa ne istediğinizi söyleyin bize.

KAUROVA

Bir şey istediğim yok Nikolay İvaniç! Ben sizin himayenize sığınıyorum Nikolay İvaniç!

BAŞKAN

İyi de bana itimat gösterdiğiniz de yok ki. Artık insaf edin de şu işi bir sonuca bağlayalım Anna İlyinişna... Üç sene oluyor yani! Söyleyin, kararınız nedir?

KAUROVA

Ne diyebilirim Nikolay İvaniç? Hepinizin bana cephe aldığı aşıkâr... Beş kişisiniz; bense tek... Ben bir kadını, elbette beni kolaylıkla korkutursunuz. Tanrı'dan başka koruyucum yok ki. Ellerinize düştüm. Ne isterseniz onu yapın bana.

BAŞKAN

Ama sizin söyledikleriniz de affedilir şeyler değil. Neden söylediğinizi de Tanrı bilir... Biz beş kişiyiz... siz de tek ha! Sizi herhangi bir hususta zorladığımız mı var?

KAUROVA

Yok mu sanki efendim?

BAŞKAN

Olur şey değil!

ALUPKİN

(Başkan'a.)

Bırakın şunu be!

BAŞKAN

Durun Anton Semyoniç! Anna İlyinişna, kuzum! Ne olur, dinleyin beni. Hadi açıkça, hiç çekinmeden istediklerinizi söyleyin bize. Evi mi size bırakalım? Ağabeyinize verilecek tazminatı mı azaltalım; ne kadar azaltalım? Kısacası şartlarınızı söyleyin de ona göre hareket edelim.

KAUROVA

Ne söyleyeyim Nikolay İvaniç? Sizinle boy ölçüşemem ki... Ama Tanrı haksızlıklara göz yummaz Nikolay İvaniç.

BAŞKAN

Bana bakın: Anladığım kadarıyla siz bu teklifimi de beğenmiyorsunuz.

ALUPKİN

Cevap versenize!

YARGIÇ

(Alupkin'e.)

Bırakın canım. Görüyorsunuz ki çetin bir kadın.

KAUROVA

Evet, memnun değilim.

BAŞKAN

Pek güzel. Şu halde, memnun olmamanızın sebebini söyleyin de anlayalım.

KAUROVA

Bunu söyleyemem.

BAŞKAN

Neden söyleyemezmişsiniz?

KAUROVA

Yapamam işte...

BAŞKAN

Belki de beni iyice anlayamadınız?

KAUROVA

Sizi çok iyi anlıyorum Nikolay İvaniç.

BAŞKAN

Öyleyse son kez soruyorum: Sizi nasıl tatmin edebileceğimizi, hangi şartlara razı olacağınızı söyleyin lütfen.

KAUROVA

Hayır efendim, bağışlayın! Zorbalıkla her şeyi yapabilirsiniz bana: Ne olsa kadını... Fakat rızamla, asla! Ölsem de buna razı olamam!

ALUPKİN

Siz mi kadınsınız? Kadın değil, şeytansınız siz, şeytan! Arıza çıkarıp duruyorsunuz!

BAŞKAN

Anton Semyoniç!

KAUROVA

Amanın dostlar!

YARGIÇ ve MİRVOLİN

Bırakın canım bırakın!

ALUPKİN

(Kaurova'ya.)

Sen bana baksana! Ben eski bir askerim. Boşuna tehdit savurmam. Sözümü dinle, aptallığı bırak. Kendine gel, yoksa fena olursun. Şaka etmiyorum... Duydun mu? Hadi itirazların yerinde olsa bir şey demezdim. Fakat öküz gibi inatçısın, kılını kıpırdatmıyorsun... Aklını başına al kocakarı, aklını başına al...

BAŞKAN

Aman Anton Semyoniç, doğrusu...

BESPANDİN

Bırakın Nikolay İvaniç, bu benim görevim.

(Alupkin'e.)

Sayın bayım, siz ne hakla...

ALUPKİN

Siz de kız kardeşinizi mi koruyorsunuz?

BESPANDİN

Kız kardeşimi mi koruyorum? Kız kardeşim bana vız gelir. Ben ailemizin şerefini koruyorum.

ALUPKİN

Ailenizin şerefini mi? Ben ailenize ne gibi bir hakarette bulundum?

BESPANDİN

Nasıl ne gibi bir hakarette bulundunuz? Olur şey değil! Demek buraya gelen her maskaraya...

ALUPKİN

Ne dediniz bayım?

BESPANDİN

Ne demişim bayım?

ALUPKİN

Başkasının evinde kavga etmek ayıptır. Siz de asilzadesiniz, ben de... İyisi mi bu işi yarına bırakalım.

BESPANDİN

Nasıl isterseniz! Bıçağa bile razıyım.

BAŞKAN

Aman baylar! Ne yapıyorsunuz? Utanmıyor musunuz? Hem de evimde...

BESPANDİN

Beni korkutamazsınız sayın bayım.

ALUPKİN

Ben de sizden korkmam. Kız kardeşinize gelince... ne biçim bir kadın olduğunu söylemeye dilim varmıyor.

KAUROVA

Aman baylar, razıyım, her şeye razıyım... her şeye... Verin şunu da imzalayayım. Neyi isterseniz, her şeyi imzalayacağım.

YARGIÇ

(*Mirvolin'e.*)

Şapkam nerede acaba? Şapkamı görmedin mi kardeşim?

BAŞKAN

Baylar, baylar!

GERASİM

(Girer ve bağırarak.)

Pyotr Petroviç Pehteryev!

10. Sahne

(Öncekiler ve Pehteryev.)

PEHTERYEV

(Girer.)

Merhaba sevgili Nikolay İvaniç!

BAŞKAN

Hoş geldiniz Pyotr Petroviç. Eşiniz nasıl?

PEHTERYEV

(Ortaya bir selam verir.)

Baylar! Karım iyi çok şükür. Kusuruma bakma chër Balagalayev, geciktim. Görüyorum ki bensiz başlamışsınız, iyi de etmişsiniz... Yevgeniy Tihoniç, Ferapont İlyiç, Anna İlyinişna, siz nasılsınız?

(Mirvolin'e.)

Ah, sen de mi buradasın miskin? E, nasıl? İşiniz ilerledi mi?

BAŞKAN

Pek ilerledi diyemem.

PEHTERYEV

Ne diyorsunuz? Ben de sanmıştım ki... Ah baylar, baylar, bu hiç iyi değil... hiç iyi değil! Şu ihtiyara müsaade edin de sizi biraz paylasın. Bu işi bitirmeli artık, bitirmeli...

BAŞKAN

Bir şey emreder misiniz?

PEHTERYEV

Hayır, teşekkür ederim.

(Başkanı bir kenara çekerek Alupkin'i gösterir.)

Qui est ça?³

BAŞKAN

Yeni bir pomeşçik, Alupkin isminde bir zat. Takdim edeyim. Anton Semyoniç! Sizi saygıdeğer dostumuz Pyotr Petroviç'le tanıştırayım. Anton Semyoniç Alupkin. Tambov'dan geldiler.

ALUPKİN

Şeref duydum.

PEHTERYEV

Bizim diyara hoş geldiniz. Şey... müsaade buyurun: Alupkin miydi? Petersburg'ta, Alupkin isminde birisini tanıyordum. İriyarı, alımlı bir zattı. Gözünde bir perde vardı. Müthiş kumar oynardı. Boyuna da ev yaptıırırdı. Akra-
banız olmasın?

ALUPKİN

Hayır efendim. Akrabam yoktur.

PEHTERYEV

Akrabanız yok ha? Çok şey...

(Kaurova'ya.)

Ee çocuklarınız nasıl Anna İlyinişna?

KAUROVA

Tanrı'ya şükür Pyotr Petroviç! Hepsi iyi.

PEHTERYEV

Hadi baylar, buyurun, devam edin. Sonra konuşuruz. Nerede kalmıştınız? Size engel oldum galiba!

BAŞKAN

Ne demek Pyotr Petroviç, hiç engel olmadınız. Tam zamanında geldiniz! Mesele şu ki efendim...

PEHTERYEV

Bunlar ne, planlar mı?

(Masanın başına geçip oturur.)

3 Kim bu? (Fr.)

BAŞKAN

Evet, planlar. Biliyorsunuz Pyotr Petroviç, biz bir türlü işin içinden çıkamıyorduk... Daha doğrusu, Bay Bespandin ile hemşiresini bir türlü uzlaştıramıyoruz. İtiraf edeyim ki, ben kendi hesabıma, başarı sağlayabileceğimizden endişelenmeye başladım; hatta bu işten vazgeçmek niyetindeyim...

PEHTERYEV

Olmaz öyle şey Nikolay İvaniç, olmaz. Azıcık sabır... Başkanlar sabırlı olmalı.

BAŞKAN

Bakın durum şöyle Pyotr Petroviç: Çiftlik binası mirasçılarının rızasıyla bölünmüyor. Bütün mesele, hissenin birine eklenecek çiftlik binasını karşılayacak tazminatın tespiti... Ben bütün bu boş arazinin verilmesini teklif ediyorum...

PEHTERYEV

Şunu... ha... evet, evet...

BAŞKAN

İşte şimdi bununla uğraşıyoruz. Bay Bespandin teklifimizi kabule yatkın, fakat hemşiresi, razı olmak şöyle dursun, arzusunu dahi söylemiyor.

ALUPKİN

Yani, boyuna ayak diriyor.

PEHTERYEV

Anladım, anladım. Size bir şey söyleyeyim mi Nikolay İvaniç? Elbette siz daha iyi bilirsiniz, ama yerinizde olsam çiftliği bu şekilde bölmezdim.

BAŞKAN

Ya nasıl yapardınız?

PEHTERYEV

Belki saçma bir şey söyleyeceğim... Artık ihtiyarın kusuruna bakmazsınız. Savez-vous chère ami?⁴ Ben olsam şöyle yapardım. Kaleminizi verir misiniz lütfen?

4 Biliyor musunuz aziz dostum? (Fr.)

MİRVOLİN

Buyurun efendim.

PEHTERYEV

Teşekkür ederim. Ben Nikolay İvaniç, şöyle ayırırdım. Bakınız şuradan... buraya; oradan da şuraya... Buradan da, bakınız, nereye... O taraftan da nihayet bu tarafa.

BAŞKAN

Müsaade buyurun Pyotr Petroviç. Bu takdirde hisseler eşit olmayacak; bu bir...

PEHTERYEV

Ne çıkar?

BAŞKAN

İkincisi, bu hissede hiç otlak yok.

PEHTERYEV

Bu da mühim bir mesele değil. Ot her yerde çıkar.

BAŞKAN

Dahası, koruyu da bir kişiye bırakıyorsunuz, öyle mi?

KAUROVA

İşte bu hisseyi memnuniyetle alırdım ben!

BAŞKAN

Ya köylüler bu kadar yolu nasıl geçecek?

PEHTERYEV

Gerçi, belirttiğiniz her hususta sizi tatmin etmek mümkün, ama siz durumu benden daha iyi biliyorsunuz tabii. Karıştığım için affınızı dilerim.

KAUROVA

Ama ben bu şekli beğendim.

ALUPKİN

Hangi şekli?

KAUROVA

Pyotr Petroviç'in taksimini.

BESPANDİN

Müsaadenizle bakayım.

KAUROVA

Siz bilirsiniz elbette, ama ben Pyotr Petroviç'in teklifini aynen kabul ediyorum.

ALUPKİN

Olur şey değil! Daha işin aslını anlamadı, fikir ileri sürüyor.

KAUROVA

Sen de iki gözüm, işin aslını anlamadığımı nereden biliyorsun?

ALUPKİN

Anladınızsa söyleyin bakalım, hangi hisseyi almak istiyorsunuz?

KAUROVA

Hangisini mi? İşte şunu: korusu, çayırı ve arazisi fazla olanını...

ALUPKİN

Her şeyi yalnız size mi versinler yani?!

YARGIÇ

(*Alupkin'e.*)

Bırak canım...

PEHTERYEV

(*Bespandin'e.*)

Siz ne dersiniz?

BESPANDİN

Doğrusunu isterseniz teklifinizden pek hoşlanmadım, ama bu hisseyi bana verirsiniz, razı olurum.

KAUROVA

O hisseyi bana versinler, ben de razıyım.

ALUPKİN

Hangisini?

KAUROVA

Ağabeyimin kendisi için istediği hisseyi.

YARGIÇ

Gelin de bundan sonra hanımefendinin hiçbir şeye razı olmadığını söyleyin!

PEHTERYEV

Ama durun efendim. İki kişiye aynı hisse verilemez ki. Biriniz mutlaka bir fedakârlık, büyüklük göstermeli, daha fena olanını almalısınız.

BESPANDİN

Cüretimi bağışlayın ama hangi kör şeytanın hatırına bu büyüklüğü göstermeliyim?

PEHTERYEV

Hangi... şey... hemşireniz için amma da garip tabirler kullanıyorsunuz!

BESPANDİN

Hoppala!

PEHTERYEV

Unutmayınız ki, o zayıf cinsten, bir kadın... Oysa siz bir erkeksiniz Ferapont İlyiç!

BESPANDİN

E, işi artık felsefeye döktük yani...

PEHTERYEV

Bunda felsefeyle ilgili ne var ki?

BESPANDİN

Felsefe değil de ne?

PEHTERYEV

Hayret ediyorum doğrusu. Siz de hayret etmiyor musunuz baylar?

ALUPKİN

Ben mi? Bugün hiçbir şey hayrete düşüremez beni. Bana öz babanızı yemiş olduğunuzu söylemeniz, buna bile inanırım.

BAŞKAN

Baylar! Baylar! Müsaade edin, bir şey söyleyeceğim. Aziz Pyotr Petroviç! Mirasçıların itirazları yeniden hararetlendiğine göre yaptığınız taksim pek isabetli sayılmaz herhâlde...

PEHTERYEV

İsabetsiz ha! Neden isabetsiz olduğunu ispat etmek lazım ama... Gerçi lafım yok, belki gerçekten de sizin teklifiniz daha üstündür, ama benimki de bir çırpıda yabana atılacak gibi değil. Zaten ben bu doğruyu, nasıl derler, angro çizmiştim. Şüphesiz, bazı teferruatta yanılmış olabilirim. Hisselerin eşit olması için tabii ki, her şeyi adamakıllı gözden geçirmek lazım. Gerçi ben bunu yapmadım, yine de bir isabetsizlik görmüyorum teklifimde...

ALUPKİN

(*Yargıca.*)

Doğruyu nasıl çizmiş?

YARGIÇ

Angro.

ALUPKİN

Angro da ne demekmiş?

YARGIÇ

Kim bilir! Almanca bir kelime zahir.⁵

BAŞKAN

Diyelim ki, teklifiniz çok güzel ve mükemmel. Fakat siz de kabul ediyorsunuz ki, en önemli nokta, malların eşit taksimi hususunu ihmal etmişsiniz Pyotr Petroviç.

PEHTERYEV

Evet, hakkınız var. Zaten siz benden daha iyi bilirsiniz canım. Bu konuda sizinle yarışmak aklımdan bile geçmez. Teklifimin dediğiniz gibi, isabetsizliğini kabul ediyorum.

BAŞKAN

Olur mu efendim, yapmayın...

KAUROVA

Ben, Nikolay İvaniç'in kendi fikrinde neden bu kadar ayak dirediğini anlıyorum.

BAŞKAN

Ne demek istiyorsunuz hanımefendi, açıklar mısınız?

5 Fransızca "en gros" (kabataslak, genel olarak) kelimesinden geliyor. (ç.n.)

KAUROVA

Biliyorum işte...

BAŞKAN

Açık konuşun lütfen.

KAUROVA

Nikolay İvaniç, ağabeyimden koruyu ölmüş eşek pahasına almak istediğinden, ağabeyimin eline geçmesi için bu kadar uğraşıyor.

BAŞKAN

Bağışlayın ama artık çok ileri gidiyorsunuz Anna İlyinişna. Ferapont İlyiç dünkü çocuk mu? Nasıl olsa malın yarısını almayacak mısınız? Hem benim koruyu satın almak istediğimi nereden çıkardınız? Öyle olsa bile ağabeyinizi kendi malını satmaktan menedebilir misiniz?

KAUROVA

Menedemem tabii; ama iş onda değil, mal taksimini vicdanla, hak gözeterek değil de, işinize geldiği gibi yapmanızda...

BAŞKAN

Bu kadarı da fazla!

ALUPKİN

Gördünüz mü? Siz bile dayanamadınız!

PEHTERYEV

Karmakarışık bir iş doğrusu. Epeyce de bulanık gözüküyor...

BAŞKAN

Kim olsa bu kadarına dayanamaz! Bunun neresi karışık? Bunun neresi bulanık? Evet, Ferapont İlyiç'ten koruyu satın almak istiyorum. Belki ona ait bütün araziye de satın almak niyetindeyim... Fakat ne çıkar bundan, sorarım size? Mal taksimini vicdansız yapıyormuşum! Bunu söylemeye nasıl da diliniz vardı? Hadi Anna İlyinişna kadın diye mazur görüyorum, ama siz Pyotr Petroviç! "İşte bulanıklık varmış..." Malları ne suretle paylaştırdığımızı

iyice incelemeden laf söylüyorsunuz. Hiçbir hile bulunmadığının en kuvvetli delili, seçim hakkının kendilerine bırakılmış olması...

PEHTERYEV

Boş yere heyecanlanıyorsunuz Nikolay İvaniç.

BAŞKAN

Çok rica ederim Pyotr Petroviç! Bu türlü isnatlar karşısında soğukkanlılığımı nasıl muhafaza edebilirim? Ben asilzadelerin itimat ve teveccühünü kazanmış bir başkanım! İzzetinefsimle oynanınca heyecanlanmayacak mıyım?

PEHTERYEV

İzzetinefsinizle oynayan yok efendim. Hem kimseye zararı dokunmadıktan sonra bu işten kendinize de bir pay çıkarmak istemenizde ne gibi kötülük olabilir? Başkanlığa gelince, emin olun Nikolay İvaniç, başkanlığa seçilenler her zaman en değerli kimseler olmuyorlar. Seçilmemiş olmak da liyakatsizliğe delalet etmez. Ama sözümün şahsınızla bir ilgisi yok.

BAŞKAN

Anladım Pyotr Petroviç, anladım. Bunları benimle kendinizi kastederek söylediğiniz besbelli... Eh, bir şansınızı deneyin bakalım! Seçim zamanı yaklaştı zaten. Belki bu defa asilzadeler daha basiretli olur da gerçek değerinizi takdir eder.

PEHTERYEV

Asilzade zümremiz gösterecekleri itimatla bana şeref verirlerse, hiç merak etmeyiniz, tekliflerini reddetmeyeceğim.

KAUROVA

O vakit de biz tam manasıyla bir başkana sahip olacağız.

BAŞKAN

Şüphesiz efendim... Artık bütün bu hakaret dolu imalarınızdan sonra, işlerinize karışmamın münasebetsiz olduğunu siz de kabul edersiniz. Bu yüzden...

BESPANDİN

Fakat nasıl olur Nikolay İvaniç?

PEHTERYEV

Nikolay İvaniç! Doğrusu ben...

BAŞKAN

Yok efendim, yok. Mazur görün. Velvitskiy! Getir buraya onların evrakını, işte mektuplarınız, planlarınız... Nasıl isterseniz öyle bölüşün. İsterseniz Pyotr Petroviç'e başvurun.

KAUROVA

Memnuniyetle! Memnuniyetle!

PEHTERYEV

Bunu kesinlikle reddediyorum. Hiç öyle bir niyetim yok... Asla!

BESPANDİN

Nikolay İvaniç ne olur yapmayın. Affedin bizi, yani şu beyinsiz kadını... Her şeye o sebep oldu.

BAŞKAN

Hayır, dinlemek bile istemiyorum! Size tekrar söylüyorum: Mallarınızı istediğiniz gibi paylaşırsınız. Beni hiç ilgilendirmez. Artık takatim kalmadı doğrusu...

BESPANDİN

Hep senin yüzünden et kafalı karı! Ne diye ortalığı karıştırdın? Koruyu, otlakları, bütün çiftliği şimdi sana bağışlayacağım! Dur sen!

ALUPKİN

Ooh, çok güzel! Hah şöyle! İşte böyle konuş!

KAUROVA

Pyotr Petroviç, bari sen koru beni. Bu adamı bilmezsiniz siz. Elinden gelse öldürür beni bu canavar; katildir o iki gözüm! Kaç defa zehirledi beni bu efendim!

BESPANDİN

Sus be kaçık! Ne olur yapmayın Nikolay İvaniç!

KAUROVA

(Pehteryev'e.)

Beyefendiciğim! Beyefendiciğim!

PEHTERYEV

Efendim müsaade edin ama... Böyle olur mu?

11. Sahne

(Öncekiler ve başkomiser.)

BAŞKOMİSER

Nikolay İvaniç, sizi rahatsız edeceğim ama Son Ekselans...

ALUPKİN

Aa... Yine mi çıktınız karşıma? Yine mi beni istiyorsunuz? Eğer teke için ise...

BAŞKOMİSER

Ne diyorsunuz efendim? Size ne oluyor? Bu adam da kim?

ALUPKİN

Demek tanımadınız beni ha? Alupkin; pomeşçik Alupkin.

BAŞKOMİSER

Bırakın lütfen. Sizin teke mahkemelik oldu. Hem size gelmedim, Nikolay İvaniç'e geldim.

PEHTERYEV

Beni rahat bırakın hanımefendi.

KAUROVA

Beyefendi! Koru beni. Mallarımızı böl, ne olur!

ALUPKİN

(Başkomisere.)

Ben öyle şey anlamam efendim. Bana hakaret ettiniz. Beni de âdeta bir teke yerine koymanıza göz yumar mıyım sanıyorsunuz?

BAŞKOMİSER

Deli mi bu adam?

BESPANDİN

Nikolay İvaniç! Ne olur evrakımızı geri alın.

BAŞKAN

Durun baylar; biraz durun. Artık tam anlamıyla şaşkına döndüm. Mal taksimi, teke, dikkafalı karı, Tambovlu pomeşçik, başkomiserin gelişi, yarınki düello, pürüzlü vicdanım, çiftlik, yok pahasına kuru satışı, ziyafet, gü-rültü, kargaşa... Eh artık bu kadarı fazla. Bağışlayın ama halim kalmadı... Söylediklerinizi bile anlayamıyorum. Artık dayanamayacağım... dayanamıyorum.

(Çıkar.)

PEHTERYEV

Nikolay İvaniç! Nikolay İvaniç! Oh ne âlâ... Ev sahibi bizi bırakıp gitti, artık bizim burada ne işimiz var?

BAŞKOMİSER

Nedir bu telaşınız?

(Velvitskiy'e.)

Gidin de, bazı işleri görüşmeye geldiğimi söyleyin ona.

(Velvitskiy çıkar.)

KAUROVA

Aman bırakın şunu canım!

(Pehteryev'e.)

Bizi ne vakit uzlaştıracaksınız efendim?

PEHTERYEV

Ben mi? Tanrı korusun. Siz beni yanlış anladınız hanımefendi.

BESPANDİN

Öp babanın elini işte! Ah şu kadınlar yok mu? Hepsinin köküne kibrit suyu dökmeli!

(Çıkar.)

KAUROVA

Doğrusu benim bütün bu olanlarda suçum yok.

VELVİTSKİY

(Girer.)

Nikolay İvaniç hiç kimseyi kabul edemeyeceğini söyledi.
Zaten yatmış.

BAŞKOMİSER

Anlaşılan bu da misafirlerinin sayesinde oldu. Ne yapalım. Bir pusula bırakayım bari. Cümlenize saygılar!

(Çıkar.)

ALUPKİN

Sizinle yine görüşeceğiz bayım! Duydunuz mu? Hoşça kalın baylar!

(Çıkar.)

PEHTERYEV

Durun, nereye gidiyorsunuz? Hep birlikte çıkalım bari. Doğrusu hayatımda böyle iş görmedim.

(Çıkar.)

KAUROVA

Aman iki gözüm Pyotr Petroviç! Ne olur şu mallarımızı bölüştürün...

(Pehteryev'in arkasından çıkar.)

MİRVOLİN

Ya siz ne duruyorsunuz Yevgeniy Tihoniç? Biz neyi bekliyoruz yani?

YARGIÇ

Dur canım. Biraz bekleyelim bizimkini. Kendini toplansın da gelir şimdi. Sonra da preferansa⁶ otururuz.

MİRVOLİN

Neden olmasın; böyle durumlarda bir iki kadeh parlatmak da hiç fena olmaz doğrusu.

YARGIÇ


Hayhay! İçelim Mirvolin, içelim. Ya sen şu karıya ne dersin birader? Benim karıyı, Glafira Andreyevna'yı bile cebinden çıkarır yani... İşte sana dostane bir mal taksimi!

6 Bir kâğıt oyunu. (ç.n.)



PARASIZLIK

Genç bir asilzadenin Petersburg yaşamından sahneler



Kişiler

TİMOFEY PETROVİÇ JAZİKOV

Genç bir adam.

MATVEY

İhtiyar uşağı.

VASİLİY VASİLYEVİÇ BLİNOV

İhtiyar bir pomeşçik, Jazikov'un komşusu.

BİR RUS TÜCCAR

ALMAN KUNDURACI

FRANSIZ RESSAM

BİR GENÇ KIZ

ARABACI

MEÇHUL ADAM

KÖPEKLİ ADAM

BİR MATBAA İŞÇİSİ

*Oldukça iyi döşenmiş bir oda. Paravanın arkasındaki
yatakta Timofey Petroviç Jazikov yatmaktadır.
Matvey girer.*

MATVEY

(Yatağa yaklaşarak.)

Kalkın Timofey Petroviç! Timofey Petroviç!

(Sessizlik.)

Timofey Petroviç! Timofey Petroviç!

JAZİKOV

Hımm...

MATVEY

Lütfen kalkın, vakit geldi efendim.

JAZİKOV

Saat kaç?

MATVEY

Onu çeyrek geçiyor.

JAZİKOV

(Büyük bir öfkeyle.)

Neden bu vakte kadar uyandırmadın beni? Sana dün
tembih etmemiş miydim?

MATVEY

Uyandırdım efendim, ama siz kalkmadınız!

JAZİKOV

Yorganı üzerimden çekseydin ya! Hadi çabuk elbisemi ver.

(Sabahlığını giyip paravanın arkasından çıkar.)

Oh, oh!

(Pencereye yaklaşır.)

Dışarısı epey soğuk galiba. Hoş içerisi de sıcak değil ya. Matvey sobayı yaksana.

MATVEY

Odunumuz yok efendim.

JAZİKOV

Ne demek yok? Hepsi bitti mi?

MATVEY

Biteli bir hafta oluyor...

JAZİKOV

Ne saçma şey! Peki sen neyle yakıyorsun sobayı?

MATVEY

Sobayı yaktığım yok ki...

JAZİKOV

(Bir müddet susar.)

Tevekkeli değil ondan üşüyorum ben. Ama bir yerden mutlaka odun bulmalı. Neyse... Şimdilik bunu bırakalım. Semaver hazır mı?

MATVEY

Hazır efendim.

JAZİKOV

Âlâ. Öyleyse çabuk çayımı ver bakalım.

MATVEY

Emredersiniz. Yalnız şekerimiz bitti efendim...

JAZİKOV

O da mı bitti? Hiç mi kalmadı?

MATVEY

Kırıntısı yok.

JAZIKOV

(Hiddetle.)

İyi ama ben çaysız yapamam ki! Git bir yerden şeker bul bana. Hadi!

MATVEY

İyi de nereden bulayım Timofey Petroviç?

JAZIKOV

Ne bileyim ben... Bakkaldan falan veresiye aliver. Parasını yarın veririz dersin.

MATVEY

Bakkal artık veresiye vermiyor Timofey Petroviç. Tersliyorlar beni.

JAZIKOV

Borcumuz ne kadar onlara?

MATVEY

Yedi ruble altmış kapık.

JAZIKOV

Vay alçaklar! Hadi sen bir kere daha gidip deneyiver, belki verirler.

MATVEY

Vermezler ki Timofey Petroviç.

JAZIKOV

Onlara efendime bugünlerde köyden aylığı gelecek, para gelir gelmez borcumuzu tastamam ödeyecek de. Hadi, davran!

MATVEY

Ne diye gideyim Timofey Petroviç? Vermeyeceklerini biliyorum.

JAZIKOV

Vermeyeceklermiş! Aptalsın da ondan vermiyorlar. Kim bilir, gidip şu bakkal olacak herifin önünde dilenir gibi yerlere kadar eğiliyor, “Ne olur bize biraz şeker lütfedin!” diye yalvarıyordur. Sende hiç... şey... o... Rusçada ne derler ona! Neyse, nasıl olsa beni anlamayacaksın.

(Zil sesi duyulur. Jazikov paravanın arkasına koşar, oradan fısıldar.)

Kimseyi içeriye almayacaksın. Duydun mu? Hiç kimseyi... sabah erkenden çıkıp gittiğimi söylersin.

(Matvey çıkar, Jazikov kulaklarını parmaklarıyla tıkır.)

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Beyefendi evde mi?

MATVEY'İN SESİ

Hayır efendim.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Gotts Donnerwetter!¹ Yok mu?

MATVEY'İN SESİ

Yok dedik ya.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Yakında gelir mi?

MATVEY'İN SESİ

Bilmem, hayır hayır, gelmez.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Ama nasıl olur bu? Ben para ister.

MATVEY'İN SESİ

Yahu, gitti diyorum sana. Daireye gitti.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Hımm! Ben bekleyeceğim.

MATVEY'İN SESİ

Burada bekleyemezsin.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Ben bekleyeceğim.

MATVEY'İN SESİ

Olmaz, olmaz. Anlamıyor musun? Biraz sonra ben de gideceğim.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Ama ben para ister, ben gitmez.

1 Hey Tanrım! (Alm.)

MATVEY'İN SESİ

Yeter be! Bas bakalım şuradan.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Ayıp... çok ayıp! Kibar bir adam böyle şey yapıyor.

Ayıp...

MATVEY'İN SESİ

Gitsene be adam? Bütün gün seninle çene yarıştıramam.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Para ne vakit olacak? Ne vakit para?

MATVEY'İN SESİ

Öbür gün gel.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Ne vakit?

MATVEY'İN SESİ

Bu saatlerde işte.

ALMAN KUNDURACININ SESİ

Eh, hoşça kal.

MATVEY'İN SESİ

Hadi güle güle!

(Kapının sesi duyulur. Matvey girer.)

JAZİKOV

(Paravanın arkasından ürkekçe bakar.)

Gitti mi?

MATVEY

Gitti efendim.

JAZİKOV

Âlâ, âlâ... Melun Alman! Gözü hep parada. Hiç sevmem şu Almanları! Eh, hadi git şeker bul.

MATVEY

Ama Timofey Petroviç...

JAZİKOV

Onu bunu bilmem! Çaysız mı kalayım bugün yani? Nereden bulursan bul. Hadi yürü, yürü... çabuk!

(Matvey çıkar.)

Bu ihtiyar ahmak da artık hiçbir işe yaramıyor; köyden daha genç birini getirtmeli.

(Bir müddet sustuktan sonra.)

Yalnız mutlaka bir yerden para bulmalı. Kimden ödünç almalı acaba? Mesele de bu ya...

(Zil sesi duyulur.)

Hay aksi şeytan! Yine bir alacaklı... Matvey de şeker gitti.

(Zil tekrar çalar.)

Gidip de kendim bu musibete kapıyı açamam ya.

(Zil tekrar çalar.)

Muhakkak bir alacaklı namussuz...

(Zil tekrar çalar.)

Şu zili küstahça çalışına da bakın!

(Gitmeye davranır.)

Yok, olmaz, yakışık almaz.

(Zil koparcasına çalar.)

Patla!

(Ürperir.)

Galiba zili de kopardı kerata. Amma da küstahmış! İyi ama ya alacaklı değilse? Ya para makbuzu getiren postacıysa? Yok, postacı zili böyle çalmaz, başka zaman uğrar.

(Matvey girer.)

Yahu neredesin? Herifin biri burada zilin ipini kopardı.

Olur şey değil! Ee hani şeker?

MATVEY

(Cebinden kâğıda sarılı bir şey çıkarır.)

İşte buyurun efendim.

JAZİKOV

(Kâğıdı açar.)

Bu da ne? Topu topu dört topak... onlar da toz olmuş neredeyse...

MATVEY

Aman efendim, ancak bunları bulabildim.

JAZIKOV

Peki, ne yapalım. Getir semaveri.

(Bir İtalyan aryası söylemeye başlar.)

Matvey!

MATVEY

Ne emredersiniz efendim?

JAZIKOV

Matvey! Sana bir üniforma diktireceğim.

MATVEY

Siz bilirsiniz efendim.

JAZIKOV

Yaa, ne sandın? En son moda bir elbise diktireceğim sana. Şöyle grimsi, eflatunumsu bir şey olacak... Hem de mavi kordonlu...

(Zil çalar.)

Hay Tanrı cezanı versin!

(Yine paravanın arkasına kaçar, Matvey çıkar.)

RUS TÛCCARIN SESİ

Günaydın dostum. Efendin daha uykuda galiba?

MATVEY'İN SESİ

Hayır dışarı çıktı.

TÛCCARIN SESİ

Çıktı mı?

MATVEY'İN SESİ

Çıktı.

TÛCCARIN SESİ

Bak sen, erken davranmış. Paradan ne haber? Elinde bir şey var mı?

MATVEY'İN SESİ

Doğrusu şimdilik yok. Ama olacak.

TÛCCARIN SESİ

Ne zaman acaba? Uzun sürmezse, ben şuracıkta bekleyiveririm.

MATVEY'İN SESİ

Yok canım. Siz şöyle iki üç gün sonra uğrayın, daha iyi.

TÜCCARIN SESİ

Yaa... Demek hiç paranız yok, öyle mi?

MATVEY'İN SESİ

Şimdilik öyle.

TÜCCARIN SESİ

Hâlbuki borcunuz da çok bir şey değil... Doğrusu ben de buraya gide gele epey ayakkabı eskittim.

MATVEY'İN SESİ

Artık iki gün sonra zahmet ediver.

TÜCCARIN SESİ

Yani perşembeye, öyle mi? Yoksa cuma mı uğrasam? İstersen, cumartesi günü geleyim.

MATVEY'İN SESİ

Cumartesi de olur.

TÜCCARIN SESİ

Cumartesi olsun öyleyse.

(Bir müddet susar.)

Demek şimdilik paranız yok ha?

MATVEY'İN SESİ

Yok.

TÜCCARIN SESİ

Pekâlâ. Öyleyse ne vakit geleyim?

MATVEY'İN SESİ

Cumartesiye dedik ya!

TÜCCARIN SESİ

Cumartesi mi? Eh, bir de cumartesi geliriz. Demek paranız yok...

MATVEY'İN SESİ

Hey Tanrım! Yok!

TÜCCARIN SESİ

Yirmi beş ruble kadar bir şey...

MATVEY'İN SESİ

Yok, o da yok. Zırnığımız yok!

TÜCCARIN SESİ

Hiç olmazsa iki kırmızı!²

MATVEY'İN SESİ

Onları nereden bulayım sana?

TÜCCARIN SESİ

Bu demektir ki sizde metelik yok.

MATVEY'İN SESİ

Yok, yok, yok!

TÜCCARIN SESİ

Öyleyse ne vakit geleyim?

MATVEY'İN SESİ

Cumartesi, cumartesi günü gel!

TÜCCARIN SESİ

Daha evvel olmaz mı?

MATVEY'İN SESİ

İstersen daha evvel de gel, hepsi bir.

TÜCCARIN SESİ

Cuma günü geleceğim.

MATVEY'İN SESİ

Pekâlâ.

TÜCCARIN SESİ

Artık o zaman paramı alırım, değil mi?

MATVEY'İN SESİ

Alırsın.

TÜCCARIN SESİ

Şimdi paranız yok mu?

MATVEY'İN SESİ

Yok ya.

TÜCCARIN SESİ

Demek cumaya geleyim, öyle mi?

2 On rublelik banknot. (ç.n.)

MATVEY'İN SESİ

Öyle.

TÜCCARIN SESİ

Bu saatte mi?

MATVEY'İN SESİ

Evet, evet.

TÜCCARIN SESİ

Acaba cumartesi mi gelsem?

MATVEY'İN SESİ

Siz bilirsiniz.

TÜCCARIN SESİ

Şu halde ya cumartesi, ya da cuma. Artık hangisi işimize gelirse. Hangisi elverişli olursa...

MATVEY'İN SESİ

Nasıl isterseniz.

TÜCCARIN SESİ

Belki de cuma gelirim ha! Acaba şimdi şu parayı almak mümkün değil mi?

MATVEY'İN SESİ

Aman Tanrım! Sen bana sabır ver Tanrım!

TÜCCARIN SESİ

Öyleyse cumartesi olsun. Hadi hoşça kalın. Kusuruma bakmayın.

MATVEY'İN SESİ

Güle güle.

TÜCCARIN SESİ

Kal sağlıcakla... Ya cuma, ya cumartesi bu vakitte uğrırız. Kusura bakmayın.

(Kapanan kapının sesi duyulur. Matvey girer. Benzi atmış, ter içindedir.)

JAZIKOV

(Paravanın arkasından çıkar.)

Utanmıyor musun Matvey! Tam bir saattir şu avanakla çene çalıyorsun. Bu da kimmiş?

MATVEY

(*Asık suratla.*)

Mobilyacı.

JAZİKOV

Ona da mı borcum var?

MATVEY

Elli iki ruble.

JAZİKOV

Ne diyorsun! Hem de niçin? Şu yazı masasına bak... Tutkalı kurumuş, her tarafı dökülüyor. Bundan sonra bütün mobilyamı Hambs'tan³ alacağım. Rus imalatı kadar sevmediğim şey yok. Ah, şu keçi sakallılar yok mu! Ucuz, ama çürük.

(*Zil çalar.*)

Tüh! Kör olasıca... Yine mi? Elime bir şey alacak vakit bırakmıyorlar. Çayımı bile rahat içemiyorum. Ne beladır bu yahu!

(*Paravanın arkasına saklanır. Matvey antreye gider.*)

GENÇ KIZ SESİ

Beyefendi evde mi?

(*Jazikov çabucak paravanın arkasından çıkar.*)

MATVEY'İN SESİ

Hayır. Sabahleyin çıktı.

JAZİKOV

(*Yüksek sesle.*)

Kim o?

GENÇ KIZ SESİ

Hani çıktı diyordunuz?

MATVEY'İN SESİ

Eh girin bari... Mademki kendisi...

(*Kız odaya girer. On yedi yaşlarındadır. Elinde bir bohça vardır. Manto ve şapka giymiştir.*)

3 Petersburg'ta dönemin moda mobilya mağazası. (ç.n.)

JAZIKOV

(Nazik bir gülümsemeyle.)

Bir emriniz mi var?

MATVEY

Çamaşırcıdan gelmiş.

JAZIKOV

(Biraz bozulur.)

Yaa! Öyle mi? Ne istiyorsunuz?

GENÇ KIZ

(Bir hesap pusulası uzatır.)

Bunun parasını verecekmişsiniz efendim.

JAZIKOV

(Kayıtsızlıkla.)

Yaa, peki.

(Pusulaya bakar.)

On bir ruble kırk kapık. Pekâlâ. Lütfen yarın uğrayın.

GENÇ KIZ

Ama Arina Matveyevna bugün almamı söyledi.

JAZIKOV

Size bugün verirdim.

(Gülümseyerek.)

Hem de memnuniyetle verirdim, ama bozuk param yok.

Hakikaten hiç bozuğum yok!

GENÇ KIZ

Bozdururuz efendim. Ben hemen bir koşu bakkala gidi-vereyim...

JAZIKOV

Yok canım, ne zahmet! En iyisi siz başka zaman uğrayın.

(Sabahlığının kemerinin püskülleriyle oynayarak.)

Bakayım... mesela yarın, hatta bugün öğleden sonra geliverin.

GENÇ KIZ

Aman efendim, ne olur, şimdi verin, yoksa Arina Matveyevna'dan azar işitirim.

JAZİKOV

Ah ne zalim kadınmış! Sizi azarlamak ha, bu ne büyük haksızlık... Havsalam almıyor bunu doğrusu. İsminiz nedir sizin güzelim?

GENÇ KIZ

Matryona.

JAZİKOV

Pek hoşuma gittiniz sevgili Matryonacığım.

GENÇ KIZ

Ama yok, olmaz; lütfen parayı verin. İşte hesabınız...

JAZİKOV

Vereceğim güzelim. Emin olun vereceğim, hem de eksiksiz vereceğim... Çok müteessirim...

(Zil çalar.)

Şeytan alsın hepinizi! Hadi güle güle yavrum. Yarın görüşürüz. Yarın gelin, borcumu ödeyeceğim. Güle güle meleşim!

GENÇ KIZ

Olmaz efendim, olmaz...

(Jazikov paravanın arkasında kaybolur.)

MATVEY

Hadi yavrum çık, çık dışarı...

GENÇ KIZ

Ama Arina Matveyevna azarlayacak beni...

MATVEY

Hadi çık, çık.

(Kız çıkar.)

JAZİKOV

(Matvey'in arkasından bağırır.)

Onu arka kapıdan geçir arka kapıdan! Duydun mu?

(Kendi kendine.)

Bir de karşılaşırırlerse... İşler de amma ters gidiyor!

Kızcağız da nefis parça hani! Bunun icabına bakmalı...

(Zil çalar. Jazikov paravanın arkasına koşar.
Antreden kısık ve kaba bir ses duyulur.)

MEÇHUL ADAMIN SESİ

Evde mi?

MATVEY'İN SESİ

(Ürkek.)

Yok efendim.

MEÇHUL ADAMIN SESİ

Yoksa yalan mı söylüyorsun?

MATVEY'İN SESİ

Yemin ederim...

MEÇHUL ADAMIN SESİ

Efendin ne yapıyor böyle? Alay mı ediyor benimle? Karşısında uşağı mı var? Para verdik, sonra da günlerce peşinden koşuyoruz. Bana bir kâğıt kalem ver de ona bir iki satır çiziktireyim.

MATVEY'İN SESİ

Buyurun.

MEÇHUL ADAMIN SESİ

Kürkümü alsana ihtiyar köpek!

(Meçhul adam odaya girer. Uzun boylu, şişman, siyah favorilidir. Matvey ona kâğıt kalem uzatır.

Adam masaya oturup söylenerek yazar. Paravanın arkasında çıt yoktur. Kalkarak.)

Bunu efendine ver. Anladın mı?

MATVEY

Emredersiniz.

MEÇHUL ADAM

Ayrıca o efendin olacak herife söyle, ben böyle şakaya gelemem. Dava eder, deliğe tıktırırım onu. Görür gününü o zaman!

(Çıkar. Antrede gürültüyle galoşlarını giyer. Kapı kapanır. Bir iki dakika sonra paravanın arkasından Jazikov çıkar.)

JAZIKOV

Alçak herif! Aklınca beni korkutmak istiyor. Vız gelir bana! Sen beni daha tanıyorsun.

(*Mektubu okur.*)

Alçak, namussuz! Alçak kerata! Kaba, cahil köylü!

(*Mektubu parçalar.*)

Zaten kabahat bende. Şu herife tenezzül ettim. Şuna bak, bir de tehdit ediyor!

(*Heyecanla odada dolaşır.*)

Bazı kesin kararlar almalıyım.

(*Zil çalar.*)

Ah Tanrım!

(*Yine paravanın arkasına koşar.*)

MATVEY'İN SESİ

(*Antreden.*)

Ne istiyorsun?

BAŞKA BİR SES

Beyfendiyi dün arabamla götürmüştüm de...

MATVEY'İN SESİ

Nereye götürmüştün?

BİR SES

Podyaçeskaya'ya, oradan da Peski'ye.

MATVEY'İN SESİ

Ee... Ne istiyorsun?

BİR SES

Bugün paramı almam için gelmemi emretmişlerdi.

MATVEY'İN SESİ

Alacağın ne kadar?

BİR SES

Otuz kapık efendim.

MATVEY'İN SESİ

Yarın gel.

BİR SES

(*Kısa sessizlikten sonra.*)

Emredersiniz efendim.

JAZIKOV

(Paravanın arkasından çıkar.)

Evet, artık paraya ihtiyacım olduğunu, paranın benim için elzem olduğunu ben de görüyorum. Matvey!

(Matvey girer.)

General Şentsel'in nerede olduğunu biliyor musun?

MATVEY

Biliyorum efendim.

JAZIKOV

Benden ona bir mektup götüreceksin. Hadi dışarıda bekle, seni çağırırım.

(Masanın önüne oturur ve yazmaya başlar.)

Öff! Amma da kötü uçlar! Bir dahakine İngiliz mağazasından alacağım.

(Yüksek sesle okur.)

“Ekselans! Sizi büyük...

(Düzeltir.)

Çok büyük ricamla başınızı ağrıttığım için affınızı dilerim. Bana, birkaç gün için üç yüz ruble kadar bir meblağ borç vermek lütfunda bulunursanız, cidden minnettar olacağım. Sizi bu angaryamla rahatsız etmekten her ne kadar büyük hicap duyuyorsam da, buna, sadece asaletinizden ileri gelen geniş müsamahakârlığınızdan cesaret alarak cüret ediyorum. Borcumu en kısa zamanda takdim edeceğimi bildirir, hürmetlerimi tekrarlarım efendim.” İyi oldu galiba. Biraz laubali, ama zararı yok. Böylece, benim de kendime göre bir şahsiyete sahip bulunduğum ve serbest bir adam olduğum ortaya çıkar. Amaan! Ben de nihayet alelade biri değilim ki... Bugüne bugün bir asilzadeyim ben. Bakalım bundan bir iş çıkacak mı? Matvey!

(Matvey girer.)

Al, götür. Orada burada eğlenme, çabuk dön. Zaten iki adımlık yerde oturuyor.

MATVEY

(Çıkarken.)

Eğlenmek kim, biz kim?

JAZİKOV

Dur bakalım ne olacak. Bence verecek... İyi bir adamcağızdır, hem beni de sever. Yahu hâlâ çayımı içmedim bu arada... Artık soğumuş olmalı...

(İçer.)

Tabii soğumuş. Yapacak bir şey yok!

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Bir şeyle meşgul olmalıyım... yok, yapamam; Matvey'i bekleyeyim... Bakalım ne getirecek? Ya adamı evde bulamazsa? Saat kaç acaba?

(Saatin yanına gider.)

On bir buçuk...

(Düşünceye dalar.)

Bir şeyler yazsam... ama ne yazmalı?

(Kanepeye uzanır.)

O da ne?

(Ürperir.)

Matvey! Hayır, o değilmiş...

(Şiir okur.)

"Fakat ne acıdır düşünmek,

Gençliğin bize boşuna verildiğini!"

Ne doğru söz! Puşkin yaman şairdi! Matvey de neden gelmiyor acaba?

(Düşünür.)

Doğrusu askere gitmemekle pek yanılmışım. Evvela, hayatım şimdikinden daha iyi olacaktı, sonra da, muhakkak kuvvetli bir tabiyeci yetişecektim... Fakat iş işten geçti... Geçti Timofey Petroviç! Artık geri de gelmez.

(Matvey girer. Jazikov başını yastıkların arasına gömer, gözlerini elleriyle kapar ve bağırır.)

Biliyorum, biliyorum, biliyorum! Evde bulamadın, değil mi? Bulamadın, değil mi? Hadi söyle... çabuk söyle!

MATVEY

Yok efendim buldum.

JAZİKOV

(Başını kaldırır.)

Yaa! Buldun ha? Cevap da mı aldın?

MATVEY

Tabii aldım efendim.

JAZİKOV

(Başını öte tarafa çevirerek elini uzatır.)

Ver, ver...

(Mektubu parmaklarıyla yoklar.)

Eh, pek yüklü bir şey değil galiba.

(Mektubu kapalı gözlerinin önüne getirir.)

Hadi bakalım!

(Gözlerini açar.)

A... benim yazdığım mektup!

MATVEY

Cevabı mektubunuzun altına yazıverdiler.

JAZİKOV

Anladım, anladım, menfi bir cevap... Hay uğursuz leylek! Okumayacağım mektubunu.

(Mektubu yere fırlatır.)

Mektupta ne yazılı olduğunu biliyorum.

(Mektubu yerden alır.)

Okusam daha iyi olacak. Herif belki büsbütün reddetmemiştir. Belki vermeyi vaat ediyor.

(Matvey'e.)

Mektubu kendisi mi verdi?

MATVEY

Hayır bayım, uşağıyla gönderdi.

JAZİKOV

Hımm... Eh okuyalım bakalım.

(Okur ve alaylı alaylı gülümser.)

Enfes, enfes! “Azizim Timofey Petroviç! Rıcanı yerine getirme imkânım olmadığını bildirir, sevgilerimi sunarım.” Bildiriyor ve sevgilerini sunuyormuş! İşte size sevgi, işte size dostluk!

(*Mektubu yere atar.*)

Hepsi yerin dibine batsın!

MATVEY

(*İç geçirir.*)

Amma uğursuz gün ha!

JAZİKOV

Bir de sen burada gevezeliğe başla da tamam olsun, iyisi mi sen dışarı çık. Çalışacağım, işlerim var, anlıyor musun?

(*Matvey çıkar. Jazikov odada dolaşmaya başlar.*)

Berbat, berbat... Ne yapmalı şimdi?

(*Masanın önüne oturur.*)

Çalışmak gerek...

(*Gerinir, Fransızca bir roman alır, gelişigüzel bir yer açar ve okumaya başlar, Matvey girer.*)

MATVEY

(*Alçak sesle.*)

Timofey Petroviç!

JAZİKOV

Yine ne var?

MATVEY

Naumovların adamı geldi.

JAZİKOV

(*Fısıldayarak.*)

Sidor mu?

MATVEY

(*Fısıldayarak.*)

Ta kendisi.

JAZİKOV

(*Fısıldayarak.*)

Ne diye gelmiş?

MATVEY

(Fısıldayarak.)

Paraya ihtiyacı varmış. Efendisi köye gidiyormuş, onu da beraber götürecekmış. Parasını istemeye gelmiş.

JAZİKOV

(Fısıldayarak.)

Ona ne kadar borcum var?

MATVEY

(Fısıldayarak.)

Faiziyle beraber beş yüz rubleye varır.

JAZİKOV

(Fısıldayarak.)

Evde olduğumu söyledin mi?

MATVEY

(Fısıldayarak.)

Hayır.

JAZİKOV

(Fısıldayarak.)

İyi ettin. Ama nasıl oldu da ben zili duymadım?

MATVEY

(Fısıldayarak.)

Arka kapıdan geldi de...

JAZİKOV

(Fısıldayarak, fakat kızgın.)

Ne münasebet? Ne diye arka kapıdan geliyorlar bunlar? Böyle yolları bilmeleri doğru mu? Bir gün bakarsın, evimi soyarlar. Rezalet! Buna tahammül edemem! Sokak kapısı ne güne duruyor.

MATVEY

(Fısıldayarak.)

Emredersiniz efendim. Hemen savarım onu. Yalnız parasını almak için ne vakit geleceğini soruyor.

JAZİKOV

(Fısıldayarak.)

Ne vakit, ne vakit! Ne bileyim ben! Bir hafta sonra gelsin.

MATVEY

(Fısıldayarak.)

Emredersiniz. Yalnız siz de artık ona parasını verin bari efendim.

JAZIKOV

Sana ne oluyor? Herif akraban mı, ortağın mıdır, nedir?

MATVEY

Gerçekten akrabamdır efendim.

JAZIKOV

Tevekkeli değil ona iltimas etmeye çalışıyorsun. Peki, peki, git. Vereceğim.

(Matvey çıkar.)

Bunlar da hep birbirini tutar... bilirim bu güruhu!

(Eline tekrar Fransızca kitabı alır. Sonra birdenbire başını kaldırır.)

Ya şu ekselansa ne demeli ha? Hiç beklenir miydi? Al sana baba dostu...

(Kalkar, aynanın karşısına dikilerek şarkı söyler.)

“Ey ihtirasların heyecanı sükûnet bul!

Ümitsiz kalbim uyu...”⁴

Eh, çalışalım artık.

(Tekrar masaya oturur.)

Evet, çalışmak lazım, çalışmak!

(Matvey girer.)

Sen misin Matvey?

MATVEY

Benim efendim.

JAZIKOV

Hayrola?

MATVEY

Bir köpekçi mi ne geldi, sizi istiyor. Güya evvelsi gün onu buraya çağırmışsınız.

4 M.İ. Glinka'nın *Şüphe* isimli romansından. (ç.n.)

JAZIKOV

Hah... doğru, doğru. Köpeği de getirmiş mi?

MATVEY

(Kederli bir tavırla.)

Getirmiş.

JAZIKOV

Ah! Ne diyorsun! Göreyim. Söyle gelsin... Av köpeği değil mi? Gel canım, gel!

(İçeriye, uzun tüylü bir kaput giymiş, yanağı sarılı bir adam girer. İpe bağlı ihtiyar, kötü bir köpek tutmaktadır. Jazikov köpeğe saplı gözlüğüyle bakar.)

Adı ne bunun?

ADAM

(Kısık ve boğuk bir sesle.)

Mindor.

(Köpek ürkek ürkek sahibine bakar ve güdük kuyruğunu sallar.)

JAZIKOV

Nasıl bir köpek bu?

ADAM

Yamandır. Gel Mindor!

JAZIKOV

Av taşımasını bilir mi?

ADAM

Bilmez olur mu?

(Koltuğunun altından şapkasını çıkarır ve yere atar.)

Tut, aport!

(Köpek, şapkayı alıp sahibine getirir.)

JAZIKOV

Pek güzel. Avda nasıl acaba?

ADAM

Ondan iyisi can sağlığı bayım. Yat! Uzan! Aferin!

JAZIKOV

Yaşlı mı bu?

ADAM

Üçüncü güzüne girdi. Nereye? Nereye?
(*Köpeği ipinden çeker.*)

JAZIKOV

Ne istiyorsun buna bakayım?

ADAM

Elli ruble. Aşağısı olmaz.

JAZIKOV

Saçmalığa bak. Otuz ruble iyidir buna.

ADAM

Yok, olmaz. Az bile söyledim aslında.

JAZIKOV

On gümüş ruble vereyim.

(*Matvey'in yüzünde müthiş bir ıstırap ifadesi belirir.*)

ADAM

Olmaz efendim, aşağısı olmaz.

JAZIKOV

Eeh... canın isterse. Cinsi ne bunun?

ADAM

En iyi cinstir efendim.

JAZIKOV

En iyi cins mi?

ADAM

Biz zaten başka köpek tutmayız ki! Ne yapacağız onları?

JAZIKOV

Bak sen, tutmazlarmış!

ADAM

Öyle efendim, sokak köpeklerini saklayıp da ne olacak?

JAZIKOV

(*Matvey'e.*)

İyi bir köpeğe benziyor. Ne dersin?

MATVEY

(*Dişlerinin arasından.*)

İyi.

JAZİKOV

Otuz beşe razı mısın?

ADAM

Son fiyat kırk ruble. Kırka alırsanız alın, hayrını görün.

JAZİKOV

Hayır, hayır. Katiyen!

ADAM

Eh öyleyse sizi kırmayayım... Alın bari.

JAZİKOV

Hah şöyle! Demek köpeğin iyi bir hayvan, öyle mi?

ADAM

Ne diyorsunuz efendim, bütün şehirde bunun gibisini bulamazsınız.

JAZİKOV

(Biraz şaşkınlıkla.)

Şey... bak şimdi birader... Şu anda param var gerçi, ama başka bir şey için lazım... Sen yarın bu vakitlerde gel, anladın mı? Ya da öbür gün, hem de biraz daha erken gel.

ADAM

Pekâlâ ama biraz kaparo verin de köpeği burada bırakayım.

JAZİKOV

Yok birader, öyle şey olmaz.

ADAM

Bir gümüş ruble verin de...

JAZİKOV

Yok, ben sana parayı toptan vereceğim. Böylesi daha iyi.

ADAM

(Kapıya yaklaşıp.)

Bakın ne diyeceğim efendim... Hemen verirseniz hayvanı size otuz rubleye bırakırım.

JAZİKOV

Şimdi olmaz diyorum sana.

ADAM

Bir beyazcık⁵ verin bari!

JAZİKOV

Hayır azizim, şimdi mümkün değil.

ADAM

Yirmi ruble olsun... Razi mısınız?

JAZİKOV

Amma da laf anlamaz adammışsın! Olmaz diyorum ya.

ADAM

(*Gider.*)

Gel Mindor, buraya! Mindor!

(*Acı acı sırttır.*)

Anlaşılan beyimiz meteliğe kurşun atıyor... Gel buraya kerata, gel!

JAZİKOV

Bu ne cüret?

ADAM

Bir de ayağına getiriyor... Gel!

JAZİKOV

Defol terbiyesiz herif! Matvey! Şunu paçasından atıver dışarıya.

ADAM

Yavaş gel. Kendim de giderim.

JAZİKOV

Matvey! Sana emrediyorum.

ADAM

(*Antreden.*)

Hele bir yanaş da görürsün gününü, kartaloz sen de!

(*Matvey arkasından çıkar.*)

JAZİKOV

(*Arkasından bağırır.*)

At şunu! Yapıştır bir tane! Defet gitsin, defet!

(*Odada dolaşmaya başlar.*)

5 Bir gümüş rubleyi kastediyor. (ç.n.)

Ne kaba herif! Zaten köpek de hırlı mal değil galiba...
Almadığıma memnunum doğrusu. Fakat nasıl olur da
böyle bir herif bana kafa tutar? Nasıl olur?!

(Kanepeye oturur.)

Bugün de amma uğursuzmuş gerçekten! Sabahtan beri ne
bir şey yaptım, ne de elime birkaç kapık geçti... Hâlbuki
şimdi bana para lazım, hem çok lazım... Matvey!

MATVEY

(Girer.)

Bir emriniz mi var?

JAZİKOV

Krinitsin'e benden mektup götüreceksin.

MATVEY

Emredersiniz.

JAZİKOV

Matvey!

MATVEY

Buyurun efendim.

JAZİKOV

Bana para verir mi dersin?

MATVEY

Hayır vermez Timofey Petroviç.

JAZİKOV

Öyle bir verir ki!

(Dilini şaklatır.)

Bak görürsün. Muhakkak verecektir!

MATVEY

Vermez Timofey Petroviç.

JAZİKOV

Neden vermeyecekmiş ha? Neden?

MATVEY

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Timofey Petroviç, müsaade ederseniz ben, koca bunak
birkaç söz söylemek istiyorum.

JAZIKOV

Söyle.

MATVEY

(*Hafifçe öksürerek boğazını temizler.*)

Timofey Petroviç! Müsaadenizle şunu söylemek zorundayım: Sürdüğünüz hayat hiç, ama hiç iyi değil. Siz azizim, bizim efendimizsiniz; asilzade ve pomeşçiksiniz.⁶ Şehirde, bin türlü sıkıntı içinde yaşamak nenize gerek? Atadan kalma çiftliğiniz mi yok? Tanrı uzun ömür versin, anneniz de hayattadırlar. Siz de efendim, anacığınızın yanına gitseniz ya.

JAZIKOV

Gevelediklerine bakılırsa, muhakkak annemden mektup aldın.

MATVEY

Hanımefendiden mektup almasına aldım. Bu şerefe nail oldum. Kendisine de emrettikleri gibi uzun uzadıya sağlığınıza bahsettim. Timofey Petroviç, efendime söyleyeyim, sizin için çok üzülüyor. “Bana her şeyi yaz,” diyor. “Oğlumuz ne yapıyor, evinde kimleri ağırlıyor, nerelere gidiyor, hepsini yaz,” diye emrediyor. Hatta “Her şeyi bildirmeyip beni kızdırırsan senden sonra bunun hesabını sorarım,” diye beni tehdit bile ediyor. “Timofey Petroviç’e, öz anasının onun için üzülmekten harap olduğunu söyle,” diye ilave ediyor. Aynen böyle yazılmış efendim: Öz anası. Sonra diyorlar ki: “Vazifeye gitmeyip Piter’de⁷ para yediğini bildiriyorsun. Bu ne biçim iş böyle?” İşte böyle efendim.

JAZIKOV

(*Zoraki bir gülümsemeyle.*)

Sen nasıl bir cevap yazdın?

6 Eski Rusya’da geniş toprakların mülkiyetini elinde tutan kimseler. (ç.n.)

7 Petersburg’un kısaltması. (ç.n.)

MATVEY

Ben de hanımefendiye, “Tanrı’ya şükür her şey iyi gidiyor,” diye yazdım; emirlerini harfi harfine yerine getireceğimi, sizinle konuşup sonucunu hanımefendiye haber vereceğimi de yazdım. Ah Timofey Petroviç, gözümün nuru. Timofey Petroviç! Şu çiftliğinize gidip de tam bir asilzade gibi bir ev, bir hayat arkadaşı sahibi olsaydınız ne olurdu sanki? Buradaki hayatınız hayat mı? Zili duyar duymaz tavşan gibi bir köşeye seğirtiyorsunuz. Ne paranız var, ne de bir kerecik doyasıya yemek yediğiniz.

JAZİKOV

Ama köyde canım sıkılıyor. Komşularımızın hepsi de cahil... Kızlar da, konuşmak istediğin zaman korkudan gözlerini faltaşı gibi açıp, terlemekten başka şey bilmiyorlar...

MATVEY

İlahi Timofey Petroviç! Buradakiler sanki daha mı iyi? Ya bize gelen şu baylara ne demeli? Yemin ederim gözlerim görmek istemiyor. Hepsi de ufacık tefecik, miskin, hasta şeyler, tövbeler olsun, kelebeğe tutulmuş koyunlar gibi öksürüp duruyorlar. Hâlbuki orada, bizde, aah! Hem doğrusunu söylemek gerekirse, şimdi orası da değişti, tat kalmadı. Nerede o günler! Dedeniz Timofey Lukiç, toprağı bol olsun, çam yarması gibi bir adamdı. Kızıp da bir kere kükredi mi kaçacak delik arardın. Ne adamdı ama! Anadan doğma bir beyzadeydi! Birisini sevdi mi, ya da iyi saatine rastladı mı, onu cömertliğiyle öyle bir ağırlardı ki... Verir de verirdi... Gına getiresiye verirdi. Hanımı da, büyük hanım da öyle iyi kalpliydi ki! Sofraya oturmadan ağzına bir lokma bir şey almazdı.

JAZİKOV

Yine de köye gitmem. Sıkıntıdan patlarım orada.

MATVEY

Ama paranız olur Timofey Petroviç. Burada, söz timsali, ben bile halimden utanıyorum. Ben, nihayet, sizin

uşağınız olduğum halde yine de gücüme gidiyor. Şuraya bakın!

(*Kaftanının eteklerini açar.*)

Eski bir pantolon... işte o kadar. Hâlbuki köydeki hayat: Odalar sıcak, bütün gün yat uyu, doya doya ye. Burada, efendime söyleyeyim, bir kerecik olsun doğru dürüst karnımı doyuramadım. Ya av! Tavşanlar ve bütün başka orman hayvanları elinizde... Hem anneniz Vasilisa Sergeyevna'nın da gönlünü yapmalısınız, ihtiyarladı artık.

JAZIKOV

Canım ben köye gitmeyeceğim demiyorum ki. Giderdim, ama gidince hemen yakama yapışacaklar. Sonra da kurtulabilirsen kurtul. Üstelik de evlendirmeye kalkarlar.

MATVEY

Tanrı versin efendim! Hristiyanlık görevidir evlilik.

JAZIKOV

Aman bundan söz açma da neden istersen konuş.

MATVEY

Elbette siz bilirsiniz. Emir sizin... Fakat burada hiç huzurum yok Timofey Petroviç. Tanrı korusun, bir şey çalınırsa mahvoldum ben! Öyle ya, efendimin malına sahip çıkmalıyım. Ama gel de sahip çık. Hoş ben bir uşak parçasıyım, sabahtan akşama kadar antrede oturmaktan başka işim yok. Lakin yine de köydeki gibi içim rahat etmiyor. Bazen titremeler geliyor, oturduğum yerde tir tir titriyor, dua ediyorum. Gündüz adamakıllı yatıp uyuyamazsın bile. Buradakiler de ne biçim insanlardır! Ne küçüklüklerini bildikleri, ne de kimseden korkuları var. Bakarsın benim gibi bir uşaktır, öyle yürür ki, sanki hiç suçu olmayan, namuslu biri sanırsın. Hâlbuki hırsız mı hırsız, dalavereci mi dalavereci... Bazılarını görüyorum, tövbeler olsun, belli ki ömründe ne bir ders almış, ne bir öğüt dinlemiş. Hayat mı bu Timofey Petroviç? Köy

böyle midir? Saygı, hürmet, sükûnet vardır orada... Sen bilirsin iki gözüm efendim, ama gel bu seferlik şu bunak uşağının sözünü dinleyiver. Dedenize de, babanıza da, annenize de hizmet ettim. Ömrümde neler neler gördüm... İtalyanları, Almanları, Odesti'den⁸ gelen Fransızları... hepsini gördüm, her yeri de gezdim, ama köyüm-den iyisini görmedim. Hadi şu ihtiyarı kırmayın azizim!

(*Zil çalar.*)

İşte yine titrediniz Timofey Petroviç... yine titrediniz.

JAZIKOV

Hadi git de kapıyı aç.

(*Matvey çıkar. Jazikov hareketsiz durur, fakat paravanın arkasına gitmez.*)

BİR ERKEK SESİ

Monsieur Jasikoff?

MATVEY

(*Sahne arkasından.*)

Kimi istiyorsunuz?

BİR ERKEK SESİ

Monsieur Jazikoff?

MATVEY

(*Sahne arkasından.*)

Evde yoklar.

BİR ERKEK SESİ

(*Hayretle.*)

Yoklar mı? Nasıl yoklar? Sacré dieu!⁹

MATVEY

(*Sahne arkasından.*)

Sen de kimsin?

BİR ERKEK SESİ

Voila ma carte, voila ma carte.¹⁰

8 Odesa demek istiyor. (ç.n.)

9 Ulu Tanrım! (Fr.)

10 İşte kartım, işte kartım. (Fr.)

MATVEY

(*Sahne arkasından.*)

Amaan... Saksığan gibi cırlıyor herif.

(*Kapı kapanır. Matvey girer, Jazikov'a bir kartvizit getirir.*)

JAZIKOV

(*Karta bakmadan.*)

Biliyorum, biliyorum kim olduğunu... Fransız ressam... Bugün portremi yapmak için gelmesini söylemişim. Ol-sun canım, ne çıkar! Mamafih, Krinitsin'e yazmalıyım. İşler kötü.

(*Masaya oturup yazar. Sonra kalker, pencereye gider ve yavaşça okur.*)

"Sevgili Fedya! Arkadaşını müşkül bir durumdan kurtar. Genç yaşında mahvolmasına rıza gösterme. Bu mektubu okuduktan sonra 250, ya da 200 ruble kâğıt banknotu, mektubu getiren adamla bana yolla. Ömrümün sonuna kadar bu iyiliğini unutmayacağım kardeşim. Çok rica ederim Fedya, boş çevirme! Gel bana bir babalık, hayır-severlik et. Saygılar, dostun falan filan..." Galiba iyi oldu. Al şu mektubu Matvey. Arabayla git.

(*Matvey'in itiraz eder gibi olduğunu görünce.*)

Canım, şu borçlu olduğum arabacıyla git. Adam tanıdık-tır, veresiye götürür. Mektubu verir, cevabını beklersin, anladın mı? Mutlaka cevabını istersin!

MATVEY

Emredersiniz.

JAZIKOV

Hadi, uğurlar olsun Matvey. Göreyim seni.

(*Matvey çıkar.*)

Vay canına! Şöyle makul düşünecek olursak, bizim Matvey haklı. Basit ama akıllıca itirazları hoşuma gi-diyor. Gerçekten köy daha iyi... Hele yazın. Ben esa-sen Rusya'daki tabiattan hoşlanırım. Sonra, kışın yine

Petersburg'a gelebilirim de... Gerçi komşularımızın çoğu pek de aydın kimseler olmamakla beraber, aralarında iyi kalpli ve akıllıları da var. Bunlarla konuşmak insana zevk bile verir. Yavaş yavaş, belli etmeden onların zihnini açar, kusurlarını düzeltebilirim. Bu işte orada pekâlâ faydam bile dokunabilir. Kızlara gelince, bu cihet malum: Genç kızlar balmumu gibidir, istediğin şekli verebilirsin.

(*Odada dolaşır.*)

Yalnız kabul etmeli ki köyün bir kötü tarafı var... Benim gibi düşünen insanlar için oradaki sefaletle, baskıyla karşılaşmak hiç de hoş olmaz. Yoksa at gezileri, av gibi eğlenceler bol.

(*Düşünür.*)

Birkaç kat elbise yaptırmalı, kravat almalıyım... şimdi-lik bu işle meşgul olmalı. Bir av ceketi de diktirmeli. Şu köpeği almamakla hiç iyi etmedim. İşime yarayacaktı... Ziyarı yok, başkasını buluruz. Giderken çokça kitap da götürürüm. Çalışacağım; yepyeni, hiç kimsenin aklına gelmeyen bir şey yazacağım. Bütün bunlar gerçekten pek hoş. Yalnız kışın köyde kalmak istemezdim. Zaten beni, kışı köyde geçirmeye zorlayan yok ki. Matvey doğru söylüyor, doğru söylüyor. İhtiyarları da boşlamamalıyız... onlar da bazen... yok boşlamamalı! Öte yandan annemle de görüşmeliyim. Belki para da verir bana. Nazlanır biraz ama verir. Evet, köye gideceğim.

(*Pencereye yaklaşır.*)

İyi ama Petersburg'tan nasıl ayrılacağım? Elveda Petersburg, elveda başkent! Sana da Verinka elveda, elveda ruhum! Bu kadar çabuk ayrılacağımızı hiç ummazdım.

(*İç geçirir.*)

Çok, pek çok şey bırakacağım burada.

(*Yine iç geçirir.*)

Borçlarımı da öderim. Gideceğim. Muhakkak, muhakkak gideceğim!

(*Zil çalar.*)

Hay lanet olsun! Matvey yine ortada yok. Hangi cehen-
nemde kaldı bu adam!

(*Zil çalar.*)

Ama bu alacaklıya benzemiyor, zilin çalışı başka türlü...
Zaten vakit de geçti.

(*Zil çalar.*)

Gidip açayım bari. Hadi cesaret! Ne saçma şey! Neyse,
nasıl olsa köye gidiyorum.

(*Antreye gider. Öpüşmeler, sevinç çılgınlıkları duyulur.*)

İlahi Vasiliy Vasilyeviç! Siz ha? Nasıl oldu da... Nereden
böyle?

(*Ayı homurdanması gibi bir ses "Benim ya...
benim," diye cevap verir.*)

Kürkünüzü çıkarın da içeriye buyurun.

(*Jazikov ve Vasiliy Vasilyeviç Blinov girerler. Blinov
kocaman boyalı bırıklı, tombul yüzlü, sakın tavırlı
bir pomeşçiktir. Jazikov tatlı tatlı gülümseyerek.*)

Şehrimize ne vakit şeref verdiniz aziz Vasiliy Vasilyeviç?
Ah ne sevindim! Ne sevindim! Oturun efendim, oturun.
Şu koltuğa buyurun, orada daha rahat edersiniz. Aman
Tanrım! Ne kadar da sevindim. Gözlerime inanamıyorum.

BLİNOV

(*Oturur.*)

Dur hele, bir soluk alayım da...

(*Yüzündeki terleri siler.*)

Evin pek yüksekte birader! Öff!

JAZİKOV

Siz dinlenin Vasiliy Vasilyeviç, dinlenin. Ah Tanrım, ne
kadar memnun oldum, ne derece sevindim! Nereye in-
diniz?

BLİNOV

Londra Oteli'ne.

JAZİKOV

Geleli çok oldu mu?

BLİNOV

Dün gece. Yol öyle bir olmuş ki, görme! Eğri büğrü...
çukur dolu...

JAZİKOV

Ama siz doğru yapmamışsınız Vasiliy Vasilyeviç: yol
yorgunluğunu gidermeden ne diye çıktınız? Keşke beni
çağırtsaydınız.

BLİNOV

Yok canım. Kadın mıyım ben!

*(Etrafa bakar. Sonra yumruklarıyla dizlerine
dayanır.)*

Evin biraz küçük galiba... Ha, senin kocakarının selamı
var. Onu unutmuşsun diyor; kadın işte, tabii, laf...

JAZİKOV

Annemin sağlığı yerinde mi?

BLİNOV

Bir şeyi yok... yaşayıp gidiyor işte.

JAZİKOV

Ya sizinkiler nasıl?

BLİNOV

Onlar da fena değil.

JAZİKOV

Çok kalacak mısınız burada?

BLİNOV

Kim bilir? Bir iş için geldim.

JAZİKOV

(İlgiyle.)

İş için mi?

BLİNOV

İşim olmasa hangi şeytana uyup da buraya gelirdim?
Evimde rahatım iyi. Yalnız, Tanrı'nın cezası bir komşu
peyda oldu. Melun herifle mahkemelik olduk.

JAZİKOV

Ne diyorsunuz?

BLİNOV

Ya, öyle! Ben de bunu yanına komam o melunun ya! Senin bir işin var mı?

JAZİKOV

Şimdilik yok, ama...

BLİNOV

Daha iyi. Bana yardım edersin. Kâğıtlarımı yazar, istidalarımı verir, işi takip ediverirsin.

JAZİKOV

Çok memnun olurum Vasiliy Vasilyeviç.

BLİNOV

Elbette, elbette!

(*Durur ve Jazikov'un yüzüne bakar.*)

Sen bana bir kadeh votka versene. Pek üşüdüm.

JAZİKOV

(*Telaşlanır.*)

Votka mı? Ah aksiliğe bakın! Hiç de kalmadı. Uşağı da dışarıya gönderdim... Hay aksi...

BLİNOV

Evinde votka yok ha? Babana benzemiyorsun sen!

(*Jazikov'un telaşlanmaya devam ettiğini görünce.*)

Neyse, istemez. Boş ver.

JAZİKOV

Uşağım neredeyse gelir.

BLİNOV

Yaa... Bize de böyle melun bir komşu musallat oldu işte. Emekli bir binbaşı mıymış neymiş... Bana: "Herkesin, hududu belli olsun," dedi. "Hangi hudut?" dedim. "Sen ne diyorsun birader! Kırk yıllık arazimde senin hududunun ne manası ola ki!"

(*Jazikov yılışık bir ilgiyle dinlemektedir.*)

Bunun üzerine melun herif benim diye tutturup adamlarını toprağıma saldırtmaz mı? Bizim muhtar da tabii benim malıma sahip çıktı. "Bu toprağı dokunamazsınız,"

dedi. Bunlar onu dinlemediler ki. Hatta bizim arazide çift sürmeye başladılar. Hem de kabadayı kabadayı... Dur, dedim. Ben size gösteririm. Birdenbire bir bastırdım... Baktım, önceden alttan alıp gerilediler. Fakat sonra atlı, şapkalı kâhyaları geldi. "Siz bize hakaret edemezsiniz," diye zırlamaya başladı. Ağzı budur diye bir tane yapıştırdım. Ötekiler kendilerininkini, bizimkiler de hakkımızı koruyalım derken iş azdı... Melun komşumuz da hemen mahkemeye istidayı dayadı. Benim için, hem dövdü, hem de arazi çaldı dememiş mi?! Melun herif! Çalmışım! Kendi malımı çalmışım... Tabii heyet filan geldi. Şu bu derken domuz herif, içinden çıkılmaz bu işi başıma sardı. Dava açtı. Bunun üzerine, ben de dava açtım. Karar lehi-me çıktı, daha doğrusu çıkmış... ama şu alçak Pafnutyev işi berbat etmiş. Ben de hemen vilayete istida dayadım. Melun herif de arabasına bindiği gibi soluğu burada aldı. Ben de aşağı kalır mıyım? Kalktım ben de geldim. Gör-dün mü, nasıl belalı bir komşuya çattık!

JAZİKOV

Gerçekten tatsız bir şey.

BLİNOV

Amma mesele çıktı birader. Ya sen nasılsın? İyi misin? Sağlığın yerinde mi?

JAZİKOV

Çok şükür Vasiliy Vasilyeviç, çok şükür. Şikâyetçi değilim.

BLİNOV

Tiyatroya gidiyor musun?

JAZİKOV

Tabii efendim. Hem de sık sık gidiyorum.

BLİNOV

Bak ne diyeceğim, beni de tiyatroya götürsene!

JAZİKOV

Hayhay! Memnuniyetle Vasiliy Vasilyeviç, memnuniyetle.

BLİNOV

Ama trajediye götür beni. Şöyle adamakıllı Rus işi, esaslı bir trajedi olsun.

JAZİKOV

Emredersiniz Vasiliy Vasilyeviç. Memnuniyetle...

BLİNOV

Yemeğini nerede yiyeceksin bugün?

JAZİKOV

Nerede isterseniz amcacığım...

BLİNOV

Sen beni iyi bir meyhaneye götür, ama şöyle iyice bir yer olsun! Ben, kardeş şeyi severim... Yahu yiyecek bir şeyler yok mu sende?

JAZİKOV

Ben... çok müteessirim...

BLİNOV

(*Yüzüne dikkatle bakar.*)

Bana baksana Timoşa...

JAZİKOV

Buyurun efendim.

BLİNOV

Paran var mı senin?

JAZİKOV

Var efendim, var... Param var.

BLİNOV

Yok sandım da. Evinde yiyecek bile yok. O nasıl şey!

JAZİKOV

Ne bileyim işte, böyle oldu. Hem uşağım da evde değil. Bilmem ki nereye kaybolup gitti.

BLİNOV

Gelir. Sen yemeği ne zaman yiyeceksin?

JAZİKOV

Niçin sordunuz?

BLİNOV

Adamakıllı acıktım da ondan. Ama sen beni trajediye götür. Hem Karatigin'i¹¹ de göster. Olur mu?

JAZİKOV

Elbette efendim.

BLİNOV

Hadi, hazırlan bakalım da yemeğe gidelim.

JAZİKOV

Hayhay! Hemen hazırlanırım Vasiliy Vasilyeviç.

BLİNOV

Bana baksana Timoşa!

JAZİKOV

Buyurun efendim.

BLİNOV

Sizin buradaki matmazeller ata, hayvanın üstünde ayakta durarak binerlermiş. Sahi öyle mi?

JAZİKOV

Şey... sirkte binerler, evet.

BLİNOV

Demek binerler ha? Güzeller mi bari?

JAZİKOV

Güzeller.

BLİNOV

Belki şişmandırlar ha?

JAZİKOV

Eh, o kadar değil.

BLİNOV

Bak sen. İyisi mi onları da göster.

JAZİKOV

Emredersiniz efendim.

(Zil çalar.)

BLİNOV

Bu da kim?

11 Dönemin meşhur tragedya aktörü. (ç.n.)

JAZİKOV

(Şaşırır.)

Bana birisi geldi herhâlde...

(Antreye gider, kapıyı açar. Sesi duyulur.)

Haa... buyurun!

(Odaya, elinde paketiyle bir adam gelir.)

Matbaadan geliyorsunuz değil mi?

ADAM

Evet efendim, resimleri getirdim.

JAZİKOV

Hangi resimleri?

ADAM

Dün seçtiğiniz resimleri.

JAZİKOV

Hah, evet. Hesabı da getirdiniz mi?

ADAM

Getirdim.

JAZİKOV

(Hesabı alır ve pencerenin yanına gider.)

Bir dakika... bir dakika...

BLİNOV

(Adama.)

Sen buralı mısın oğlum?

ADAM

(Biraz hayretle.)

Buralıyım efendim.

BLİNOV

Kimin adamısn?

ADAM

Bay Kuroplehin'in.

BLİNOV

Aşarlı mısın?

ADAM

Evet efendim.

BLİNOV

Ne veriyorsun yılda?

ADAM

Yüz ruble.

BLİNOV

Nüfus kâğıdın var mı?

ADAM

Evet kayıtlıyım, nüfus kâğıdım var.

BLİNOV

Yıllık mı kiraladın?

ADAM

Evet!

BLİNOV

Geçimin nasıl?

ADAM

Az da olsa yuvarlanıp gidiyoruz efendim...

BLİNOV

İyi. Az da olsa iyi.

ADAM

(Dişleri arasından.)

Öyledir.

BLİNOV

Adın ne senin?

ADAM

Kuzma.

BLİNOV

Hımm...

JAZİKOV

(Blinov'a yaklaşıp.)

Kuzum Vasiliy Vasilyeviç, size karşı çok mahcubum... Rahatsız etmekten çok utanıyorum, ama bana... şu bir iki gün için, fazla değil, yirmi ruble kadar ödünç verebilir misiniz?

BLİNOV

Hani param var diyordun?

JAZİKOV

Şey... yani... evet, var. Param var, ama ev kirasını vereceğim de...

BLİNOV

Pekâlâ canım, veririm.

(*Yağlı bir cüzdan çıkarır.*)

Yüz mü? İki yüz mü?

JAZİKOV

Efendim, şimdilik, aslında yirmi rubleye ihtiyacım var. Ama mademki bu kadar açık ellisiniz, yüz on, yahut da yüz on beş banknot lütfediverin.

BLİNOV

Al sana iki yüz.

JAZİKOV

Çok, çok teşekkür ederim! Yarın ya da öbür gün muhakkak paranızın hepsini birden takdim edeceğim.

(*Adama dönerek.*)

Al şu parayı oğlum. Bugün size uğrayacağım. Bazı şeyler daha seçeceğim.

ADAM

Sağ olun efendim.

(*Çıkar.*)

BLİNOV

Hadi artık yemeğe gidelim.

JAZİKOV

Gidelim amcacığım, gidelim! Sizi Saint-George'a götüreyim de, oranın şampanyasından ikram edeyim, enfestir doğrusu!

BLİNOV

Şu George'da müzik de var mı?

JAZİKOV

O yok işte. Müzik yok.

BLİNOV

Öyleyse boş ver orayı, beni müzikli bir meyhaneye götür.

JAZİKOV

Peki efendim. Nasıl isterseniz.

(Matvey girer.)

Aa, geldin mi? Ee buldun mu?

MATVEY

Buldum. Cevap da aldım.

JAZİKOV

(Mektubu alır ve ilgisizce göz gezdirir.)

Tahmin ettiğim gibi...

MATVEY

(Blinov'a.)

Hoş geldiniz efendim. Öpeyim elinizi!

BLİNOV

(Elini uzatır.)

Hoş bulduk. Nasılsın birader?

MATVEY

(Eğilerek.)

Siz nasılsınız efendim?

BLİNOV

İyiim.

MATVEY

Sağ olun efendim.

JAZİKOV

(Mektubu yere fırlatır.)

Ne mendebur insanlar! Matvey, elbisemi ver.

MATVEY

Hangi kunduranızı giyeceksiniz?

JAZİKOV

Hangisi olursa olsun...

BLİNOV

Canım, giyinik değil misin zaten? Sırtına bir kaftan geçiriver, olur biter.

JAZİKOV

Gerçekten öyle. Buyurun, gidelim.

BLİNOV

Gidelim. Hem trajedi göreceğiz, hem matmazelleri. Değil mi?

MATVEY

(*Jazikov'un kulağına yavaşça.*)

Ya köye ne zaman gideceğiz bayım?

JAZIKOV

(*Blinov'la beraber çıkarak.*)

Bunu da nereden çıkardın? Yerin dibine girsin senin köyün.

(*Çıkarlar.*)

MATVEY

(*İç geçirir.*)

Off! Ne kötü!

(*Blinov'un arkasından bakarak içini çeker.*)

Nerede o iyi günler? Nerede o temiz soylu asilzadeler? Artık hiçbiri kalmadı...

(*Antreye gider.*)



BEKÂR

Kişiler

MİHAYLO İVANIÇ MOŞKİN

Sekizinci dereceden memur, 50 yaşında. Hareketli, telaşlı, iyi kalpli bir ihtiyar. Herkese kolayca inanır ve çabuk bağlanır. İyimserdir.

PYOTR İLYİÇ VİLİTSKİY

Onuncu dereceden memur. 23 yaşında. Kararsız ve iradesi zayıf bir genç. İzzetinefsine pek düşkündür.

RODİON KARLOVİÇ FON FONK

Dokuzuncu dereceden memur. 29 yaşında. Soğuk, kalpsiz bir mahluk. Dar kafalı, ukalalıya meyyal. Son derece adabımuaşeret düşkün. Karakter sahibi dediğimiz insanlardandır. Ruslaşmış Almanların çoğu gibi, her kelimeyi ifrata varan bir pürüzsüzlük ve doğrulukla telaffuz eder.

FİLİP YEGOROVİÇ ŞPUNDİK

Pomeşçik. 45 yaşında. Aydın görünmeye özenir.

MARYA VASİLYEVNA BELOVA

Moşkin'in yanında oturan bir öksüz. 19 yaşında, basit bir Rus kızı.

YEKATERİNA SAVİŞNA PRİYAJKİNA

Marya Vasilyevna'nın halası. 48 yaşında. Geveze, sulu göz bir mahalle karısı... Dehşetli bencildir.

ALKİVİYAD MARTİNOVİÇ SOZOMENOS

Fonk'un arkadaşı. 35 yaşında. Yunan. Yüz hatları gayet bariz, alnı dar.

MALANYA

Aptalca bir Finlandiyalı kadın. 40 yaşında. Moşkin'in aşçısıdır.

STRATİLAT

Moşkin'in uşağı. 16 yaşında. Akıllı kıt bir oğlan. Gelişme çağında bulunduğu için büsbütün aptallaşmış gibidir.

MİTKA

Vilitskiy'in uşağı. 25 yaşında. Açık göz bir delikanlı. Petersburg'ta iyice açılmıştır.

POSTACI

Birinci ve üçüncü perdeler Moşkin'in, ikincisi Vilitskiy'in evinde olmak üzere, olay Petersburg'ta geçmektedir. Birinci ve ikinci perde arasında beş gün, ikinci ve üçüncü perde arasında bir hafta geçer.

I. Perde

Orta halli bir memur evinin salonu... Sağ taraftaki iki pencere arasına bir ayna asılmıştır; aynanın öniinde ufak bir masa. Ortada antreye, solda başka bir odaya açılan iki kapı. Sahnenin ön kısmında, yine solda bir kanepa, yuvarlak bir masa ve birkaç koltuk. Odanın sağ köşesi yeşil bir paravanla ayrılmıştı. Stratilat kanepeye uzanmıştır. Duvar saati ikiye vurur.

STRATILAT

Bir... iki... Saat iki. Nerede kaldı bizim efendi?

(Bir süre susar.)

Bir şekerleme yapmışım galiba...

(Yine susar.)

Karnım yine acıkır gibi oldu.

(Işık çalarak masadan bir kitap alıp açar.)

Amma da laf kalabalığı! Bu uzun kelime de neymiş acaba?

(Heceler.)

Me-e, me; d-e, de; ni...

(Antrede zilin çaldığı duyulur. Stratilat ayağa kalkar, ama kitabı elinden bırakmaz. Zil tekrar çalar.)

Kahrolasica! Gel de okumayı öğren bakalım...

(Kitabı masaya fırlatıp kapıyı açmaya koşar.)

MOŞKİN

(Girer. Koltuğunda bir kelle şeker, bir elinde şişe, öbüründe bir kadın şapka kutusu vardır.)

Uyuyordun değil mi?

STRATİLAT

Hayır efendim.

MOŞKİN

Sana inanılmaz ki...

(Boynu ve omzuyla koltuğundaki kelle şekerini göstererek.)

Al şunu, Malanya'ya götür.

(Stratilat şekeri alır. Moşkin sahnenin ön kısmına doğru yürür. Stratilat çıkmaya hazırlanır.)

Marya Vasilyevna evde mi?

STRATİLAT

Hayır efendim.

MOŞKİN

Nereye gitti acaba? Bir şey söylemedi mi?

(Kutu ile şişeyi masanın üstüne koyar. Arka cebinden bir paket çıkarır.)

STRATİLAT

Bilmiyorum efendim. Halası uğradı. Birlikte gittiler.

MOŞKİN

Gideli çok oldu mu?

STRATİLAT

Bir saat kadar.

MOŞKİN

Ben yokken Pyotr İlyiç de gelmedi mi?

STRATİLAT

Gelmedi efendim.

MOŞKİN

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Peki, git. Şey, Malanya'yı da bana gönder.

STRATİLAT

Emredersiniz.

(Çıkar.)

MOŞKİN

(Üstünü yoklayarak.)

Galiba hiçbir şey unutmadım. Her şeyi aldım zannedirim. Evet, her şey tamam.

(Cebinden kâğıda sarılı bir şişe çıkarır.)

İşte kolonya...

(Şişeyi masanın üstüne koyar.)

Saat kaç acaba?

(Saate bakar.)

İkiyi geçiyor. Petruşa neden hâlâ gelmedi acaba?

(Yine saate bakar.)

Saat ikiyi geçiyor.

(Elini yan cebine sokar.)

İşte parası da hazır.

(Odada dolaşır.)

Telaştan şaşkına döndüm. Ama mesele de mühim yani!

(Malanya ile Stratilat girer. Moşkin süratle onlara döner.)

Bugün cuma, değil mi?

STRATİLAT

Evet efendim.

MOŞKİN

Tabii, tabii.

(Malanya'ya.)

Yemek nasıl? Yetiyecek mi?

MALANYA

Elbette. Yetişmez olur mu?

MOŞKİN

İyi mi bari?

MALANYA

Elbette iyi.

MOŞKİN

Aman kuzum, geç kalma. Her şeyin tamam mı? Bir eksiğin filan yok ya?

MALANYA

Tamam efendim, her şeyim var.

MOŞKİN

Başka bir şey istemiyor musun?

MALANYA

İstemiyorum. Yalnız budinga'ya¹ Madera şarabı lazım.

MOŞKİN

(Masanın üstünden şişeyi alarak.)

İşte sana Madera şarabı. Bana bak Malanya, bugün yemeğe misafirlerimiz var. Artık kendini göster.

MALANYA

Emredersiniz.

MOŞKİN

Hadi, seni fazla oyalamayayım. Uğurlar olsun.

(Malanya çıkar.)

Stratilat! Yeni frakımı, papyonumu hazırla. Duydun mu?

(Stratilat da çıkar. Moşkin durur.)

Ne diye sersem gibi koşup duruyorum?

(Oturur, yüzünü mendille siler.)

Amma da yorulmuşum ha!

(Zil çalar.)

Kim acaba? Petruşa herhâlde.

(Dinler.)

Yok, onun sesi değil.

STRATİLAT

(Girer.)

Bir bay sizi görmek istiyor efendim.

MOŞKİN

(Telaşla.)

Nasıl bir bay?

1 Puding. (ç.n.)

STRATİLAT

Bilmiyorum efendim. Yabancı.

MOŞKİN

Yabancı mı? Kim olduğunu sormadın mı?

STRATİLAT

Sordum. Ancak sizinle konuşabileceğini söyledi.

MOŞKİN

Tuhaf! Eh buyursun bakalım.

(Stratilat çıkar. Moşkin heyecanla kaprıya bakar.

Şpundik girer. Nohudi, uzun bir redingot giymiştir.)

ŞPUNDİK

(Moşkin'e yaklaşır.)

Beni tanımadınız mı efendim?

MOŞKİN

Şey... ben... galiba müşerref olmamıştık...

ŞPUNDİK

(Arkadaşça bir sitemle.)

Aşkolsun sana Mişa! Demek eski dostlarını bu kadar çabuk unutuyorsun ha?

MOŞKİN

(Dikkatle bakarak.)

Şey... hayır! Ah, doğru ya! Filip?

(Şpundik kollarını açar.)

Şpundik...

ŞPUNDİK

Evet, benim Mişa, benim...

(Kucaklaşırlar.)

MOŞKİN

(Heyecandan kısılmış bir sesle.)

Dostum... Nasıl oldu da... Ne vakit geldin? Otur canım.

Dünyada aklıma gelmezdi! Ne hoş bir tesadüf!

(Yine kucaklaşırlar.)

Otur lütfen, otur.

(İkisi de oturur ve birbirlerini süzerler.)

ŞPUNDİK

Hey gidi günler! İkimiz de hayli ihtiyarladık birader.

MOŞKİN

Öyle kardeşim. İhtiyarladık. Eh... az zaman geçmedi ki. Birbirimizi belki yirmi yıldır görmedik. Az mı?

ŞPUNDİK

Evet, yirmi yıl var. Vakit de nasıl geçiyor...

MOŞKİN

(Sözünü keser.)

Sana bakıyorum, ama bir türlü gözlerime inanamıyorum. Filip Şpundik Piter'de,² benim evimde ha? Hoş geldin, safa geldin dostum! Evimi nasıl bulabildin?

ŞPUNDİK

Sorduğun şeye bak! Bir memuru bulmaktan kolay ne var? Çalıştığın daireyi biliyordum. Ardalion Kuçin geçen yaz köyümüze uğramıştı da... Ardaşa Kuçin'i hatırlıyorsun değil mi?

MOŞKİN

Hangi Kuçin bu? Tüccar Karavayev'in kızıyla evlenip drahoma falan alamayan Kuçin olmasın?

ŞPUNDİK

Ta kendisi.

MOŞKİN

Hatırladım, hatırladım. Sağ mı?

ŞPUNDİK

Elbette. İşte, çalıştığın daireyi ondan öğrendim. Hah, az kalsın unutuyordum! Lupinus'un selamı var.

MOŞKİN

İvan Afanasyeviç'in mi?

ŞPUNDİK

Hangi İvan Afanasyeviç? İvan Afanasyeviç çoktan sizlere ömür. Oğlu Vasiliy'i diyorum ben. Topal bir çocuktu, hatırlıyor musun?

2 Petersburg'un halk arasındaki kısaltması. (ç.n.)

MOŞKİN

Evet, evet.

ŞPUNDİK

Şimdi bizde yargıç oldu.

MOŞKİN

(Başını sallayarak.)

Ne diyorsun! Zaman nasıl geçiyor! Bundukov sağ mı?

ŞPUNDİK

Sağ. Turp gibi... Geçen yıl büyük kızını bir Alman fen memuruna vermişti. O da sana selam yolladı. Hepimiz seni sık sık hatırlıyoruz Mişa.

MOŞKİN

Eksik olmayın Filip. Bir şey ister misin canım? Bir kadeh votka filan... Karnın aç mı? Lütfen sıkılma. Sen çubuk içiyorsun, değil mi? Emret canım. Aramızda teklif tekel-lüf yok ya. Eski arkadaşız.

(Dizlerine vurur, elinden şapkasını alır.)

ŞPUNDİK

Teşekkür ederim Mişa, sigara içmem.

MOŞKİN

Bari bir şeyler ye.

ŞPUNDİK

Teşekkür ederim. İstemem.

MOŞKİN

Herhâlde yolda epey yorulmuşsundur.

ŞPUNDİK

Pek değil. Hemen hemen Moskova'dan beri uyudum.

MOŞKİN

Tabii yemeği bizde yersin.

ŞPUNDİK

Hayhay!

MOŞKİN

Âlâ. Yaa! Demek böyle dostum. Hiç beklemiyordum doğrusu, hiç... Bu arada evli misin?

ŞPUNDİK

(İç geçirerek.)

Evliyim. Ya sen?

MOŞKİN

Hayır kardeşim, evli değilim. Çocukların da var mı?

ŞPUNDİK

Olmaz olur mu? Tam beş tane. Zaten onların yüzünden buraya kadar sürüklendim ya!

MOŞKİN

Hayrola!

ŞPUNDİK

Ne yaparsın birader? Bir yere yerleştirmek lazım onları...

MOŞKİN

Elbette, elbette... Nerede kalıyorsun?

ŞPUNDİK

Yakın bir yerde. Avrupa Oteli'ni biliyor musun? Hani Sennaya civarındaki... Kuçın tavsiye etti de... Petersburg amma da yaman şehirmiş birader! Henüz ancak Saray Meydanı'na gidebildim, ama nasıl söyleyeyim? İsakiy...³ Yalnız şu İsakiy bile yeter canım. Sonra kaldırımlarınız da doğrusu hayrete değer!

MOŞKİN

Öyledir. Hem daha neler neler göreceksin! Parmağın ağzında kalacak... Bana baksana Filip. Hani bir kadın komşumuz vardı.

ŞPUNDİK

Tatyana Podolskaya olmasın?

MOŞKİN

Evet, evet, ta kendisi.

ŞPUNDİK

Öldü, Mişa. Öleli dokuz yıl oluyor.

MOŞKİN

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Toprağı bol olsun! E senin işlerin ne âlemde?

3 İsakiy, Petersburg'un katedralidir. (ç.n.)

ŞPUNDİK

Yavaş da olsa fena değil kardeşim, Tanrı'ya şükür şikâyetçi değilim. Ya sen nasılsın? Memleketten ayrıldıktan sonra ne yüksek makamlara geçtin kim bilir?

MOŞKİN

Yok canım. Biz kim, yüksek makam kim! Biz de yavaş yavaş gidiyoruz.

ŞPUNDİK

Ama baksana, nişan almışsın.

MOŞKİN

Bir tane var işte...

(*Kapıya bakar.*)

ŞPUNDİK

Birisini bekliyor gibisin.

MOŞKİN

Evet bekliyorum.

(*Ellerini ovuşturur.*)

Öyle bir telaşım var ki, sorma azizim.

ŞPUNDİK

Hayırdır?

MOŞKİN

Sen bil bakalım.

ŞPUNDİK

Bilemem ki. Nereden bileyim canım...

MOŞKİN

Hele bir tahmin et bakalım.

ŞPUNDİK

(*Gözlerinin içine bakarak.*)

Şey... Yoksa evlenmeye mi niyetlendin? Sözümü dinle: Sakın ha evleneyim deme Mişa!

MOŞKİN

(*Gülerek.*)

Merak etme birader! Bu yaşta... daha neler! Bununla beraber pek de yanılmadın, evimde bir düğün olacak.

ŞPUNDİK

(Masayı göstererek.)

Belli zaten. Baksana, neler yok burada. Kimmiş o evlenen?

MOŞKİN

Hele azıcık sabret. Şimdi pek vaktim yok, ama akşama hepsini anlatırım. Hayret edeceksin birader. Kısaca şimdi de söyleyebilirim ya. Bak Filip, bu oda, salonumdur, ben de şurada yatıyorum.

(Paravanayı gösterir.)

Öbür odalarda da evlatlığım oturuyor. Öksüzdür... İşte bu kızcağızı evlendiriyorum.

ŞPUNDİK

Evlatlık mı?

MOŞKİN

Evet, ama soylu bir kızdır. Belov adında, dokuzuncu dereceden bir memurun kızı... Annesiyle, öleceğine yakın tanıştım. Bu da garip bir tesadüf eseri... Gerçekten hayatta bazen öyle tuhaf tesadüfler oluyor ki, insanın bir alinyazısı veya kismete inanacağı geliyor. İşte Filip, üç yıl önce bu eve taşındığım sırada Maşa'nın annesi de burada, dördüncü katta iki ufacık odada oturuyordu. Kocasının ölümünden sonra kızıyla birlikte buraya yerleşmişti. Adamcağız epey önce ölmüştü.

(İç geçirir.)

İşittiğime göre, öleceğine yakın ayakları da donmuş. Düşün, ne büyük bir darbe! Kocasının ölümünden sonra ihtiyar kadın sefalet içinde kaldı. Aldığı emekli maaşı gayet az bir şey... Hayırsever insanlardan yardım görüyordu ama... bu yardım da pek az bir şey tutuyordu. Biliyorsun, böyle gelirlere güven olmaz. Bir gün merdivenden yukarıya çıkıyordum. Kıştı. Kapıcı merdivenin basamaklarına su dökmüş, sonra da silmemiştii. Basamaklar buz tutmuş.

(Enfiye kutusunu çıkarır.)

Kullanır mısın?

ŞPUNDİK

Hayır, teşekkür ederim.

MOŞKİN

(*Hızla enfiye çeker.*)

Neyse, çıkıyordum... Birdenbire karşımda ihtiyar bir kadıncağız beliriverdi. Maşa'nın annesi... O vakit henüz tanışmıyorduk. Bana yol vermek mi istedi, yoksa kazara mı oldu, ayağı birden bir kaysın... Düşüverdi. Düşünce de zavallı kadıncağızın ayağı kırılmasın mı? Şöyle, içeriye burkularak...

(*Kalkar ve Şpundik'e kadının nasıl düştüğünü gösterir. Sonra tekrar oturur.*)

Düşün birader, o yaşta öyle bir düşme ne demektir. Tabii derhâl kaldırdım, ötekini berikini yardıma çağırdım. Odasına götürdük, yatırdık. Çıkıkçıya koştum. Biçare ne çekti! Hele kızı... aman Tanrım! Yavrucak bitti, helak oldu. İşte o günden beri onlara her gün gitmeye başladım. İnanır mısın, akraba gibi sevdim onları. Bizim ihtiyar tam altı ay yattı. Nihayet iyileşti, ayağa kalktı. Bu sefer de şeytan mı dürttü nedir, "Hamama gideceğim," diye tutturdu. Temizlik merakı... ne diyeceksin. Gitti, soğuk aldı. Hastanede üç, dört gün yattı, sonra da öbür dünyayı boylayıverdi. Kalan parasıyla gömdük onu.

(*İstavroz çıkarır.*)

Kızın bu vaziyet karşısındaki halini düşün Filip. Ne yapabilirdi, sen söyle. Akraba falan da yok. Gerçi, ne yalan söylemeli, bir halası var; Yekaterina Priyajkina adında dul bir kadın. Babasının kız kardeşi. Ama bu Priyajkina'nın da meteliği yok. Sonra bir de, Konotop Kasabası'nda, Graç-Pehterya adında, annesinin teyzesinin oğlu muymuş, amcasının oğlu mu ne, bir adam vardı. Gebermediyse şimdi de var ya! Varlıklı bir pomeşçikmiş; ihtiyar Belova'nın ölümünden sonra bu herife

mektup yazdım. Kızın halini anlattım, yardım istedim. O da bana şöyle cevap verdi: “Dünyanın fakir fukarasını doyurmaya memur değilmiş; bu kadar merhametliysen, kızı yanıma alıp kendim bakabilirmişim, onun bu işi yapacak hali yokmuş...” Ne yapalım? Ben de kızcağızı evime aldım. Önce bir türlü razı olmuyordu, ama ben direndim. “Rica ederim,” dedim, “neden olmasın? İhtiyar, çocuksuz bir adamım. Sizi öz kızım gibi seviyorum. Nereye gideceksiniz a kızım? Sokakta mı bırakayım sizi yani?” dedim. Zaten annesi de, son dakikalarında onu bana emanet etmişti... Nihayet razı oldu. İşte o zamandan beri bizde oturuyor. O kadar iyi bir kız ki, tasavvur edemezsin! Göreceksin ya. Bak, ilk bakışta seveceksin onu.

ŞPUNDİK

İnanıyorum sana Mişa, inanıyorum. Kiminle evlendiriyorsun onu?

MOŞKİN

İyi bir adamcağızla. Çok iyi bir genç. Bütün bu işi kulu-nuz idare etti yani. Birader, sana doğrusunu söyleyeyim mi? Kaderimden hiç şikâyetçi değilim! Doğrusu çok mutluyum, öyle mutluyum ki bu kadar büyük bir mutluluğa layık bile değilim!

ŞPUNDİK

Damadın adını sorabilir miyim?

MOŞKİN

Elbette. İş tamamıyla yoluna girdi zaten. Tanrı'nın izniyle iki hafta sonra düğünlerini yapacağız. Adı Pyotr İlyiç Vilitskiy. Aynı bakanlıkta çalışıyoruz. Mükemmel bir genç. Yirmi üç yaşında olduğu halde onuncu dereceden memur... Bugün yarın dokuza terfi edecek. Gerçi zengin değil, ama ne çıkar! Kafalı, çalışkan, mütevazı... İyi ah-bapları var. Bugün bize yemeğe gelecek. Zaten hemen hemen her gün bizde yer. Lakin bugün arkadaşlarının

birini de beraber getirecekti. O da genç bir adam, ama şöyle bir...

(*Birtakım manalı hareketler yapar.*)

bakanın maiyetinde... Anlıyorsun ya!

ŞPUNDİK

Yaa!

(*Şöyle bir kılığına bakarak.*)

Öyleyse ben bu kılıkta kalamam birader. Müsaade et de gidip frakımı giyeyim.

MOŞKİN

Ne münasebet canım.

ŞPUNDİK

(*Kalkar.*)

Yok Mişa, müsaade buyur da kendime biraz çekidüzen vereyim. Ne olur, ne olmaz. Böyle bir misafir bizim için “Taşra kargasına da bak hele!” demesin. Olmaz kardeşim. Benim de kendime göre gururum var.

MOŞKİN

(*O da kalkar.*)

Eh, sen bilirsin. Yalnız geç kalma da...

ŞPUNDİK

Hemen dönerim canım.

(*Şapkasını alır.*)

Demek sen böyle kimselerle de görüşüyorsun ha?

(*Elini sıkar.*)

Artık sana güveniyorum Mişa. Hani oğluma bir iltimas falan edersin. Üstelik karım da türlü türlü siparişler verdi. Angarya bunlar... On rublelik kremler ısmarladı. Hepsi de en iyi cinsten: “Kozmetik bergamot” falan... Bari yardım et bana.

(*Masadaki paketleri göstererek.*)

Görüyorum sen her işin altından kalkmakta ustasın.

MOŞKİN

Seve seve canım. Hem kendim uğraşırım, hem de Petya’ya rica ederim, iyi çocuktur; hizmet etmeyi sever. Zerre ka-

dar kibri yoktur. Yalnız şu son günlerde hasta mı neyse...
Keyifsiz görünüyor.

ŞPUNDİK

Düğün arifesinde ha?

MOŞKİN

Zaten ben de pek iyi değilim ya! Ehemmiyeti yok... Hazırlık telaşıyla yorulduk ikimiz de, ondan. Bununla beraber, emrine amadeyim. Ne işin varsa rica ederim hiç çekinmeden söyle.

ŞPUNDİK

(*Elini sıkar.*)

Eksik olma kardeşim. Görüyorum ki, hiç değişmemişsin.

MOŞKİN

Umarım öyledir.

(*O da arkadaşının elini sıkar.*)

Bizim Petruşa ile kaynaşmamız da hayrete değer doğrusu.

ŞPUNDİK

(*Çıkmaya hazırlanırken.*)

Neden?

MOŞKİN

Sonra anlatırım. Tesadüfe bak ki, o da bir öksüz; annesiyle babasını henüz çocukken kaybetmiş. Velisi olan amcası onu Petersburg'a getirdi, vazifeye yerleştirdi. Hem öyle garip bir tesadüf oldu ki... Ama bunu da sonra anlatırım. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki, Petruşa liseyi bitirmiş, sonra mülkünü tamamen kaybetmiş. Bereket versin, ben yetiştim... Ama seni yolundan koymayayım. Artık saat üçe geliyor.

ŞPUNDİK

Yemek kaçta?

MOŞKİN

Dörtte birader, dörtte...

ŞPUNDİK

Öyleyse yetişirim.

(*Antreden zil sesi duyulur.*)

Aman misafirlerin olmasın?

MOŞKİN

(*Dinler.*)

Olabilir... Maşa da nerede kaldı acaba?

ŞPUNDİK

(*Heyecanla sağa sola bakınır.*)

Yahu birader... olmaz ki, böyle de çıkılmaz insan karşısına.

(*Henüz çıkarmadıkları paltolarıyla Maşa'yla*

Priyajkina girer.)

MOŞKİN

(*Girenleri görür.*)

Hah! İşte. Yahu, nereye kayboldunuz böyle?

PRIYAJKINA

Ne olacak, çarşı işi iki gözüm.

MOŞKİN

Peki, peki.

(*Maşa'ya.*)

Maşa, sana eski dostum ve komşum Filip Yegoriç Şpundik'i tanıtayım.

(*Şpundik başıyla selam verir, Maşa reverans yapar.*

Priyajkina, Şpundik'e gözlerini diker.)

Bugün köyden geldi, memleketimden haber getirdi. Kendisine hüsnükabul gösteriniz, iyi muamele ediniz.

ŞPUNDİK

(*Maşa'ya.*)

Rica ederim, şu yol halimin perişanlığını affediniz hanımefendi. Bilemedim...

(*Maşa'nın önünde eğilir.*)

MOŞKİN

Amma yaptın ha! Özür dileyecek ne var sanki. Pek naziksiz efendim!

(*Maşa'ya.*)

Sararmışsın bugün kızım. Neden öyle? Yoruldun mu yoksa?

MAŞA

(*Kuvvetsiz bir sesle.*)

Yorulдум...

MOŞKİN

Çok dolaştırıyorsunuz onu Yekaterina Savişna. Yormayın çocuğu bu kadar canım! Hadi gidin artık. Saat dörde geliyor, daha giyinmemişsiniz bile... Yabancı misafirimiz gelse ne der? Birden çıkıverir de... Hadi davranın bakalım.

PRIYAJKİNA

Geç kalmayız korkmayın.

MOŞKİN

Peki, peki. Haa durun: Şu şapkayı alın, kolonyayı da... Şunları da.

(*Paketleri verir. Maşa ile Priyajkina soldaki kapıdan çıkarlar. Moşkin, Şpundik'e döner.*)

Nasıl, Filip, beğendin mi benim Maşa'yı?

ŞPUNDİK

Çok, çok beğendim birader. Hem de pek çok.

MOŞKİN

Beğeneceğini biliyordum. Eh, hadi git artık. Mademki ille de giyinmek istiyorsun, git.

ŞPUNDİK

Tabii canım, yoksa olmaz... Demin hanımlara karşı da öyle utandım ki... Sen merak etme, hemen gelirim.

(*Antreye çıkar.*)

MOŞKİN

(*Arkasından bağırır.*)

Sakın geç kalma ha!

(*Odada dolaşır.*)

Ne gün ama! Şpundik'in gelmesine pek sevindim doğrusu. İyi bir adam.

(*Duraklar.*)

Aklımda bir şey vardı... Ha, Maşa'nın bugün rengi neden o kadar solgundu acaba? Ama tabii bir şey bu... Ya ben ne diye hâlâ giyinmiyorum? Stratilat! Buraya bak Stratilat!

(Stratilat girer.)

Frakımla başka bir kravat getir.

(Redingotunu ve kaşkolünü çıkarır, Stratilat paravanın arkasına gider, oradan frak ve bir kravat getirir. Moşkin aynaya bakar.)

Neden yüzüm bugün buruşmuş gibi?

(Fırçayı alıp başını, ensesinden başlayarak fırçalar.)

Petruşa bugün neden uğramadı acaba? Kravatımı ver.

(Stratilat'ın yardımıyla kravatı takar.)

Pyotr İlyiç'in bugün gelmediğine emin misin?

STRATİLAT

Hiç gelmedi efendim, demin de söylemiştim.

MOŞKİN

(Memnuniyetsizlikle.)

Söylediğini biliyorum. Şaşılacak şey! Hasta olmasın?

STRATİLAT

Bilmiyorum efendim.

MOŞKİN

(Hırsından yere tükürür.)

Tüh be! Sana laf söyleyen var mı?

MALANYA

(Birdenbire antreden çıkar.)

Mihaylo İvaniç!

MOŞKİN

(Sert bir hareketle ona doğru döner.)

Ne var?

MALANYA

Para verin de tarçın alayım.

MOŞKİN

Tarçın mı?

(Başını avuçları arasına alır.)

Beni mahvetmek mi istiyorsun be kadın! Demin her şeyin tamam olduğunu söylememiş miydin?

(Yeleşinin cebini karıştırır.)

Al sana yirmi beş kopek. Ama bak, yemek...

(Saate bakar.)

On beş dakikaya hazır olmazsa, sana... seni... Hadi davran. Çabuk! Hâlâ duruyor. Daha ne bekliyorsun?

STRATİLAT

(Çıkan Malanya'nın arkasından mırıldanır.)

Aşçıya da bak!

MALANYA

Sus be dangalak!

MOŞKİN

Buraya gel geveze! Ver bakayım frakımı.

(Frakı giyer, Stratilat arkasını çekip düzeltir.)

Peki, oldu. Git artık. Neden lambaları yakmıyorsun hâlâ? Baksana ortalık kararıyor.

(Stratilat antreye çıkar.)

Tuhaf şey... Galiba o kadar çok dolaşmadım... Hiç olmazsa dünkü kadar dolaşmadım. Ama bayağı dizlerim kesiliyor.

(Oturur ve saate bakar.)

Üçü çeyrek geçiyor... Acaba neden gelmediler?

(Etrafa bakar.)

Galiba her şey yerli yerinde.

(Kalkar ve mendille masanın tozunu süpürür.

Zil çalar.)

Hah! İşte geldiler.

STRATİLAT

(Girer ve misafirlerin geldiğini haber verir.)

Pyotr İlyiç Vilitskiy ile Bay Fon...

(Yutkunur.)

Fon Fokin.

MOŞKİN

(*Stratilat'a fısıldayarak.*)

Bu şekilde haber verilmesini o mu söyledi?

SRATİLAT

(*O da fısıldar.*)

Evet efendim.

MOŞKİN

(*Fısıldayarak.*)

Yaa...

(*Yüksek sesle.*)

Buyursunlar, buyursunlar.

(*Stratilat çıkar, Vilitskiy ile Fonk girerler.*

Frak giymişlerdir. Vilitskiy'in rengi soluktur, mahcup görünmektedir. Fonk'un duruşu gayet azametli, ciddi ve resmîdir.)

VİLİTSKİY

(*Moşkin'e.*)

Mihaylo İvaniç! Müsaadenizle size arkadaşım Rodion Karliç fon Fonk'u takdim edeyim.

(*Fonk soğuk bir resmiyetle eğilir.*)

MOŞKİN

(*Oldukça mahcup bir tavırla.*)

Memnun oldum... müşerref oldum efendim. Yüksek değeriniz hakkında pek çok şey işitmiştim. Pyotr İlyiç'e pek müteşekkirim.

FONK

Ben de pek memnun oldum.

(*Eğilir.*)

MOŞKİN

Rica ederim...

(*Kısa bir sessizlik olur.*)

Oturun lütfen efendim.

(*Hepsi otururlar. Yine sessizlik başlar. Fonk azametli bir tavırla odayı tetkik eder. Moşkin hafifçe öksürür.*)

Bugünkü havaya diyecek yok doğrusu... fevkalade güzel!
Gerçi biraz soğuk, ama pek hoş.

FONK

Evet efendim, bugün epeyce soğuk.

MOŞKİN

Öyle efendim.

(*Vilitskiy'e, gayet yumuşak bir sesle.*)

Bugün niçin gelmedin bize Petruşa, hasta filan değilsin ya?

(*Bu senlibenli konuşmadan sonra Fonk belirsiz bir kaş hareketi yapar.*)

VİLİTSKİY

Tanrı'ya şükür iyiyim. Marya Vasilyevna nasıl?

MOŞKİN

Şey... Maşa da iyi.

(*Fonk'a.*)

Bugün bir gezinti yaptınız herhâlde?

FONK

Evet. Nevskiy'de⁴ bir iki defa dolaştım.

MOŞKİN

Pek latif bir gezinti. Parlak bir muhit, kum serpilmiş kaldırımlar, dükkânlar falan... her türlü konfor var.

(*Kısa bir sessizlikten sonra.*)

Denebilir ki, Petersburg dünyanın başşehridir.

FONK

Petersburg gerçekten mükemmel bir şehir.

MOŞKİN

(*Biraz ürkerek.*)

Şey... Avrupa'da böyle yerler yok, değil mi?

FONK

Yok zannederim.

MOŞKİN

Hele İsakiy Kilisesi tamamlanırsa, o vakit bu şehir artık tam bir üstünlük kazanacak.

4 Nevskiy Caddesi: Eski Petersburg'un Beyoğlu'su idi. (ç.n.)

FONK

İsakiy Katedrali gerçekten her bakımdan mükemmel bir bina.

MOŞKİN

Ben de tamamıyla aynı fikirdeyim. Müsaadenizle ekselsanlarının afiyette olup olmadığını sorabilir miyim?

FONK

Tanrı'ya şükür.

MOŞKİN

Tanrı'ya şükür!

(*Yine biraz duraklar, sonra gülümseyerek.*)

Şey... Rodion... Rodion Karlıç! İki hafta sonra bize şeref vereceksiniz tabii...

(*Vilitskiy'i başıyla göstererek.*)

Düğünleri olacak da... tenezzül buyurursanız...

FONK

Şeref sayarım.

MOŞKİN

Aman efendim, tam tersi o şeref bize ait.

(*Biraz duraksar.*)

Bu iki çocuğa baktıkça ne kadar mutlu oluyorum bilseniz Rodion Karlıç!

(*Belirsiz bir kaş işaretiyle kapıyı gösterir.*)

Benim gibi ihtiyar, bekâr bir adam için bundan daha sevindirici ne olabilir?

FONK

Evet efendim. Karşılıklı bir sevgiye dayanan, mantığa uygun bir evlilik...

(*Sevgi ve mantık sözlerini hususi bir mana vererek söyler.*)

İnsan hayatında en büyük saadettir.

MOŞKİN

(*Fonk'un söylediklerini, kutsal sözlermiş gibi dinler.*)

Öyle efendim... Çok doğru.

FONK

Bunun için ben de bu... bu mukaddes vazifeyi...

(*Kaşlarını kaldırır.*)

Etraflıca düşünüp taşındıktan sonra ifa eden gençleri tamamiyle tasvip ediyorum.

MOŞKİN

(*Daha derin bir huşu içinde.*)

Pek doğru. Ben de tamamiyle fikrinize iştirak ediyorum.

FONK

Zira aile hayatından daha tatlı ne olabilir? Ancak hayat arkadaşı ihtiyatla, etraflıca düşünülerek seçilmelidir.

MOŞKİN

Şüphesiz, şüphesiz. Her söylediğinizde haklısınız Rodion Karliç. Kusuruma bakmayın... ben dobra dobra konuşurum. Bence Petruşa ilginizden ötürü kendini bahtiyar saymalı.

FONK

(*Hafifçe gözlerini kırpar.*)

Aman canım!

MOŞKİN

Hayır efendim, emin olunuz ki ben...

VİLİTSKİY

(*Telaşla sözünü keser.*)

Mihaylo İvaniç, biraz Marya Vasilyevna'yı görmek istiyorum. Ona bir şey söyleyecektim de...

MOŞKİN

Odasında... Giyiniyor olmalı. Zıyanı yok. Sen kapıyı vur bir kere.

VİLİTSKİY

Peki. Hemen gelirim.

(*Fonk'a.*)

Müsaade eder misiniz?

FONK

Rica ederim.

(*Vilitskiy soldaki kapıdan çıkar.*)

MOŞKİN

(*Arkasından bakar. Sonra Fonk'a biraz sokularak elinden tutar.*)

Kusuruma bakmayın Rodion Karliç. Ben açıksözlü bir adamım. Kalbimdekiler neyse, dilimdekiler de odur. Size bir kere daha içtenlikle... evet içtenlikle teşekkür etmeme müsaade edin.

FONK

(*Resmi bir nezaketle.*)

Rica ederim, ama niçin?

MOŞKİN

Her şeyden önce ziyaretiniz için. Sonra, benim Petruşa'yı sevdiğinizi görüyorum. Çocuğum olmadı Rodion Karliç. Ama bilmem ki, insan öz oğluna, benim ona bağlandığım kadar bağlı olabilir mi? Çok, o kadar çok içime dokundu ki, anlatamam doğrusu!

(*Gözleri yaşarır.*)

Affedin beni.

(*Kendi kendine söylüyormuş gibi sesini alçaltır.*)

Aa... ne oluyor bana? Ne ayıp.

(*Güler, mendilini çıkarır. Hem burnunu, hem de usul-cacık gözlerini siler.*)

FONK

Emin olun, bu duygularınız bana da dokunuyor.

MOŞKİN

(*Kendini topladıktan sonra.*)

Şu ihtiyarın samimiyetinden ileri gelen taşkınlığını bağışlayınız. Ama sizin için öyle iyi şeyler duymuştum ki... Petruşa'nın size çok saygısı var. Fikrinize çok kıymet veriyor. Maşa'yı da beğeneceksiniz Rodion Karliç. Göreceksiniz! Yemin ederim Petruşa'yı mesut edecektir. Cidden fevkalade bir kızdır Rodion Karliç!

FONK

Bundan hiç şüphem yok. Dostum Pyotr İlyiç'in onu sevmesi, bunun en kuvvetli delili zaten.

MOŞKİN

(*Yine huşu içinde.*)

Öyle efendim, öyle...

FONK

Ben de Pyotr İlyiç'in iyiliğini diliyorum.

(*Biraz durur.*)

Bir şey soracağım: Siz galiba birinci dairenin müdürüsünüz, değil mi?

MOŞKİN

Evet efendim.

FONK

Kimin şubesinde bulunduğunuzu da sorabilir miyim?

MOŞKİN

Adam Andreyiç Kufnagel'deyim.

FONK

(*Saygıyla.*)

Yaa! Mükemmel bir memurdur. Tanırım onu. Fevkalade bir memurdur!

MOŞKİN

Tabii efendim, gerçekten öyle.

(*Biraz sustuktan sonra.*)

Ben de bir şey sormak istiyorum. Merak bu ya... Siz bizim Petruşa ile tanışalı aşağı yukarı altı ay kadar oldu, değil mi?

FONK

Evet, altı ay kadar.

(*Yan kapıdan Priyajkina çıkar. Elinden geldiği kadar süslenmiştir. Başlığında sarı kurdeleden bir fiyonk vardır. Konuşanların arkasından yavaşça reverans yapar gibi diz kırarak yürür ve elinde tuttuğu çantanın kordonuyla oynayarak onlara sokulur. Fonk devam eder.*)

Arkadaşınızda hoşuma giden şey, bu gencin belli bazı prensipleri olması.

(*Moşkin dikkatle dinler.*)

Buna da zamanımızda az rastlanır doğrusu! Havailik...
Evet, havailik yok onda.

(Elini havada sallar ve başıyla da tasdik eder.)

Bu ise pek önemli bir şey. Ben de genç bir adamım...

(Mihaylo İvaniç, "Yok canım," diyecekmiş gibi bir hareket yapar.)

Asla bir Cato değilim, ama...

PRIYAJKİNA

(Kibarca fakat yüksek bir sesle öksürür.)

Öhö!

(Fonk sözünü keser ve arkaya bakar. Moşkin de başını çevirir... Priyajkina bir reverans yapar.)

MOŞKİN

(Biraz kızarak.)

Ne istiyorsunuz Yekaterina Savişna?

(Fonk ağır bir hareketle oturduğu yerden kalkar. Moşkin onu taklit eder.)

PRIYAJKİNA

(Bozularak.)

Ben mi efendim? Ben... şey... size geldim de...

(Fonk azametli bir tavırla onu selamlar, kadın reverans yapar ve susar.)

MOŞKİN

Aman canım! Olur mu yani...

(Sonra toplanır.)

Rodion Karliç, size Yekaterina Savişna Priyajkina'yı takdim etmeme müsaade buyurun. Kendisi subay eşidir. Maşa'nın halası...

FONK

(Soğuk bir baş selamıyla.)

Memnun oldum.

(Priyajkina bir reverans daha yapar.)

MOŞKİN

(Priyajkina'ya.)

Bir şey mi istiyorsunuz?

PRIYAJKINA

Evet. Marya Vasilyevna rica etti. Yani rica etmedi, ama mümkünse... bir dakika için sizi istiyor.

MOŞKİN

(Sitemle.)

Bu da ne demek? Olur mu hiç şimdi?

(Belirsizce Fonk'u gösterir.)

FONK

Rica ederim efendim, sıkılmayın. Sizi istiyorlarsa...

MOŞKİN

Çok nazıksınız. Ne diye beni istiyorlar bilmem ki! Bir bakayım da hemen gelirim.

FONK

(Elini kaldırarak.)

Rica ederim efendim...

MOŞKİN

Bir dakika, yalnız bir dakika...

(Priyajkina ile dışarı çıkarken öfkeli öfkeli bir şeyler mırıldanır.)

FONK

(Yalnız kalınca çıkanların arkasından bakıp omuz silker, odada gezinmeye başlar. Aynaya yaklaşır, kendine çekidiüzen verir. Sonra tiksinererek, parmak uçlarıyla elbise fırçasını alır, evirip çevirir, paravanaya bakar.)

Bu da ne yahu?

(Kollarını açar.)

Ne biçim yere getirdiler beni? Rüküş bir kadın... gözü yaşlı, çenesi düşük bir ihtiyar... Ya bütün bu laubaliliğe ne demeli? Uşak berbat bir kaftan giymiş. Evleri pek temiz değil. Yatak da burada, ne ev ama! Ne biçim şey bu? Herhâlde yemekleri de yenilir yutulur gibi değildir. Şampanyaları tabii berbat... Çare yok, yiyeceğiz.

(Stratilat girer ve yanan lambaları duvara asar.)

*Fonk kollarını göğsünde kavuşturarak ona bakar...
Stratilat ona ürkek bir bakış fırlattıktan sonra dışarı
çkar.)*

Ne biçim şey bunlar? Hiçbir şey anlamıyorum doğrusu.
Bu kadar mı basireti bağlanmış bu çocuğun? Neyse bir
de kızı görelim.

(Yan kapıdan Vilitskiy girer.)

Sen misin Vilitskiy?

VİLİTSKİY

Mihaylo İvaniç, burada yalnız kaldığınızı söyledi. Artık
kusuruna bakmayın, adamcağız telaş içinde...

FONK

Rica ederim, ne önemi var?

VİLİTSKİY

(Arkadaşının elini sıkar.)

Çok iyi, çok hoşgörölüsünüz. Zaten size daha önce de
söylemiştim: Mihaylo İvaniç fevkalade iyi bir adam, ve-
linimetimdir diyebilirim. Ama siz de görüyorsunuz ya,
oldukça basit bir adam.

*(Susar, Fonk'un itiraz etmesini bekler. Fonk bir şey
söylemez.)*

Değil mi efendim?

FONK

Eh... niye canım? Bay Moşkin bana iyi, namuslu bir
adam görünüyor. Şüphesiz, anladığıma göre, öyle parlak
bir tahsil görmemiş. Ama bu pek önemli değil. Şey, bura-
da bir hanım gördüm. Nişanlınızın halası mı?

VİLİTSKİY

(Hafifçe kızarak ve zoraki bir tebessümle.)

Kadıncağızın hali vakti pek yerinde değil. Ama iyi kalpli
ve...

FONK

Tabii, tabii.

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Bay Moşkin'le tanışalı çok oluyor mu?

VİLİTSKİY

Üç yıl kadar.

FONK

Çoktan beri Petersburg'ta mı çalışıyor?

VİLİTSKİY

Evet.

FONK

Bay Moşkin kaç yaşında acaba?

VİLİTSKİY

Ellisinde vardır zannederim.

FONK

Müdürlüğü hayli uzun sürmüş! Nişanlınızı görme zevki-
ne erişebilecek miyiz?

VİLİTSKİY

Şimdi gelecek.

FONK

Bay Moşkin pek övdü onu.

VİLİTSKİY

Bunda hayret edilecek bir şey yok. Mihaylo İvaniç'in göz-
bebeğidir. Ama Maşa gerçekten çok sevimli, çok iyi bir
kız. Elbette basit bir muhitte, fakirlik içinde, dünya yüzü
görmeden büyüdü. Biraz utangaç, hatta yabani... Yalnız
çok rica ederim, onun için hemen hüküm vermeyin.

FONK

Ne demek Pyotr İlyiç. Tam tersine, ben eminim ki...

VİLİTSKİY

Hüküm vermekte acele etmeyin, sizden ricam bu.

FONK

Her şeye rağmen, bana olan güveninizden, hem de ger-
çekten çok kolaylıkla kazandığım güveninizden cesaret
alarak bir şey söylemek istiyorum. Ama bilmem ki...

VİLİTSKİY

Söyleyin rica ederim, söyleyin.

FONK

Nişanlınızın galiba öyle pek büyük serveti yok.

VİLİTSKİY

Hiçbir şeyi yok.

FONK

(*Biraz sustuktan sonra.*)

Öyle mi? Ama anlıyorum... Aşk...

VİLİTSKİY

(*O da bir müddet sustuktan sonra.*)

Evet, onu çok seviyorum.

FONK

Hımm! Öyleyse bir diyeceğim yok. Mademki bu evliliğin size saadet getireceğine inanıyorsunuz, sizi bütün kalbimle tebrik ederim. Bu gece operaya gitmeye niyetiniz var mı? Lucia'yı oynuyorlar, hem de Rubini oynuyor.⁵

VİLİTSKİY

Bu gece mi? Hiç sanmıyorum. Ama bugünlerde Mihaylo İvaniç'le nişanlımı götürmek istiyorum. Siz galiba, şey... yani evliliğim için bir şey daha söyleyecektiniz...

FONK

Ben mi? Yoo... hayır. Nişanlınızın adı galiba Marya Vasilyevna, değil mi?

VİLİTSKİY

Evet, Marya Vasilyevna.

FONK

Ya soyadı?

VİLİTSKİY

(*Yüziüne bakmadan.*)

Belova... Marya Vasilyevna Belova.

FONK

(*Bir süre sustuktan sonra.*)

Pekâlâ. Şey... yarın Baron Videnhopflara gidiyor muyuz?

5 Donizetti'nin Lucia di Lammermoor operası. Dönemin ünlü İtalyan tenorlarından G. Rubini üç sezon Petersburg'ta sahneye çıkmıştı. (ç.n.)

VİLİTSKİY

Elbette. Siz beni tanıştırma tenezzülünde bulunduktan sonra...

FONK

A, memnuniyetle canım. Acaba saat kaç oldu?
(*Saate bakar.*)

Dörde çeyrek var.

VİLİTSKİY

Yemek zamanı da gelmiş. Nerede kaldı bu Mihaylo İvaniç?

(*Çevresine bakınır. Odaya antreden Şpundik girer. Eski moda, beli kısa, yüksek yakalı frak giymiş, sıkıca bağlanmış tokalı, beyaz bir kravat takmıştır. Çizgili, sedef düğmeli kadife yeleği gayet kısadır. Açık nohudi renk bir pantolon giymiştir. Elinde havlı fötr şapkasını tutmaktadır. Şpundik, tanımadığı bu iki adamı görünce önlerinde eğilerek onları selamlamaya başlar. Bunu, şapkasını iki eliyle karnına bastırıp, sağ ayağını yandan öne sürükleyerek, sol ayağını da hafifçe kaldırmak suretiyle yapar. Son derece mahcup görünür. Vilitskiy ile Fonk, selamlarına sessizce mukabele ederler.*)

FONK

(*Alçak sesle.*)

Bu zat da kim kuzum?

VİLİTSKİY

(*O da alçak sesle.*)

Bilmiyorum doğrusu...

(*Şpundik'e.*)

Affedersiniz efendim, kimi aradığınızı sorabilir miyim?

ŞPUNDİK

Ben Filip Yegoriç Şpundik, Tambovlu pomeşçik... Rahatsız olmayın efendim.

(*Mendilini çıkarıp alnını siler.*)

VİLİTSKİY

Memnun oldum. Mihail İvaniç'i mi görecektiniz?

ŞPUNDİK

Hiç rahatsız olmayın efendim. Ben artık şey... yani...

(Kızarır, güler ve yan yan, sağ tarafa doğru sokulur.)

FONK

(Vilitskiy'e.)

Acayip bir adam!

VİLİTSKİY

Mihail İvaniç'in ahbablarından olmalı. Ama burada hiç görmemiştim.

(Yüksek sesle, Şpundik'e.)

Mihaylo İvaniç şimdi gelecek.

(Şpundik eliyle belirsiz bir işaret yapar, sırttır ve başını öteye çevirir. Vilitskiy âdeta yalvaran bir tavırla Fonk'a.)

Affınızı dilerim Rodion Karliç!

FONK

(Arkadaşının elini sıkar.)

Önemli değil, önemli değil...

(Başını arkaya çevirir.)

Hah! Bay Moşkin de geliyor galiba...

(Soldaki kapıdan Moşkin ile Maşa girerler. Moşkin kızı elinden tutarak getirmektedir. Arkalarından Bayan Priyajkina kurumlu bir tavırla yürüyor. Maşa beyazlar giyinmiş, beline mavi kurdele bağlamıştır. Çok utanmış gibidir.)

MOŞKİN

(Resmi ama çekingenliğini belirten bir tavırla.)

Maşa, Bay fon Fonk'u takdim etmekten şeref duyarım.

(Fonk eğilir. Maşa reverans yapar. Arkasında duran Priyajkina da reverans yapar. Moşkin, Maşa'yı Fonk'a göstererek.)

İşte kızım Maşa, Rodion Karliç!

FONK

(Maşa'ya.)

Memnun oldum efendim. Gerçekten bahtıyarım. Çok-
tandır bu şerefe ermek istiyordum.

(Maşa hiç cevap vermeden başını önüne eğer.)

VİLİTSKİY

Umarım arkadaşımı seversiniz Marya Vasilyevna.

*(Maşa göz ucuyla Vilitskiy'e bakar, bozulduğu
görülür. Kısa bir sessizlik.)*

MOŞKİN

(Şpundik'i görür.)

A, Filip Yegoriç... Hoş geldin canım.

(Kolundan tutar, oradakilere takdim eder.)

Filip Yegoriç Şpundik, komşumdur. Tambovlu pomeş-
çiklerden. Bugün köyünden geldi... Filip Yegoriç Şpun-
dik... Şpundik, Filip Yegoriç...

ŞPUNDİK

*(Odada bulunanları ayrı ayrı selamlar ve
durmadan.)*

Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim Mihaylo İvaniç...
teşekkür ederim!

MOŞKİN

(Yüksek sesle, ortaya.)

Oturun lütfen.

(Maşa kanepeye oturur.)

Rodion Karliç, buraya buyurun.

(Maşa'nın yanındaki yeri gösterir, Fonk oturur.)

Filip Yegoriç!

(Karşı taraftaki koltuğu gösterir. Şpundik oturur.)

Yekaterina Savişna!

(Kanepede Maşa'nın diğer yanını gösterir.

*Priyajkina, elinde tuttuğu çantayı olanca kuvvetiyle
sıkarak oraya, Moşkin de sol tarafta bulunan bir
koltuğa oturur.)*

Petruşa, sen de otursana.

(*Vilitskiy başıyla bir işaret yapar ve Fonk'un yanında ayakta durur. Bir sessizlik olur.*)

MOŞKİN

Hımm! Bugün de hava ne kadar güzel değil mi?

FONK

(*Gülümsyerek.*)

Evet efendim.

(*Yine kısa bir sessizlik olur. Maşa'ya dönerek.*)

Pyotr İlyiç, bugünlerde operaya gitme niyetinde olduğunuzu söyledi.

MAŞA

Evet... Pyotr İlyiç teklif etti...

(*Birden susar.*)

FONK

Pişman olmayacağınıza eminim.

(*Moşkin, Şpundik ve Priyajkina dikkat kesilerek dinlerler.*)

Rubini, harikulade bir sanatçıdır. Usulü, sesi fevkalade!

Harika efendim, harika! Herhâlde müziği seversiniz.

MAŞA

Evet efendim. Müziği çok severim.

FONK

Belki kendiniz de bir şeyler çalarsınız...

MAŞA

Pek az.

MOŞKİN

Aman efendim, piyano çalar kızımız. Varyasyonlar filan... çalar, tabii.

FONK

Pek güzel. Ben de biraz keman çalarım.

MOŞKİN

Kim bilir ne kadar güzel çalarsınız!

FONK

Canım. Vakit geçirmek için... Ama öteden beri, çocuklarının müzikle uğraşmasını sağlamayı ihmal eden aileleri tenkit eder dururdum. Havsalam almıyor bunu.

(*Yumuşak ve nazik bir tavırla Priyajkina'ya döner.*)

Değil mi efendim?

(*Priyajkina korkudan dudaklarını oynatır, bir gözünü kırpar, iniltiye benzeyen bir ses çıkarır.*)

MOŞKİN

(*Sütratle imdadına yetişir.*)

Çok doğru söylediniz. Buna ben de çok defa hayret etmişimdir. Ne hımbıl insanlar vardır dünyada!

ŞPUNDİK

(*Tevazu ile Moşkin'e.*)

Ben de sana katılıyorum Mihaylo İvaniç.

FONK

(*Şpundik'e döner. Şpundik ağzını eliyle kapayarak, saygılı saygılı öksürür. Şpundik'e bakmaya devam ederek.*)

Bizim Rusya'da, taşrada bile, sanata karşı bir ilgi uyandığını görmek hoşuma gidiyor. Bu çok iyi bir alamet.

ŞPUNDİK

(*Fonk'un ilgisiyle iftihar ederek, titrek bir sesle.*)

Evet efendim, buyurduğunuz gibi... Bendeniz zengin bir adam değilim. İşte Mihaylo İvaniç'e de sorabilirsiniz. Bununla beraber, kızlarıma Moskova'dan bir piyano getirttim. Yalnız, aksi gibi, o üçra köşemizde hoca bulmak pek zor.

FONK

Rusya'nın güney kısmındasınız, değil mi?

ŞPUNDİK

Evet efendim. Tambov Eyaleti'nin Ostrogoj Kasabası'ndan.

FONK

Ya! Tahıl bölgesi!

ŞPUNDİK

Arazimiz hayli bereketlidir. Ama son zamanlarda biz çiftçilerin huzuru kaçtı.

FONK

Neden?

ŞPUNDİK

Mahsul kıtlığı... Üç yıldan beri.

FONK

Vah vah! Çok fena.

ŞPUNDİK

Elbette iyi değil. Yine de çalışıp çabalıyoruz. Vazifemiz. Tabii biz basit insanlarız, köylüyüz. Başkentle boy ölçüşemeyiz tabii. Başkente gelenler elbette en iyi, en birinci mallar oluyor. Yine de elimizden geldiği kadar gayret ediyoruz. Elimizden geldiği kadar...

FONK

Bu da takdire şayan doğrusu.

ŞPUNDİK

Vazife her şeyden üstündür efendim. Lakin insanın başından sıkıntı eksik olmaz. Öyle ki, bazen ne yapacağımı şaşırıp kalırım... Bin türlü bela sarar insanı. Tam bir çıkmaz işte. Kafada ne akıl kalır, ne fikir...

(Bezgin bir tavır alır.)

FONK

Mesela ne gibi sıkıntılar?

ŞPUNDİK

Aman efendim! Bir bakarsın, su bendi yıkılıverir, ya da sözüm meclisten dışarı, boynuzlu hayvanlar birbiri ardınca gebermeye başlarlar.

(İç geçirir.)

Tabii her şey Tanrı'nın emri, katlanmaktan başka çare yok.

FONK

Evet, olur böyle aksilikler...

(Yine Maşa'ya döner.)

ŞPUNDİK

Bundan başka...

(Fonk'un başını öte tarafa çevirdiğini görünce
bozulur ve susar. Fonk, Şpundik'le konuşurken,
Vilitskiy bir iki defa Maşa'nın kulağına bir şeyler
fısıldamıştır.)

FONK

(Maşa ile konuşmaya başlar.)

Herhâlde dans etmeyi de seversiniz.

MAŞA

Hayır. Pek o kadar değil.

FONK

Sahi mi? Tuhaf doğrusu.

(Vilitskiy'e.)

Son asiller balosu pek parlak olmuştu. Zannederim üç
bin kişi kadar vardı.

MOŞKİN

Ne diyorsunuz!

(Şpundik'e dönerek.)

Sen oraya gitmelisin Filip. Herhâlde sizde böyle bir şey
görmene imkân yok, ne dersin?

(Güler. Şpundik mutsuz bakışlarını ona diker.)

FONK

(Maşa'ya.)

Ya tuvaletleri... sonra eğlenceleri, bunları da mı sevmi-
yorsunuz? Size yaraşan...

MAŞA

Severim! Elbette...

FONK

(Priyajkina'ya bakarak gülümser.)

İhtimal tuvaletlerinizle halanız meşgul olur. Bu cihet Bay
Moşkin'in alanı değil herhâlde...

(Priyajkina korkudan âdeta patlayacak gibi olur.)

MAŞA

Evet efendim. Tabii bunlarla halam meşgul olur.

(Fonk bir müddet dik dik ona bakar. Maşa gözlerini kaçırır.)

VİLİTSKİY

(Moşkin'e yaklaşıp. Yavaşça.)

Yemek ne zaman hazır olacak Mihaylo İvaniç? Korkunç bir şey... Sohbet de ilerlemiyor.

MOŞKİN

(Ayağa fırlar ve fısıldayarak fakat hararetle.)

Ne yapmalı bilmem ki şu lanet olasıca aşçı karıya... mezara sokacak beni bu cadı. Tanrı aşkına Pyotr, git de ki, şimdi yemeğimizi vermezse yarın kapı dışarı edeceğim onu.

(Vilitskiy gidecek gibi olur.)

Şu tembel, serseri Stratilat'a da aperatif getirmesini söyle. Hem yeni tepsiye koyup da getirsin. Yoksa bakarsın öylece getiriverir, ona göre hava hoş! Antrede, sofraya konacak çatal, bıçakları şingirdatmaktan başka bir şey bilmez.

(Vilitskiy çıkar. Moşkin telaşlı ve neşeli bir yüzle Fonk'a döner.)

Öyledir efendim, öyledir. Ben de sizinle aynı fikirdeyim.

FONK

(Biraz hayretle ona bakar.)

Evet... şey...

(Ne söyleyeceğini bilemez.)

Hah, evet! Bay Kufnagel'in nerede oturduğunu biliyor musunuz?

MOŞKİN

Büyük Podyaçeskaya'da, Blinnikov'un evinde, avlu içinde, üçüncü katta oturuyor. Avlunun kapısının üstünde tuhaf bir tabela asılı. Ama pek garip bir nesne, hiçbir şey anlaşılmıyor! Ama tabela sahibinin sanatı iyi bir şey olmalı...

FONK

Teşekkür ederim. Kufnagel'le görüşecektim de...

(*Güler.*)

Bir gün, beraberken, onun başından tuhaf bir vaka geçti. İkimiz Nevskiy'den geçiyorduk...

MOŞKİN

Eee?

FONK

Nevskiy'den geçiyorduk. Birdenbire karşımıza kısa boy-lu, ayı kürkü giymiş bir adam çıkıverdi. Çıkmasıyla da Kufnagel'in boynuna atılıp onu dudaklarından öpmeye başlaması bir oldu. Kufnagel bir yandan onu itip kurtul-maya çalışıyor, bir yandan da, "Beyefendi çıldırdınız mı siz?" diye söyleniyordu. Kürklü adamsa onu hem kucak-lıyor, hem de Harkov'dan ne vakit geldiğini soruyordu. Bütün bunlar sokağın ortasında oluyordu. Neden sonra mesele anlaşıldı, kürklü adam Kufnagel'i bir arkadaşına benzetmiş... Öyle benziyorlarmış ki...

(*Güler. Onunla beraber herkes güler.*)

MOŞKİN

(*Gayet neşeli.*)

Çok ilginç, çok ilginç bir hikâye! Ama böyle şeyler olur. Bizde de, hatırlıyor musun Filip, komşumuz Polugusev kardeşler vardı. Hatırlıyorsun değil mi? Birbirlerinden ayırt etmek mümkün değildi. İkisi de birbirinin aynıydı. Gerçi birinin burnu ötekine göre daha büyüktü, bir gö-zünde de perde vardı. Bundan başka, içkiye düşküncü, kafası dazlak olmuştu, ama yine de aralarındaki benzerlik hayret vericiydi! Öyle değil mi Filip?

ŞPUNDİK

Evet. Gerçekten çok benziyorlardı.

(*Yüksek bir fikir beyan ediyormuşçasına.*)

Böyle olağanüstü benzerliklerin birçok sebebi olduğunu söylerler. Tabii, bilim bütün bunları aydınlatacaktır.

MOŞKİN

(*Hararetle.*)

Mutlaka aydınlatacaktır, mutlaka!

ŞPUNDİK

(*Azametli tavırla.*)

Bunu bu kadar kesin söyleyemeyiz sanırım. Ama olabilir de.

(*Duraksar.*)

Öyle ya, neden olmasın?

FONK

(*Maşa'ya.*)

Bu gibi hallerde tabiatın öyle garip cilveleri oluyor ki...

(*Maşa susar. Antreden Stratilat girer. Elinde üzerinde mezeyle içki bulunan bir tepsi vardır. Arkasından Vilitskiy girer.*)

MOŞKİN

(*Hep ayaktadır. Telaşla.*)

Yemekten önce bir aperatif buyurmaz mısınız?

(*Stratilat'a Fonk'u gösterir.*)

Buraya gel.

(*Fonk'a.*)

Havyar alır mısınız?

(*Fonk reddeder.*)

İstemiyor musunuz? Eh, nasıl arzu ederseniz. Yekaterina Savişna buyurun. Sen de al Maşa.

(*Priyajkina havyar sürülmüş bir dilim ekmeği alır ve ağzına zahmetle sokarak yer. Maşa almaz.*)

Sen buyurmaz mısın Filip?

(*Şpundik oturduğu yerden kalkar ve Stratilat'ı biraz beriye çekerek bir kadeh votka doldurur... Vilitskiy Fonk'un yanına gider. Birdenbire antreye açılan kapıdan aşçı Malanya görünür.*)

MALANYA

Mihail İvaniç!

MOŞKİN

(Çılgın gibi ona doğru koşar ve dizini karnına dayayarak dışarıya iter. Alçak sesle.)

Nereye dalıyorsun ayı, nereye?

MALANYA

Yemek...

MOŞKİN

(Onu dışarı itmeye devam ederek.)

Peki, anladık. Git!

(Süratle içeriye döner.)

Daha aperatif almak isteyen yok mu? Yok mu efendim?

(Hepsi susar. Moşkin, Stratilat'a fısıldayarak.)

Hadi git artık, "Yemek hazır," diye gelip haber ver bize.

(Stratilat çıkar. Moşkin, Fonk'a döner.)

İskambil oynarsınız, değil mi Rodion Karliç?

FONK

Oynarım. Ama herhâlde yakında yemeğe oturacağız. Hem de ben böyle latif bir mecliste...

(Maşa'yı gösterir. Vilitskiy hafifçe dudaklarını büzer.)

MOŞKİN

Tabii, şimdi yemek yiyeceğiz. Ben laf olsun diye söyledim. Ama yemekten sonra arzu ederseniz ufak bir oyun çevirelim.

FONK

Hayhay memnuniyetle.

(Maşa'ya.)

Siz herhâlde kâğıt oyunlarına karşı ilgisizsinizdir.

MAŞA

Evet efendim. Ben oynamam.

FONK

Gayet tabii. Siz yaşta gençlerin başka düşünceleri vardır. Halanız oynarlar mı?

MAŞA

(Hafifçe Priyajkina'ya dönerek.)

Oynar.

FONK

(*Priyajkina'ya.*)

Preferans oynar mısınız?

PRIYAJKINA

Hayır. “Papaz kaçtı” oynarım.

FONK

Aa! Ben o oyunu hiç bilmiyorum. Yalnız şunu kabul etmeli ki, hanımların kâğıt oyunlarından şikâyetçi olmaya hakları var.

MAŞA

(*Safça.*)

Niçin?

FONK

Nasıl niçin? Bunu sormanıza doğrusu hayret ettim.

VİLİTSKİY

Hakikaten Marya Vasilyevna...

(*Maşa fena halde bozulur.*)

STRATİLAT

(*Antrenin kapısında görünür. Yüksek sesle.*)

Yemek hazır!

MOŞKİN

Hele şükür!

(*Hepsi kalkarlar.*)

Buyurun efendim. Tanrı ne verdiyse... Maşa, Rodion Karliç'in koluna gir. Petruşa, sen Yekaterina Savişna'yı al.

(*Şpundik'e.*)

Biz de seninle gidelim kardeşim...

(*Koluna girer.*)

Hah şöyle...

(*Hepsi antreye giderler. Moşkin ile Şpundik en arkadan gelir.*)

Eh, yakında düğünlerine de böyle gideriz Filip. Ama sana ne oldu? Neden böyle suratın asık?

ŞPUNDİK

(İç geçirir.)

Hiç canım... Şimdi biraz geçti. Yalnız sana bir şey söyleyeyim mi? Petersburg'un âdetleri bizimkilerden çok farklı. Afalladım kaldım doğrusu.

MOŞKİN

Böyle şeylere üzülme kardeşim. Hele dur: Biz nişanlılarımızın şerefine bir şişe şampanyayı yuvarlayalım, o zaman bak nasıl neşen yerine gelecek... Hadi yürü dostum!

(Çıkarlar.)

II. Perde

*Genç, bekâr bir memurun oldukça fakir odası. Ortada
ve sağda birer kapı... Masa, kanepeler, birkaç sandalye.
Kitaplarla dolu bir raf. Köşelerde çubuklar ve bir komodin.
Vilitskiy giyinmiş olarak sandalyeye oturur,
kucağında açık bir kitap vardır.*

VİLİTSKİY

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Mitka!

MİTKA

(Antreden girer.)

Buyurun.

VİLİTSKİY

(Ona şöyle bir göz atar.)

Çubuğumu ver...

(Mitka bir köşeye gider ve çubuğu doldurur.)

Rodion Karliç'ten mektup getiren olmadı mı?

MİTKA

Hayır efendim.

(Vilitskiy'e çubukla kibrit verir.)

VİLİTSKİY

(Çubuğunu yakar.)

Şey! Şayet Mihaylo İvaniç uğrarsa, yine... evde olmadığımı söylersin. Anlaşıldı mı?

MİTKA

Emredersiniz.

(*Çıkar.*)

VİLİTSKİY

(*Bir müddet çubuğunu içer. Sonra birdenbire ayağa kalkar.*)

Eh, artık buna bir son vermeli. Çekilmez bu, çekilmez artık!

(*Odada gezinir.*)

Davranışlarımın affedilmez derecede kaba olduğunu biliyorum. Beş gündür evlerine uğramadım. Ta o uğursuz ziyafet gününden beri... Ama ne yapayım, ah Tanrım? İkiyüzlülük elimden gelmiyor ki... Yine de buna bir son vermeliyiz. Boyuna saklanarak, gündüzleri ahbablarımda kalıp, geceleri evimde yatamam... Artık bir karar vermeliyim. Hem dairede kim bilir neler söylerler hakkımda. Yaptığım affedilmez bir tabansızlık, çocukluk hatta...

(*Biraz düşündükten sonra.*)

Mitka!

MİTKA

(*Antreden çıkar.*)

Efendim.

VİLİTSKİY

Mihaylo İvaniç'in dün de uğradığını söylemiştin galiba, değil mi?

MİTKA

(*Ellerini arkasında kavuşturur.*)

Uğradı efendim. Pazardan beri her gün geldi.

VİLİTSKİY

Ya!

MİTKA

Hele pazar günü pek telaşlıydı. Koşa koşa geldi. "Efendin hasta mı? Dün bize neden gelmedi?" diye sordu.

VİLİTSKİY

Evet, evet... Söyledin bunları. Ya sen? Sen de ona benim...

MİTKA

Şehirde olmadığınızı haber verdim. Bir iş için şehir dışına çıktığınızı söyledim.

VİLİTSKİY

O ne dedi?

MİTKA

Hayret etti ne işiymiş bu diye... hem de haber vermeden gitmişsiniz. Daireden sormuşlar. Oradan da bilmiyorlarmış. Demek resmi bir iş değil, diye düşünmüş. Pek merak etti. Hatta nasıl gittiğinizi de sordu. Posta arabasıyla mı, yoksa hususi bir araba kiralayarak mı gitmişsiniz? Yanınıza çok eşya almış mısınız? Hepsini sordu, çok merak etti.

VİLİTSKİY

Sen ne cevap verdin?

MİTKA

Emrettiğiniz gibi: “Efendimin nereye gittiğini bilmiyorum. Arkadaşlarıyla birlikte gittiğine göre, gezmeye gitmişlerdir. Her an dönmesini bekliyoruz,” dedim. Biraz düşündü, sonra gitti. İşte o zamandan beri her gün geliyor. Hatta ertesi gün iki kere uğradı. Dün de bir buçuk saat kadar çalışma odanızda oturup bekledi, bir not bıraktı.

VİLİTSKİY

Evet... okudum. Bana bak, şayet Mihaylo İvaniç bugün de gelirse, yine dışarı çıktığımı, ama evlerine mutlaka uğrayacağımı söyle. Anladın mı? Mutlaka. Hadi. Bir de bana üniformamı hazırla.

MİTKA

(Çıkarken gülümseyerek.)

Hatta kapıcımıza bile sordu efendim: “Oğlum,” dedi, “Pyotr İlyiç’in nereye gittiğinden haberin var mı?”

VİLİTSKİY

Ee... Kapıcı ne dedi?

MİTKA

“Bilmiyorum,” dedi. Yalnız, geceleri dışarıda kaldığınızı söyledi.

VİLİTSKİY

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Hadi git.

(Mitka çıkar. Vilitskiy odada dolaşmaya başlar.)

Benimki de ne çocukluk! Saklanmak! Ne manasız bir fikir. Sanki buna imkân varmış gibi... Şimdi yalan söylemek, bir şeyler uydurmak lazım. İhtiyarı kandıramazsın, her şey meydana çıkacak. Öff! Berbat bir vaziyet, berbat...

(Durur.)

Ama ne oluyorum ben? Neden onlara gitmek zorunda olduğumu düşünürken tüylerim diken diken oluyor? Maşa'nın nişanlısıyım. Bugün yarın düğünümüz olacak. Kızı da sevmiyor değilim, seviyorum. Evet, onunla evlenmeye hazırım. Öyle ya! Hem bu iş olmuş bitmiş... Söz verdim, vazgeçecek değilim.

(Omuz silker.)

Olur şey değil! Böyle olabileceğini doğrusu hiç tahmin etmemiştim.

(Tekrar oturur.)

Lakin şu ziyafet yok mu? Ah şu ziyafet! Ömrümün sonuna kadar unutamayacağım... Maşa'ya da ne oldu o gün? Kızcağız aslında aptal değil... elbette değil! Gelgelelim iki lafı bir araya getirip söylemeyi beceremedi. Fonk çok uğraştı ama nafi! Adamcağız şundan açtı, bundan dem vurdu hayır! Taş kesilmiş oturuyor. “Evet efendim, aman efendim... Memnun oldum efendim...” Onun hesabına utancımdan ben yerin dibine geçiyordum. Fonk'un yüzüne bakamaz oldum. Bana öyle geliyor ki, herif benimle

için için alay ediyor. Etse de hakkı var ya... Tabii kibar bir adam olduğu için fikrini açıkça söylemeyecek.

(*Biraz duraksar.*)

Çok ürkek kız canım... hatta biraz yabani de... Yüksek muhit görmemiş ki. Tabii kimden, şu... şey... kibar tavırları falan Mihaylo İvaniç'ten öğrenecek değil ya. Bununla beraber çok iyi kalpli, beni de çok seviyor. Ben de onu seviyorum...

(*Hararetle.*)

Sevmiyorum demiyorum ki zaten. Yalnız...

(*Yine duraksar.*)

Ben de Fonk'la aynı fikirdeyim: Terbiye önemli, çok önemli bir mesele.

(*Kitabı eline alır.*)

Ama gitmeliyim onlara. Evet, gideceğim.

(*Kitabı öteye fırlatır.*)

Ah ne fena bütün bunlar!

(*Mitka girer.*)

Ne var?

MİTKA

(*Bir kâğıt uzatır.*)

Mektup efendim.

VİLİTSKİY

(*İmzaya bakar.*)

Peki, git.

(*Mitka çıkar, Vilitskiy çabuk çabuk mektubu açar.*)

Maşa'dan!

(*Kendi kendine okur, bitirdikten sonra ellerini dizlerine koyar.*)

Ne mübalağalı laflar! Ne lüzumu var bunların?

(*Kalkar, mektubu yüksek sesle okur.*)

"Artık beni sevmiyorsunuz. Bunu iyice anladım." Boş laf!
"Rica ederim, hiçbir şeyden çekinmeyin. Çünkü henüz ikimiz de serbestiz. Epeydir gitgide benden soğuduğunuzun

farkındayım...” A, işte bu yalan! “Her ne kadar değişmiş görünseniz de, bu ikiyüzlülüğe daha fazla kendiniz de dayanamadınız. Ama bütün bunlara ne lüzum var? Petersburg’tan gittiğinizi söylüyorlar. Doğru mu bilmem. Besbelli benimle karşılaşmaktan çekiniyorsunuz. Ben her hâlükârda sizinle görüşmeyi isterim... Sizi sayan...” vs. “Bu mektubu eve döndüğünüz zaman bulacaksınız. Benim için değil, bugünlerde çılgına dönmüş şu zavallı ihtiyarın hatırı için bize uğrayın. Yanılıp da sizi haksız yere üzdümse affedin. Ama son ziyaretiniz... Hoşça kalın!”

(Biraz bozulmuştur.)

Ne lüzumsuz şeyler bunlar. Ne oluyoruz? Ayıp doğrusu. Hep anlaşmazlık içindeyiz. Ne iyi bir gelecek hazırlanıyor bize! Gerçi ben de haksızım ya: Üst üste beş gün gitmedim onlara. Ama bundan hemen böyle neticeler çıkarmak mı lazım? Ya ifadedeki resmiliğe ne demeli?

(Mektuba bir daha bakar, azametli bir tavırla başını sallar.)

Bu mektuba sevgiden ziyade onur hâkim. Sevgi böyle anlatılamaz.

(Biraz susar.)

Bununla beraber, onlara gitmem gerekiyor, hem de bugün. Maşa’ya karşı gerçekten suçluyum.

(Odada gezinir.)

Hemen şimdi, daireye uğramadan gideyim. Çok yerinde olacak... Evet, evet: Kararım kesin. Gideceğim...

(Durur.)

Evet... ama baştan epeyce utanacağım onlara karşı... Ne yapalım!

(Antreden kapının vurulduğu duyulur. Vilitskiy dinler, mektubu cebine saklar. Mitka girer.)

MİTKA

Bay Fonk geldiler. Sizi görmek istiyorlar. Yanında başka bir bay da var.

VİLİTSKİY

(*Biraz duraksadıktan sonra.*)

İçeri al.

(*Mitka çıkar. Fonk'la Sozomenos girerler. Vilitskiy onları karşılar.*)

Ah, ne iyi ettiniz de geldiniz!

FONK

(*Vilitskiy'in elini sıkarak.*)

Pyotr İlyiç, sizi, arkadaşlarımdan birisiyle tanıştırayım.

(*Vilitskiy ile Sozomenos birbirlerini selamlar.*)

Belki adını duymuşsunuzdur, Bay Sozomenos.

VİLİTSKİY

Tabii efendim... tabii... ben...

FONK

Birbirinizden hoşlanacağınıza eminim.

VİLİTSKİY

Şüphesiz...

FONK

Edebiyatla uğraşır. Hem de bu yolda büyük başarı göstermiştir.

VİLİTSKİY

(*Saygıyla.*)

Yaa!

FONK

Gerçi henüz hiçbir şey yayımlamadı, ama geçen gün yazdığı büyük bir hikâyeyi okudu. Fevkalade bir parça! Hele üslubu, harikulade!

VİLİTSKİY

(*Sozomenos'a.*)

Hikâyenizin adını öğrenebilir miyim?

SOZOMENOS

(*Kesik, kesik söyler, zaten konuşma tarzı da öyledir.*)

“Volga Kıyılarındaki Bir Yargıcın Büyüklüğü.”

VİLİTSKİY

Yaa!

FONK

Duyguyla, içten yazılmış bir eser... Çok güzel yerleri var.

VİLİTSKİY

Bay Sozomenos lütfedip hikâyelerini bize de okursa çok memnun olurum.

FONK

A, bunu seve seve yapar zannederim.

(Sozomenos'a bakar.)

Saygıdeğer yazarlar böyle istekleri nadiren geri çevirir.

(Güler. Sozomenos, sanki içinden çıkan horultulu bir gülüşle ona iştirak eder.)

VİLİTSKİY

Buyurun oturun baylar. Birer çubuk ikram edeyim mi?

(Çubuklarla tütün getirir. Fonk içmez, Sozomenos oturur, ağır hareketlerle çubuğu doldurmaya ve yavaşça etrafına bakınmaya başlar.)

FONK

(Sozomenos çubuğunu doldururken, Vilitskiy'e.)

İşin garibi Bay Sozomenos şimdiye kadar kabiliyeti olduğunu bilmiyordu. Hâlbuki kendisi öyle pek genç de değildir yani... Kaç yaşındasınız Alkiviya'd Martiniç?

SOZOMENOS

Otuz beş. Lütfen kibrit verir misiniz?

VİLİTSKİY

(Masanın üstünden kibrit kutusunu alıp uzatır.)

Buyurun.

SOZOMENOS

Teşekkürler.

(Çubuğu yakar.)

FONK

(Vilitskiy'e.)

Üstelik de aslı Rus değildir. Bununla beraber, memleketinden henüz pek küçükken ayrılmış, birçok vazifelerde bulunmuş. En çok taşrada çalışmış. Nihayet

Petersburg'ta sabunculuk sanayi araştırmaları ile meşgul olacaktı. Sonra durup dururken yazı yazmaya başlamış. Kabiliyet kendini böyle gösterir işte!

(*Vilitskiy, Sozomenos'a ilgi ile bakar.*)

Yalnız ben kendi hesabıma, ne yalan söyleyeyim, modern edebiyattan pek zevk almam. Çok tuhaf yazıyorlar şimdi. Bundan başka, kendimi tamamıyla bir Rus saydığım, Rus dilini anadilim kabul ettiğim halde, ne de olsa, Alki-viyad Martiniç kadar Rus soyundan değilim. Bu yüzden bu konuda bana pek söz düşmez.

VİLİTSKİY

Ne demek. Tam tersine Rusçaya tamamen hâkimsiniz. Üslubunuzun temizliğine, inceliğine her zaman hayranımdır. Ne diyorsunuz siz!

FONK

(*Tevazu ile gülümser.*)

Belki. Olabilir.

SOZOMENOS

Üstadımızdır o...

FONK

Daha neler! Şey... ne diyordum? Hah, evet, her ne kadar modern edebiyat meraklılarından değilsem de, iyi bir ifadeyi, doğru, anlaşılır bir Rusçayı çok severim. Bay Sozomenos'un hikâyesi bu yönden pek hoşuma gitti, içten duyduğum memnunluğu da hemen kendisine bildirdim. Bununla beraber zamanımız tenkitçilerindeki zevk noksanlığı yüzünden, bu hikâyeyi yayımlamasını tavsiye etmiyorum.

SOZOMENOS

(*Çubuğunu ağzından çıkarır, öne doğru eğilerek.*)

Bir şey anladıkları yok şu tenkitçilerin!

VİLİTSKİY

Evet. Pek tuhaf şeyler yazıyorlar...

SOZOMENOS

(Duruşunu değiştirmeden.)

Hiçtir onlar... değersiz kimseler.

VİLİTSKİY

(Fonk'a.)

Bay Sozomenos için söyledikleriniz beni pek meraklandırdı doğrusu. Eserini görmeyi isterdim.

SOZOMENOS

(Hep aynı vaziyette, sesini alçaltarak.)

Hiçtir, hiç...

(Çubuğu yine ağzına yerleştirir.)

FONK

Bugünlerde getirecek size hikâyesini.

(Kalkar, Vilitskiy'i biraz öteye çekerek.)

Görüyorsunuz tuhaf bir adamcağız. Acayip denilenlerden... Ama onda hoşuma giden şey de bu. Bütün gerçek yazarlar böyle gariptir. Doğrusu bu adamı bulduğum için kıvanç duyuyorum.

(Gururla.)

Che le brodeche.⁶ E, siz nasılsınız aziz Pyotr İlyiç? İşleriniz ne âlemde?

VİLİTSKİY

Hep bildiğiniz gibi...

FONK

Bugünlerde daireye gitmediniz değil mi?

VİLİTSKİY

Gitmedim...

(Duraksar.)

Neden biliyor musunuz?

FONK

Hımm! Peki şimdi ne yapacaksınız?

6 Fonk, "Onu himaye ediyorum," anlamına gelen Fransızca "je le protège" cümlesini Alman şivesiyle söylemektedir. (ç.n.)

VİLİTSKİY

Sizinle açık konuşacağım Rodion Karlıç. Bugün... oraya gitmeye niyetliyim.

FONK

Çok iyi edersiniz.

VİLİTSKİY

Siz de takdir edersiniz ki, bu böyle devam edemez. Âdeta utanıyorum. Gülünç bir durum... Hem, ben de tamamıyla haklı değilim ki... Görüşmeliyiz. Her şeyin gayet iyi sona ereceğine inanıyorum.

FONK

Şüphesiz.

VİLİTSKİY

(*Arkasına bakarak.*)

Bir şey söyleyeceğim: Sizinle biraz görüşmek istiyordum.

FONK

Hayhay, buyurun. Görüşelim. Bir engel mi var?

VİLİTSKİY

Yalnız görüşmek isterdim. Mesele biraz nazik de...

FONK

(*Sesini alçaltarak.*)

Sizi belki Bay Sozomenos'un burada olması rahatsız ediyor. Rica ederim! Baksanıza ona:

(*Sozomenos'u gösterir. Öteki put kesilmiş oturmaktadır; ancak ara sıra ağzından duman çıkarır.*)

Bizim burada olduğumuzun farkında bile değil... Onun bizden tamamıyla farklı bir hayal âlemi var. Şu anda belki doğuda, belki Amerika'da, kim bilir nerede?

(*Vilitskiy'in koluna girer. Odada dolaşmaya başlarlar.*)

Haydi söyleyin ne söyleyecekseniz.

VİLİTSKİY

(*Kararsızca.*)

Bakın, doğrusu nereden başlayacağımı da bilemiyorum...

Bana karşı öyle iyi davranıyorsunuz ki... Tavsiyeleriniz daima faydalı, akıllıca...

FONK

Rica ederim, kompliman istemem.

VİLİTSKİY

(*Alçak sesle.*)

Ne olur bana yardım edin. Son konuşmalarımızdan anladığınız gibi, çok güç bir durumdayım Rodion Karlıç. Ben evleniyorum, evlenmek niyetindeyim... Söz verdim, namuslu bir adam gibi de verdiğim sözü tutmak istiyorum. Nişanlıma hiçbir diyeceğim yok. Çünkü onda en ufak bir değişiklik olmadı. Seviyorum onu. Bununla beraber, inanır mısınız, evliliğin yaklaştığını düşündükçe bana öyle bir hal geliyor ki, bazen kendi kendime soruyorum: Bu durumda evlenmem doğru mu? Nişanlımı aldatmış olmaz mıyım? Nedir benim bu halim? Hürriyetin kaybedilmesinin verdiği korku mu? Başka bir duygu mu? Doğrusu çok güç bir durumdayım.

FONK

Bana bakın Pyotr İlyiç. Bu konuda fikrimi tamamıyla açık olarak söylememe müsaade eder misiniz?

VİLİTSKİY

Rica ederim, rica ederim!

(*Durur ve Sozomenos'a bakar.*)

Ama beyefendiye karşı pek mahcubum. Aa! Uyumuş galiba!

FONK

Sahi mi? Gerçekten öyle.

(*Sozomenos'a yaklaşır. Beriki başı göğsüne düşmüş vaziyette uyumaktadır. Fonk'la Vilitskiy arasında bundan sonra geçen konuşma esnasında uyumaya devam eder. Arada bir titreyip uyanırsa da hemen dalıverir.*)

Eh, ömür şey doğrusu!

(*Kendi kendine.*)

Eine allerliebste Geschihte!⁷

(*Yüksek sesle.*)

Bu sık sık başına geliyor. Ah şu yazarlar ne tuhaf!

(*Üzerine eğilir.*)

Fino gibi uyuyor! Ama benim hoşuma gidiyor. Pek orijinal değil mi?

VİLİTSKİY

Öyle.

FONK

Şu halde sizin için bir sorun kalmadı.

(*İkisi sahnenin ön planına dönerler.*)

Demek evliliğiniz üzerine fikrimi öğrenmek istiyorsunuz aziz Pyotr İlyiç, öyle mi?

(*Vilitskiy başıyla onaylar.*)

Mesele pek nazik... Şundan başlayalım...

(*Durur.*)

Bakın Pyotr İlyiç, bence insan, hele bu zamanda, belirli bazı prensipleri olmadan yapamaz. Mesela benim, ta gençliğimden beri sıkı sıkıya gözettiğim birtakım kurallarım vardır. Bunlardan hiçbir zaman, hiçbir durumda vazgeçmemişimdir. Bu kurallardan biri de şu: “Bir insan asla kendini düşürmemeli, kendine saygı duymalı, her hareketinin hesabını verebilecek durumda olmalıdır.” Şimdi gelelim size. İki yıl önce Bay Moşkin’le tanıştınız. Bay Moşkin size birçok defa hizmette, belki de çok önemli hizmetlerde bulundu.

VİLİTSKİY

Evet, ona çok, pek çok şey borçluyum.

FONK

Ona hiç şüphem yok, minnetinizin derecesini de anlıyorum. Düşüncelerinizdeki asilliğin tamamıyla farkındayım. Ama burada karşımıza dikkate değer bir mesele çıkıyor. Bay Moşkin, şüphesiz pek saygıdeğer bir zat, la-

7 Komik şey doğrusu. (Alm.)

kin aziz Pyotr İlyiç, kendiniz söyleyin: Siz... aynı seviyede insanlar mısınız?

VİLİTSKİY

Ama ben de onun kadar fakirim, hatta ondan da fazla.

FONK

Canım, iş parada değil. Ben, öğrenim, eğitim, yaşam tarzı arasındaki farkı kastediyorum. Böyle açık konuşmamı affediniz.

VİLİTSKİY

Devam edin efendim, dinliyorum.

FONK

Şimdi... şimdi nişanlınızdan konuşalım. Onu seviyor musunuz Pyotr İlyiç?

VİLİTSKİY

Seviyorum.

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Evet seviyorum onu.

FONK

Ona âşık mısınız?

(Vilitskiy cevap vermez.)

Size bir şey söyleyeyim mi dostum? Aşk... tabii aşka karşı hiçbir şey söylenemez. Ateştir aşk, kasırgadır, girdaptır... Tek kelimeyle fenomendir... Aşkla baş etmek gerçekten pek zordur. Gerçi ben, kendi hesabıma, aklın burada da yeri olduğunu düşünürüm. Ama fikrim, bu konuda genel bir kural sayılamaz. Nişanlınızı o kadar çok seviyorsanız, konuşmamız boşuna zaten. Ne söylesek faydasız. Ancak bana öyle geliyor ki, siz tam tersine, duraksamalar içindesiniz. Tamamıyla şaşırmış bir haldesiniz. Demek istiyorum ki, kendi duygularınızdan bile şüphe ediyorsunuz. Bu da önemli bir nokta. Şurası bir gerçek ki, sizin şimdi bir dost tavsiyesine ihtiyacınız var.

(Vilitskiy'i elinden tutar.)

Şimdi bakın, Marya Vasilyevna ile olan münasebetlerini zi şöyle soğukkanlılıkla gözden geçirelim.

(*Vilitskiy, Fonk'u dikkatle süzer.*)

Nişanlınız çok nazik, çok sevimli bir genç kız, buna şüphe yok.

(*Vilitskiy gözlerini kaçırır.*)

Ama siz de bilirsiniz ki, en iyi elmasın bile bir miktar yontulması gerekir.

(*Vilitskiy, Sozomenos'a bir bakar.*)

Merak etmeyin, uyuyor... Evet Pyotr İlyiç, asıl mesele nişanlınızı şu anda sevip sevmemeniz değil, ileride onunla mesut olup olamayacağınız. Her aydın erkeğin belirli birtakım ihtiyaçları vardır. Ama çoğu zaman eşler bunları takdir edemiyor. Koca, karısının anlayamadığı, akıl erdiremediği konularla ilgileniyor... Bana inanın Pyotr İlyiç, evlilikte eşitlik şarttır. Müsaade buyurun açıklayayım: Söylediğim eşitlik, bazı çılgınların karı koca arasında olmasını istediği saçma bir eşitlik değil. Hayır! Kadın kocasına körü körüne boyun eğmeli. Körü körüne! Ben başka türlü bir eşitlik üzerinde duruyorum. Bilmem anlatabildim mi?

VİLİTSKİY

Evet, orası öyle. Ben de aynı fikirdeyim. Lakin kendinizi benim yerime koyun Rodion Karliç. Nasıl olur da sözüm-den dönmemi isteyebilirsiniz? İnsaf edin. Bu dönecliğim Marya Vasilyevna'yı öldürecektir. O bir çocuk gibi kendini bana bırakmıştı. Diyebilirim ki, ona dünyayı gösteren ben oldum. Onu ben buldum, ben istedim... Şimdi de işi sonuna dek götürmek zorundayım. Bu sorumluluğu üstümden atmamı nasıl istersiniz benden? Bunu yaparsam herkesten önce siz beni haksız görürsünüz!

FONK

Müsaade buyurun. Size her bakımdan hak veremeyeceğim. Beyan ettiğiniz mazeretler pek itiraz götürür şeyler...

Bence vazife iki türdür. Biri başkalarına karşı, diğeri de kendine karşı olan vazife. Kendinizi zarara sokmaya, hayatınızı berbat etmeye ne hakkınız var? Gençsiniz. Dedikleri gibi, “altın çağ”dasınız. Gözde bir memursunuz. Belki parlak bir istikbaliniz var. Bu kadar güzel başladığınız bir işten şimdi ne diye vazgeçmek istiyorsunuz?

VİLİTSKİY

İşimi niçin bırakacakmışım Rodion Karliç? Hem vazifeme devam edip hem de...

FONK

Elbette. Evlendikten sonra da memuriyetinize devam edebilirsiniz, buna şüphe yok. Pyotr İlyiç, insan zamanla her istediğini elde edebilir. Ama asıl istenilen, amaca en kısa yoldan ulaşmak değil midir? Gerçi çalışkanlık, gayret... intizam severlik, bütün bunlar mükâfatsız kalmaz. Parlak birtakım istidatlar da bir memur için faydalıdır. Çünkü bunlar amirlerin dikkatini çeker. Lakin bunların hepsinden daha mühimi, kendine iyi dostlar ve faydalı ilişkiler sağlamaktır. Size düşük bir muhitte içli dışlı olmaktan çekinme kuralını evvelce de söylemiştim. Bu kural tabii olarak başka bir kural doğurur ki, bu da yüksek mevkileri işgal edenlerle münasebet kurmaya çalışma zorunluluğu. Aslında bu öyle zor bir şey de değil. İyi bir muhitte çalışkan, mütevazı, tahsil görmüş bir memuru seve seve kabul ederler. Böyle bir genç de bir defa o muhite girdi mi, er geç menfaatlerine uygun bir evlilik yapabilir, hele de yalnızsa, birtakım münasebetsiz ailevi bağları yoksa...

VİLİTSKİY

Tamamıyla aynı fikirdeyim Rodion Karliç, ama ben hırslı bir adam değilim. Yüksek muhitlerden de pek çekinirim. Ömrümü mütevazı yuvamda geçirmeyi tercih ederim. Ayrıca kendimde öyle parlak istidatlar falan gördüğüm de yok. Memurun gayretliliğinin mükâfatsız kalmayaca-

ğını kendiniz söylüyorsunuz... Kafamı karıştıran şeyler başka. Her zaman manevi bir sorumluluğum varmış gibi hissediyorum. Dahası da var, nişanlımdan temelli ayrılmayı korkmadan düşünemiyorum bile. Bununla beraber evlilik de beni ürkütüyor... o kadar ki, artık neye karar vereceğimi ben de bilemiyorum.

FONK

(*Azametle.*)

İçinde bulunduğunuz ruh halini anlıyorum. Fakat bu düşündüğünüz kadar garip değil. Bu bir geçiş dönemi Pyotr İlyiç, geçiş dönemi. Yeni bir hale geçiş, yani bir kriz... İnanın bana sadece bir kriz. Şu anda buradan hiç olmazsa bir aylığına uzaklaşabilseydiniz, eminim bambaşka bir adam olarak dönecektiniz. Bu yüzden bütün gücünüzü toplayın ve kararınızı verin!

VİLİTSKİY

(*Fonk'a bakarak.*)

Öyle mi dersiniz? Ya Maşa? Maşa ne olacak Rodion Karliç? Vicdan azabından kurtulamam ki.

FONK

Gerçekten acı bir şey bu. Bu konuda haklısınız. Fakat yapacak bir şey yok!

VİLİTSKİY

Alçağım, alçak bir adamım ben...

FONK

(*Ciddiyetle.*)

Böyle sözlere ne lüzum var? Kusura bakmayın ama bu yaptığınıza çocukluk denir. Affedersiniz... ama size karşı duyduğum samimi ilgi...

(*Vilitskiy onun elini sıkar.*)

Tabii bu Marya Vasilyevna'ya başlarda çok acı gelecek. Hatta kederini çabucak unutamayacak belki... Fakat soğukkanlılıkla konuşalım. Siz de düşündüğünüz kadar suçlu değilsiniz. Nişanlınız da kendi hesabına size

teşekkür etmeli... Siz ona elinizi uzattınız diyebiliriz, onu cehaletin karanlığından kurtardınız. İstidatlarını kamçıladınız. Nihayet tahsiliyle ilgilendiniz. Hatta daha ileri gidip onda birtakım ümitler uyandırdınız. Ama bu ümitler gerçekleşmedi, orası başka... Onu kandırdığınızı varsayalım, fakat siz de aldandınız... Tekrar söylüyorum: Duyduğunuz aşkta tamamen samimiydiniz ve kandırma gibi bir kastınız asla yoktu.

VİLİTSKİY

(Hararetle.)

Asla! Asla!

FONK

Şu halde niçin bu kadar heyecanlanıyorsunuz? Niçin kendinizi itham ediyorsunuz? Siz, şu zavallı Marya Vasilyevna'ya iyilikten başka ne yaptınız ki? Bana inanın Pyotr İlyiç!

VİLİTSKİY

Tanrım, Tanrım! Neye karar vermeli?

(Fonk bir şey söylemeden ona bakar.)

Beni küçük görüyor olmalısınız.

FONK

Bilakis. Acıyorum size...

VİLİTSKİY

Ama sizi temin ederim Rodion Karliç, bu durumdan kurtulmak için yeterli kuvveti bulacağım kendimde. Tavsiyeleriniz için size bütün kalbimle teşekkür ederim. Bununla beraber sizinle her noktada mutabık kaldığımız kanaatinde değilim. Anlaşamadığımız bazı hususlar var.. Şimdilik kararımı değiştirmeye gerek görmüyorum, ama...

FONK

Sizden bunu istemiyordum ki Pyotr İlyiç. Bu sizin bileceğiniz iş...

VİLİTSKİY

Tabii efendim, tabii. Size son derece müteşekkirim.

FONK

Şüphesiz ki, bu işte nihayet bir yabancıyım.

VİLİTSKİY

Rica ederim böyle söylemeyin Rodion Karlıç.

(*Antreden Mitka girer.*)

Kim o? Ha, sen misin? Ne istiyorsun?

(*Mitka sırtır.*)

Ne oldu?

MİTKA

Sizi bir bayan istiyor.

VİLİTSKİY

Kim?

MİTKA

(*Yine sırtarak.*)

Bir bayan... Hanımefendi: Sizinle baş başa görüşmek istiyorlar.

VİLİTSKİY

(*Heyecanla Fonk'a bakar, yine Mitka'ya döner.*)

Niçin evde olmadığımı söylemedin?

(*Mitka sırtır.*)

Nerede bu hanımefendi?

MİTKA

Antrede.

FONK

(*Sesini alçaltarak.*)

Canım aramızda teklif mi var?

(*Sozomenos'u göstererek.*)

Onu alırım, çıkar gideriz.

(*Uyandırır.*)

Alkiviyad Martiniç! Uyansanıza.

(*Sozomenos bir şeyler mırıldanır.*)

Uyansanıza...

(*Sozomenos gözlerini açar.*)

Bu da ne uykusu canım!

SOZOMENOS

Gerçekten biraz kestirdim galiba.

FONK

Kestirdiniz ya. Hadi gidelim artık. Vakit ilerledi.

(Sozomenos yavaş yavaş kalkar.)

VİLİTSKİY

*(Bir müddet hareketsiz durduktan sonra,
birdenbire telaşlı bir sesle.)*

Ama niçin gidiyorsunuz baylar?

FONK

Ama canım...

VİLİTSKİY

Belki de önemsiz bir şeydir... Kim bilir, kim gelmiş de arıyor beni.

SOZOMENOS

(Yüksek sesle.)

Hayhay kalabiliriz.

FONK

(Sozomenos'a.)

Şşt! Arkadaşımıza bir hanımefendi misafir geldi. Anlarsanıza Alkiviya'da Martiniç...

SOZOMENOS

(Gözlerini dört açarak, horultulu bir sesle.)

Hanımefendi mi?

VİLİTSKİY

Olsun efendim. Sizi temin ederim ki, önemli değil... Hem kim bilir... bilmem ki, önemli olmasa gerek...

SOZOMENOS

(Yine o horultulu sesiyle.)

Genç mi?

VİLİTSKİY

Doğrusu ben de bilmiyorum. Baylar siz bir dakikalığına yatak odama geçer misiniz? Antreden geçmeniz hoş olmayabilir... bir dakikalığına!

FONK

Nasıl arzu ederseniz. Fakat rica ederim sıkılmayın.

VİLİTSKİY

Aceleniz yoksa, başka bir yere söz vermediyseniz kalın.

Sonra oturur çene çalarız.

FONK

Pekâlâ. Memnuniyetle. Hadi Alkiviyad Martiniç çıkalım.

(İkisi sağ kapıya doğru gider.)

SOZOMENOS

(Yürürken Fonk'a sorar.)

Genç miymiş?

FONK

(Gülümser.)

Ne bileyim ben?

(Yatak odasına girerler.)

MİTKA

(Bunlar olurken ellerini arkasında kavuşturarak
durmuş sırtıtmaktadır.)

İçeriye mi alalım?

VİLİTSKİY

Elbette.

(Mitka çıkar, Vilitskiy sağ kapıyı kapatır ve sahnenin
ön kısmına geçer. Başında şapkası, yüzü tülle örtülü
olarak Maşa girer. Odanın ortasına varmadan durur.)

VİLİTSKİY

(Ona yaklaşır.)

Kiminle müşerref...

(Birdenbire haykırarak.)

Marya Vasilyevna!

(Maşa ürkek adımlarla kanepeye yaklaşır, oturur ve
yüzündeki tülü kaldırır. Çok sararmıştır.)

Siz, burada, evimde... ha?

(Vilitskiy, bundan sonra sık sık yatak odasının
kapısına bakar ve alçak sesle konuşur.)

MAŞA

(Hafif bir sesle.)

Bunu beklemiyordunuz... değil mi?

VİLİTSKİY

Aklıma bile gelmezdi...

MAŞA

Beni beklemiyordunuz demek... Merak etmeyin, çabuk gideceğim... yalnız mısınız?

VİLİTSKİY

Yalnızım, ama...

MAŞA

Ben başka birkaç ses duyar gibi oldum.

VİLİTSKİY

Arkadaşlarım vardı. Gittiler.

MAŞA

Ben de hemen gideceğim. Seyahatten döneli çok oldu mu?

VİLİTSKİY

(Mahcup.)

Marya Vasilyevna... ben...

MAŞA

(Ona dik dik bakarak.)

Demek doğru, doğruymuş... Saklanıyordunuz demek... aman Tanrım! Merak etmeyin, sizi üzme için gelmedim buraya.

(Durur.)

VİLİTSKİY

Marya Vasilyevna, affedin beni. Tanrı şahidimdir ki, bugün size gelecektim.

MAŞA

Şeref verirdiniz... Fakat ben size sitem etmiyorum... Sadece görüşmek için geldim. Size bugün bir mektup yazdım...

VİLİTSKİY

Sakin olun rica ederim... Bembeyaz olmuşsunuz... İyi misiniz?

MAŞA

İyiym. Bir şeyim yok. Lüzumundan fazla iyiym hatta. Buraya geldim çünkü...

VİLİTSKİY

(*Yanına oturup sözünü keser.*)

Bakın Marya Vasilyevna, size karşı suçluyum... Hem de iliklerime kadar suçluyum. Beni affedin. Evet gerçekten Petersburg dışına adım atmadım... Sizinle karşılaşmaktan kaçınıyordum. Ama niçin diye sorarsanız, yemin ederim bunu kendim de bilemiyorum. Ben, bazen... bana bazen anlaşılmaz haller olur. Aklıma bir sürü manasız şey gelir. İşte o zamanlarda kendimde olmam... Fakat bu sizi neden türlü türlü şüphe içinde bırakıyor? Çok vesveselisiniz Marya Vasilyevna.

MAŞA

Vesveseliyim ha? Vilitskiy! Beş gün, tam beş gün...

VİLİTSKİY

Evet, orası öyle... kabahatliyim, affedin beni. Bağışlayın bu suçumu.

MAŞA

Hem de tek söz söylemeden...

(*Neredeyse ağlayacaktır.*)

VİLİTSKİY

Tanrı aşkına üzülmeyin. Hepsi geçecek. Her şey yoluna girecek... göreceksiniz.

MAŞA

Hayır Vilitskiy! Geçmeyecek. Geçen sadece sizin sevginiz... Düşünümüze iki hafta kala bunların olacağı aklıma gelir miydi hiç? Hem ne düşünüy! Artık nasıl inanırım...

VİLİTSKİY

Beni dinleyin Marya Vasilyevna. Sizinle gerçekten konuşmamız lazım, hem de ciddi olarak... Tabii burada ve şimdi değil. Artık bütün bu anlaşmazlıklara bir son vermeliyiz.

MAŞA

Son mu vermeliyiz? Zaten son vermedik mi? Beni artık sevmediğinizi, benden bıktığınızı, size yük olduğumu hissetmiyor muyum sanıyorsunuz? Bunun pekâlâ farkındayım Pyotr İlyiç. Tabii size layık değilim, sizi tatmin edecek bir eğitim görmedim. Fakat önce siz, benden önce siz... hatırlasanıza, sevginizi arıyor muydum ben? Hatta şimdi bile, sizden biricik ricam bana azap çektirmeyin. Artık beni sevmediğinizi, aramızda her şeyin bittiğini söyleyin de ben bu kararsızlıktan kurtulayım.

VİLİTSKİY

(Üzüntüyle.)

Fakat neden böyle düşünüyorsunuz?

MAŞA

Neden mi? Benden ne kadar soğuduğunuzu fark ettiğim için... Bunu anlamak için âlim olmaya lüzum yok ki... Eskiden benden hiç ayrılmıyordunuz, getirdiğiniz kitapları beraberce okuyorduk, arada bir bana “Maşa” diye hitap ediyordunuz.

(Sesini alçaltır.)

Bazen bana “sen” bile diyordunuz, şimdi ise sizli bizli konuşmaya başladınız... Bu kadar değişikliğin nasıl olur da farkına varmam, siz söyleyin! Ama hâlâ nişanlımsınız, bana da hediyeler getiriyorsunuz... ne yapayım bunları ben? Ah Vilitskiy sevmiyorsunuz beni artık, sevmiyorsunuz...

VİLİTSKİY

Bunu nasıl söyleyebiliyorsunuz Maşa? Şüphesiz size karşı kabahatliyim, ama tekrar söylüyorum: Bütün bunlar halledilebilir... Yalnız bunun için sizinle görüşmemiz lazım... Ben namuslu bir adamım Maşa, bunu siz de biliyorsunuz. Sizi hiçbir zaman aldatmadım. Boş yere kalbimi kırıyorsunuz... Evet, kabahatliyim... affedin beni...

MAŞA

(Başını öniüne eğer.)

Beni sevmiyorsunuz, sevmiyorsunuz...

VİLİTSKİY

Yine mi? Artık sizinki de zulüm. Sizi sevdiğimi pekâlâ biliyorsunuz. Yüzüme bir bakın, görmüyor musunuz?

Lütfen sakinleşin ve eve dönün. Ben de bu akşam...

MAŞA

Demek bir an önce gitmemi istiyorsunuz, öyle mi?

VİLİTSKİY

Canım ne oluyorsunuz Maşa? Hem kendinize, hem bana eziyet etmekten zevk mi alıyorsunuz? Gerçi size sitem etmeye hakkım yok, çünkü suçluyum size karşı... sesimi çıkarmayacağım. Fakat sözümü dinlerseniz...

MAŞA

(Başını kaldırmadan.)

Ne yaptım da benden soğumanıza sebep oldum bilemiyorum ki... Söyleyin bana Vilitskiy!

(Yavaş yavaş ağlamaya başlar.)

Tabii, iyi bir eğitim görmedim ki... ihtimal arkadaşınız benimle adamakıllı alay etti. Kim bilir benim için neler söyledi. Beni emtahan⁸ etmek için onu getirdiğinizi biliyorum.

(“Emtahan” kelimesini duyan Vilitskiy hafifçe irkilir.)

Ama hiç olmazsa ben...

(Ağlar.)

VİLİTSKİY

(Yalvaran bir sesle.)

Ağlamayın, lütfen ağlamayın. Faydasız şey bu... boşuna kendinizi harap ediyorsunuz. Doğru mu bu yaptığınız? Ağlamayın.

MAŞA

(Göz yaşları arasında.)

Beni sevmiyorsunuz siz!

8 Rusça imtihan (ekzamen) kelimesini yanlış (ikzamen) telaffuz ediyor. (ç.n.)

VİLİTSKİY

Bir de benimle görüşmek istediğinizi söylüyorsunuz. Siz artık bir şey dinleyecek halde değilsiniz. Nasıl olur da beraber yaşarız? Daha evlenmeden, şu ettiklerinize bakın.

(Maşa hıçkırır.)

Maşa, Tanrı aşkına... Gözyaşların harap ediyor beni. Ne olur kendine gel. Göreceksin her şey yoluna girecek... her şey. İnan bana. Birbirimize yardım etmeliyiz. İleride ikimiz de kim bilir ne güçlüklerle karşılaşacağız.

MAŞA

Beni sevmiyorsunuz...

VİLİTSKİY

(Biraz öfkeyle.)

Yeter artık canım, yeter artık! Hiç mi güveniniz kalmadı bana? Kabahatliyim, biliyorum. Affet beni. Bak önünde diz çöküyorum...

(Diz çöker.)

MAŞA

(Gözyaşları arasında.)

Yapmayın, yapmayın...

VİLİTSKİY

(Sertçe.)

Beni seviyorsanız susun artık. Beni ne kadar gülünç bir durumda bıraktığınızı bilemezsiniz.

(Neredeyse fısıldayarak.)

Yalvarırım git Maşa. Bu akşam mutlaka, mutlaka geleceğim...

(Maşa ağlamaya devam eder.)

Sus artık, yalvarırım sana!

MAŞA

(Ağlayarak.)

Elveda Pyotr İlyiç. Ebediyen...

(Hıçkırarak ağlamaya başlar.)

VİLİTSKİY

(Hızla ayağa kalkarak.)

Aa! Bu kadarı da fazla! Maşa... Maşa!

(Maşa hıçkırmaya devam eder.)

Maşa...

(Öfkeyle.)

Susun artık, duyacaklar...

MAŞA

(Birdenbire mendilini yüzünden kaldırır.)

Ne?

VİLİTSKİY

(Bozulur ve hiddetle yatak odasının kapısını göstere-
rek.)

İçeride... bir arkadaşım var.

MAŞA

(Doğrularak.)

Bunu baştan bana söylemediniz ha? Ah, ne kadar aşağı
görüyorsunuz beni!

(Dışarıya koşar.)

VİLİTSKİY

(Arkasından koşar.)

Maşa... Dur Maşa!

(Bir müddet hareketsiz durur. Sessizce başını
avuçları arasına alır. Sonra kendini toparlayarak
yatak odasının kapısına gider, kapıyı açar ve
mahcup, zoraki gülümser.)

Buyurun baylar. Girebilirsiniz artık.

(Fonk ve Sozomenos girerler. Fonk bir şey durymamış
gibi sakın, kayıtsızdır. Kahkahasını güçbela tuttuğu
için Sozomenos'un yüzü şişip kızarmıştır.)

VİLİTSKİY

(Tekrarlar.)

Buyurun...

FONK

Misafiriniz gitti mi?

VİLİTSKİY

Evet.

(*Duyup duymadıklarını anlamak ister gibi, belli etmeden onlara bakar.*)

Gitti. Kusura bakmayın. Sizi biraz...

FONK

Hayır asla.

(*Kahkahalarını tutmaya çalışmaktan neredeyse patlayacak hale gelen Sozomenos'a birtakım işaretler yapar.*)

Ya siz, bugün hiç sokağa çıkmayacak mısınız? Hava çok güzel de...

VİLİTSKİY

Çıkacağım. Daireye gideceğim.

(*Fonk, Sozomenos'a işaretler yapmaya devam eder.*)

Siz bu akşam neredesiniz?

FONK

Ben bu akşam...

(*Sozomenos birdenbire kahkahayı basar.*)

VİLİTSKİY

(*Biraz sustuktan sonra başını eğerek.*)

Anladığım kadarıyla her şeyi duymuşsunuz.

SOZOMENOS

(*Kahkahalar arasında.*)

Evet, evet!

FONK

(*Sert bir eda ile Sozomenos'a.*)

Alkiviya Martiniç, kusura bakmayın ama gülmeniz pek yersiz.

(*Sozomenos yutkunur, ama gülmeye devam eder.*)

Fonk, Vilitskiy'in koluna girer, onu beri tarafa çeker.)

Pyotr İlyiç, çok rica ederim buna gücenmeyin. Bu yazar milletin hepsi deli oluyor. En iyisi, onları doğru dürüst evlere sokmamak... Adabımuâşeret hakkında en ufak bilgileri yok. Ne olur bana da darılmayın Pyotr İlyiç!

VİLİTSKİY

(*Acı acı.*)

Yok canım hiç darılmadım. Bay Sozomenos haklı. Öyle manasız bir sahneydi ki... Fakat darılmayı aklımdan bile geçirmem, ne diyorsunuz siz.

(*Sozomenos oturur. Derin bir nefes alır, gözlerini siler.*)

FONK

(*Sozomenos'a.*)

Aa, kesin gülmeyi artık Alkiviyad Martiniç!

(*Vilitskiy'in elini sıkar.*)

Bunu hiç kimsenin işitmeyeceğinden emin olabilirsiniz...

VİLİTSKİY

Aman efendim, neden duyulmasın? Pek eğlenceli bir hikâye sonuçta.

FONK

(*Sitemle.*)

Pyotr İlyiç...

VİLİTSKİY

Öyle değil mi?

FONK

Peki, peki. Ama aslına bakılırsa, bu vakanın öyle garip bir tarafı da yok doğrusu. Müsaadenizle şunu söyleyeyim ki, bu işte siz kabahatlisiniz. Bu ihmaliniz... gerçi ben olup biteni gayet tabii buluyorum doğrusu... bir bakımdan takdire şayan bile sayılır...

VİLİTSKİY

(*Alaylı alaylı.*)

Öyle mi dersiniz?

FONK

Elbette. Bunlar ancak kuvvetli bir sevginin ifadesi olabilir.

VİLİTSKİY

Ona ne şüphe!

FONK

(*Biraz duraksadıktan sonra.*)

Bütün bunlar, size önceleri söylediklerimi bir kat daha kuvvetlendiriyor... Ama başka konulardan söz etsek daha iyi olacak artık...

VİLİTSKİY

(*Yine acı acı.*)

Evet... başka bir şeyden bahsedelim. Ne konuşsak ki?

FONK

(*Sozomenos'a.*)

Eh nihayet sakinleştiniz mi?

(*Sozomenos başını sallar.*)

Sakin bir daha uyuyayım demeyin.

SOZOMENOS

Sanki her zaman uyuyorum da...

FONK

Bize birkaç şiir okusanız hiç de fena olmayacak. Şiir de yazdığınıza eminim.

SOZOMENOS

Şimdiye kadar yazmamıştım, ama belki denerim.

FONK

Deneyin. Tavsiye ederim.

(*Vilitskiy'e.*)

Sahi bu arada Rubini'yi dinleyebildiniz mi?

VİLİTSKİY

Hayır. Hep nişanlımla gitmek istiyordum.

(*Hüzünlü bir tebessümle.*)

Artık ne zaman gideceğiz bilmem...

FONK

Evvelsei gün onu yine *Lucia*'da dinledim. Gözlerim yaşaracak kadar heyecanlandım.

VİLİTSKİY

(*Dişleri arasından.*)

Gözlerin yaşaracak kadar ha!

FONK

Size bir şey söyleyeyim mi Vilitskiy? Siz çok titiz, kılı kırk yaran bir adamsınız.

VİLİTSKİY

Ben mi?

FONK

Evet, siz.

VİLİTSKİY

(Yüksek sesle.)

Mesela...

MİTKA'NIN SESİ

(Antreden.)

Evde yok... Yok. Dışarı çıktı.

(Vilitskiy ve Fonk susup kulak kabartırlar.)

MOŞKİN'İN SESİ

Öyleyse ona bir mektup bırakacağım.

MİTKA'NIN SESİ

Bugün size uğrayacağını söylemişti. Hem mektubunuzu burada da yazabilirsiniz.

FONK

(Vilitskiy'e)

Bu da nesi?

(Vilitskiy cevap vermez.)

MOŞKİN'İN SESİ

Niçin beni içeri almak istemiyorsun?

MİTKA'NIN SESİ

Olmaz. Kapı kapalı. Anahtarı beyefendi götürdü.

MOŞKİN'İN SESİ

Öyleyse odadan hokkayı nasıl getireceksin?

MİTKA'NIN SESİ

Olmaz... Yemin ederim olmaz.

MOŞKİN'İN SESİ

Efendin evde Mitka, bunu biliyorum. Bırak da gireyim.

MİTKA'NIN SESİ

Olmaz efendim.

MOŞKİN'İN SESİ

Kuzum Mitya. Efendin hiçbir yere çıkmış değil. Manava da, kapıcıya da sordum,

(Sesini yükseltir.)

Petruşa, Petruşa! Şuna söyle de beni içeriye alsın. Evdesin biliyorum.

VİLİTSKİY

(Fonk'a ve yine gülme nöbetine tutulmuş olan

Sozomenos'a bakmadan antre kapısına gider.)

Buyurun Mihaylo İvaniç, rica ederim buyurun! Çıldırın mı sen Mitka?

(Moşkin'le Mitka girerler. Moşkin son derece

heyecanlıdır. Fonk'la Sozomenos'u görünce ayrı

ayrı selamlar. Vilitskiy mahcup bir tavırla elini sıkar.)

Merhaba Mihaylo İvaniç. Hoş geldiniz. Kusura bakmayın, bir yanlışlık oldu.

(Ağzını açıp bir şey söylemeye hazırlanan Mitka'ya.)

Sen çık!

MİTKA

Ama efendim siz...

VİLİTSKİY

Çık dedim.

(Mitka çıkar.)

MOŞKİN

Neyse canım. Asıl sen beni affet. Zamansız geldim galiba.

(Fonk'la Sozomenos'u tekrar başıyla selamlar.

Onlar da mukabele ederler. Sozomenos oturduğu sandalyeden kalkar. Moşkin, Fonk'a yaklaşıp.)

Saygılar Rodion Karliç! Önce tanıyamadım sizi. Şu güneş...

(Elini sallar.)

Nasılsınız?

FONK

Teşekkür ederim. Siz nasılsınız?

MOŞKİN

Çok şükür, eksik olmayın.

(*Fonk'u bir kez daha selamlayıp gülümser.*)

Bugün de hava fevkalade.

(*Sıkıldığı bellidir. Gergin bir sessizlik olur.*)

FONK

(*Vilitskiy'e.*)

Hoşça kalın Pyotr İlyiç.

(*Şapkasını alır.*)

Herhâlde bugün yine görüşürüz.

MOŞKİN

(*Fonk'a.*)

Herhangi bir işinize mâni olmadım değil mi? Bir işiniz varsa, ben sonra da uğrayabilirim. Zaten Pyotr İlyiç'i bir göreyim diye uğramıştım...

FONK

Hayır efendim, biz de gitmek üzereydik. Hadi gidelim Alkiviyad Martiniç.

VİLİTSKİY

(*Sıkılarak.*)

Demek gidiyorsunuz?

FONK

Şimdilik öyle... ama sonra buluşuruz. Yemeği nerede yiyeceksiniz?

VİLİTSKİY

Bilmem. Neden sordunuz?

FONK

Bir yerde alıkoymazlarsa bana gelin. Şöyle beşe doğru... Şimdilik hoşça kalın.

(*Moşkin'e.*)

Hoşça kalın efendim.

(*Moşkin selam verir.*)

VİLİTSKİY

Güle güle Rodion Karliç! Adresinizi öğrenebilir miyim Alkiviyad Martiniç?

SOZOMENOS

Gorohovaya Sokağı'nda bir tüccarın, Jmuhina'nın evinde kalıyorum.

VİLİTSKİY

Tanıştığımıza pek memnun oldum.

(Misafirlerini antreye kadar geçirir. Vilitskiy odaya döner. Moşkin ona bakmadan, hareketsiz durur.

Vilitskiy ürkekçe ona yaklaşır.)

Sizi gördüğüme pek memnun oldum Mihaylo İvaniç.

MOŞKİN

Ben de... Tabii, ben de çok memnunum Petruşa. Ben... şey... yani...

(Susar.)

VİLİTSKİY

Ben de bugün size gelecektim Mihaylo İvaniç. Zaten birazdan çıkmam lazım... Neden oturmuyorsunuz efendim?

MOŞKİN

(Hep aynı vaziyette.)

Teşekkür ederim. İyi böyle... Ee, yolculuğun nasıl geçti bakalım? İyi misin?

VİLİTSKİY

(Acele acele.)

İyi geçti efendim. Hem de çok iyi, Tanrı'ya şükür! Saat kaç acaba?

MOŞKİN

İkiye geliyor sanırım.

VİLİTSKİY

O kadar oldu mu?

MOŞKİN

(Süratle Vilitskiy'e döner.)

Petruşa! Neler oluyor sana Petruşa?

VİLİTSKİY

Bana mı Mihaylo İvaniç? Hiç.

MOŞKİN

(*Ona yaklaşıır.*)

Niçin bize darıldın Petruşa?

VİLİTSKİY

(*Moşkin'e bakmadan.*)

Ben mi?

MOŞKİN

Ben hepsini biliyorum Petruşa. Sen şehirden ayrılmadın. Tam beş gün evimize ayak basmadın. Benden kaçtın, saklandın... Ne oldu sana Petruşa? Söyle ne oldu? Yoksa bizimkilerden birine mi kırıldın?

VİLİTSKİY

Aman efendim... ne münasebet?

MOŞKİN

Öyleyse neden böyle birden değıştin?

VİLİTSKİY

Size sonra her şeyi anlatırım Mihaylo İvaniç.

MOŞKİN

Gerçi biz basit insanlarız Petruşa. Ama seni hepimiz candan severiz. Sana karşı bir kusur işledikse bağışla. Şu günlerde aklımıza neler neler gelmedi Petruşa! Maneviyatımız kırıldı, harap olduk. Sen de gözünün önüne getir halimizi... Ahbablarımız boyuna: "Pyotr İlyiç nerede?" diye sorup duruyorlar. Ben de, "Birkaç günlük bir seyahate çıktı," diye atlatmak istiyorum, ama dilim varmıyor ki. Ne yapmak niyetindesin? Tam da düğün zamanı, düşün bir kere. Ya şu zavallı Maşa! Beni bir yana bırak, nişanlın Maşa ne olacak? Biçare kızın dünyada senden... benden başka kimsesi yok. Ortada hiçbir sebep de yokken... durup dururken kalbimize sanki bir bıçak saplayıverdin...

VİLİTSKİY

Doğrusu Mihaylo İvaniç...

MOŞKİN

Onun biraz önce buraya geldiğini de biliyorum Petruşa.

(Vilitskiy hafifçe ürperir.)

Bu sabah baktım, şapkasını başına taktığı gibi dışarı fırladı. “Nereye?” diye sordum. Âdeta, kendinde değilmiş gibi, “Bırakın... çarşıya. Öteberi alacağım...” dedi. Ne çarşısı, ne öteberisi... Düşünsene Petruşa! Hiçbir şey söylemedim, izin verdim, ama ben de arkasından... Baktım yavrucak sokakları nefes almadan geçip doğruca buraya geldi... Ben de köşeye gizleniverdim. Orada bir meyhane var ya, işte orada... Bir çeyrek sonra da zavallı öksüzümün evinden çıktığını gördüm. Beti benzi uçmuştu fakirin. Bir arabaya bindi, başını şöylece önüne eğdi, bir de ağlamaya başlamaz mı?

(Durur, gözlerini siler.)

Çok acı vericiydi Petruşa, çok acı!

VİLİTSKİY

(Heyecanla.)

Kabahatliyim Mihaylo İvaniç. Gerçekten kabahatliyim! Hem ona, hem de size karşı... Affedin beni!

MOŞKİN

(İçini çekerek.)

Ah Petruşa! Bunu senden hiç beklemezdim.

VİLİTSKİY

Affedin beni Mihaylo İvaniç. Sonra anlatırım size. Göreceksiniz her şey düzelecek. Önemli değil bunlar... hemen bugün size gelir her şeyi açıklarım. Affedin.

MOŞKİN

İyi öyleyse Petruşa. Tanrı'ya şükür! Zaten bize ıstırap verecek bir adam olmadığını biliyordum ben. Gel canım, kucaklayayım seni. Beş gün oldu, özledik seni...

(Sarılır.)

VİLİTSKİY

(Acele acele.)

Hem sakın aklınıza Marya Vasilyevna'ya fena bir şey

söylediğim gelmesin. Tam tersine elimden geldiği kadar onu avutmaya çalıştım. Ama o kadar heyecan içindeydi ki...

MOŞKİN

İnanıyorum sana Petruşa. Ama bir de kendini onun yerine koy... Sakın bizlerden soğumuş olmayasın Petruşa?

VİLİTSKİY

Rica ederim... Bunu nasıl düşünebiliyorsunuz?

MOŞKİN

Ondan da soğumadın değil mi? O seni çok seviyor Petruşa. Bırakırsan ölür bu kız...

VİLİTSKİY

Neden böyle şeyler söylüyorsunuz Mihaylo İvaniç?

MOŞKİN

Düşünsene, bir kere nişanlısınız. Evlenmeniz de kararlaştırıldı... Hem de senin rızanla.

VİLİTSKİY

Buna itiraz eden mi var? Rica ederim, ben de Marya Vasilyevna'yı seviyorum.

MOŞKİN

Tanrı'ya şükür! Tanrı'ya şükür! Demek önemsiz şeylermiş bütün bunlar. Besbelli sana bir şey oldu, ama... yalvarırım sana Petruşa, bari bundan sonra herhangi bir şey olunca açıkça söyle... Şu beş gündeki gibi...

VİLİTSKİY

Aman hatırlatmayın. Zatên utanıyorum... İnanın bana bir daha böyle şey olmayacak.

MOŞKİN

Pekâlâ Petruşa bitti artık, unutuldu. Hani bir söz vardır: "Geçmişe mazi derler."

VİLİTSKİY

(*Moşkin'e bakmadan.*)

Yalnız Marya Vasilyevna'ya bir noktadan bahsettim. Bunu size de tekrar edeyim: Onunla biraz görüşmemiz

lazım. İleride, bu gibi anlaşmazlıklarla karşılaşmamamız için çok önemli bu.

MOŞKİN

Ne gibi anlaşmazlıklar canım. Hem de “anlaşmazlık” ne demek? Anlayamıyorum doğrusu.

VİLİTSKİY

Marya Vasilyevna ile görüşmem gerekiyor.

MOŞKİN

Buna bir şey diyen yok ki. Hakkındır. O senin karın, sen de onun kocası, hayat yolunun kılavuzusun. Öğütleri, bu yolda lüzumlu usulleri senden değil de kimden öğrenecek? Ölünceye kadar beraber yaşamak şaka değil yani... Birbirimize doğruyu söylemeliyiz. Doğrusu, kızcağızım öksüz, ben de talihsiz olduğum için onunla, terbiyesiyle hep sen uğraştın Petruşa. Bu senin hakkındır.

VİLİTSKİY

Maksadımı pek anlayamadınız Mihaylo İvaniç... Ama her şey yoluna girecek, hem de pek yakında... Her şey düzelecek. Göreceksiniz!

(Moşkin'e bakar.)

Yüzünüz bile değişmiş... Vah zavallı Mihaylo İvaniç! Ne kadar suçluyum size karşı. Affedilmez derecede suçluyum.

MOŞKİN

Amaan! Üç yıldır beni sevindirdin, avuttun... Bir defacık üzdünse ne çıkar bundan! Sözüünü etmeye bile değmez. Görüşmelerinize gelince, sana güvenim var. Akıllı çocuksun. Elbette her şeyin iyi olması için işi idare edecek sin. Yalnız çok rica ederim, biraz da hoşgörülü davran. Maşa'yı sen de bilirsin, gölgesinden bile korkar. Ödlekliliğine, çekingenliğine aldırma. Ne yapalım, kom-el-font⁹ değildir, ama hayatta saadeti temin edecek tek şey bu değil ki. Petruşa inan bana, ahlakı, sevgisi, iyi kalpliliği

9 Comme il faut (münasip, kusursuz vb.) demek istiyor. (ç.n.)

eşsizdir onun. Tabii arkadaşların hep okumuş insanlar. Konuşmalarınız da ona göre... yüksek. Biz ise, biz ancak seni candan sevmeyi biliyoruz. Bu bakımdan hiç kimse bizimle boy ölçüşemez Petruşa...

VİLİTSKİY

(*Elini sıkarak.*)

İyi kalpli Mihaylo İvaniç! Beni bu derece sevmeniz için ne yaptım ki?

(*Moşkin gülümser, elini sallar.*)

Gerçekten hiç anlayamıyorum...

(*Kısa bir sessizlik...*)

MOŞKİN

Yüzüme bir bak bakayım. Hah! İşte artık bu benim eski Petruşa'm.

VİLİTSKİY

Çok, çok iyi bir adamsınız!

(*Yine kısa bir sessizlik.*)

Hay aksi şeytan! Daireye gitmem lazım.

MOŞKİN

Daireye mi? Hayhay. Seni alıkoymayayım. Ya bize ne vakit geleceksin Petruşa?

VİLİTSKİY

Bu akşam Mihaylo İvaniç, mutlaka...

MOŞKİN

Peki. Şey... Şimdi gitsek olmaz mı Petruşa?

VİLİTSKİY

Şimdi gidemem Mihaylo İvaniç. İmkânı yok. Mitka!

MOŞKİN

Sen bilirsin, ama Maşa öyle sevinirdi ki!

MİTKA

(*Girer.*)

Buyurun efendim.

VİLİTSKİY

Üniformamı getir.

MİTKA

Emredersiniz efendim.

(*Çıkar.*)

MOŞKİN

Bütün bu gözyaşlarından, üzüntüden sonra iyi olurdu...

Düşünsene Petruşa.

VİLİTSKİY

Öyle Mihaylo İvaniç. Artık bu akşam muhakkak, muhakkak geleceğim.

MOŞKİN

(*İç geçirir.*)

Peki, ne yapalım.

VİLİTSKİY

Ben bugünlerde daireye bile uğramadım. Artık farkına varabilirler.

MOŞKİN

Canım, daireye giderken... bir dakikacık uğrayıver.

VİLİTSKİY

Utancımndan ne yapacağımı bilemiyorum zaten. Ne olur siz Marya Vasilyevna'yı biraz hazırlayın... Söyleyin de affetsin beni.

MOŞKİN

Neler de çıkarıyorsun. Hazırlayacakmışım! Seni kolundan tuttuğum gibi eve götürür, "İşte kaçağımız!" derim. O da hemen boynuna atılır tabii. Hazırlık da ne demek!

(*Mitka üniformayla girer.*)

Hadi, giyin de gidelim.

VİLİTSKİY

Peki. Öyle olsun. Ama bir dakikalığına.

(*Üniformasını giyer.*)

MOŞKİN

Eh, bunu o vakit görüşürüz.

(*Üniformayı tutan Mitka'ya.*)

Hay utanmaz suratsız! Ne biçim adamsın sen de!

(*Mitka sırtır.*)

Gerçi iyi yaptın, aferin. Uşak dediğin efendisinin emrin-den çıkmamalı. Sağ ol Petruşa! Hepimizi dirilttin. Hadi gidelim.

VİLİTSKİY

Gidelim.

(*Çıkarken Mitka'ya.*)

Bay Fonk tekrar gelirse, bugün ona uğrayacağımı söylersin.

MOŞKİN

Bunu da sonra görürüz. Al şapkanı da gidelim.

(*Çıkarlar.*)

MİTKA

(*Yalnız kalır. Arkalarından bakar ve ağır ağır sahnenin önüne ilerler.*)

Utanmaz suratsızmış! Gel de bunların işlerine akıl erdir. Herifi içeriye almamamı kendisi emretti... Şöyle biraz kestirsem hiç fena olmayacak.

(*Kanepeye uzanır.*)

Yeni bir kanepe alsa bari. Bunun bütün yayları bozulmuş... Nerede! İşi yok da bunu mu düşünecek! Aah şu aşk yok mu? Adam sen de. Bana ne? Zaten bütün bunlar hep... hep...

(*Havaya kaldırdığı bacaklarına bakarak.*)

Kerata Kapiton'un dikişi güzel doğrusu!

(*Uyur.*)

III. Perde

Birinci perdenin dekorları. Robdöşambr giymiş Moşkin üzüntülü, düşüncelidir. Soldaki kapının yanında durarak kulak kabartır. Biraz sonra kapıda Priyajkina görünür.

MOŞKİN

(Fısıldarcasına.)

Nasıl?

PRIYAJKİNA

(O da fısıldayarak.)

Uyudu.

MOŞKİN

Ateşi filan yok ya?

PRIYAJKİNA

Artık yok.

MOŞKİN

Çok şükür.

(Susar.)

Ha, Yekaterina Savişna, onun yanından ayrılmayın. Belki bir şey ister.

PRIYAJKİNA

Elbette canım, elbette. Siz yalnız semaverin hazırlanmasını emredin de...

MOŞKİN

Söyleyeceğim iki gözüm, söyleyeceğim.

(Priyajkina çıkar. Moşkin ağır ağır sahnenin önüne doğru ilerler, koltuğa oturur. Bir müddet hareketsiz yere bakar, eliyle yüzünü siler ve uşağa seslenir.)

Stratilat!

STRATİLAT

(Antreden çıkarak.)

Buyurun efendim.

MOŞKİN

Yekaterina Savişna'ya semaver kaynat.

STRATİLAT

Emredersiniz.

(Çıkmaya davranır.)

MOŞKİN

(Endişeyle.)

Hiç gelen oldu mu?

STRATİLAT

Hayır efendim.

MOŞKİN

Hiç... hiçbir şey getiren de olmadı mı?

STRATİLAT

Olmadı efendim.

MOŞKİN

(İçini çekerek.)

Peki, git.

(Stratilat çıkar. Moşkin etrafına bakınır. Kalkacak gibi olur, tekrar koltuğa çöker.)

Tanrım, Tanrım, nedir bu başımıza gelenler? Yine her şey birdenbire yıkılıverdi... Artık mesele gün gibi aşikâr...

(Başını eğer.)

Nasıl bir çare bulmalı acaba? Nasıl bir çare bulmalı?

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Hiç çaresi yok. İşte o kadar...

(Elini sallar.)

Hazmedeceğiz, kendi kendine geçip gidecek.

(İç geçirir.)

Ah Tanrım!

(Antreden Şpundik girer. Moşkin başını kaldırıp bakar.)

Aa, sen misin Filip? Eksik olma. Hiç olmazsa sen unutmuyorsun bizi.

ŞPUNDİK

(Elini sıkarak.)

Lafa bak! Ben sizin başkentinizin zıyırlarından mıyım ki?

(Kısa bir sessizlik olur.)

Ee, geldi mi?

MOŞKİN

(Arkadaşını şöyle bir süzdükten sonra.)

Hayır, gelmedi.

ŞPUNDİK

Gelmedi ha? Peki sebep?

MOŞKİN

Orasını Tanrı bilir. Hep özür dilemekle geçiştiriyor. Vakti yokmuş güya...

ŞPUNDİK

(Oturur.)

“Vakti yokmuş!” Marya Vasilyevna nasıl?

MOŞKİN

Maşa biraz keyifsiz. Bütün gece uyuyamadı. Şimdi uzandı, dinleniyor.

ŞPUNDİK

Bak sen şu işe!

(İç geçirir.)

Demek öyle!

MOŞKİN

Ee, sen ne yaptın?

ŞPUNDİK

Ne olacak? Hep işlerle uğraşıyoruz birader. Sana bir şey söyleyeyim mi Mihaylo İvaniç? Şu sizin Petersburg güru-

huna bakıyorum da, berbatlar! Ne olur ne olmaz, uzak durmalı sizlerden. Doğrusu, pek yaman insanlarsınız!

MOŞKİN

(*Ona bakmadan.*)

Yok canım, burada da iyi insanlar vardır.

ŞPUNDİK

Belki vardır, bilemem... Ama onlarla konuşurken bile insan tetikte olmalı hep.

(*Biraz durur.*)

Demek Pyotr İlyiç gelmedi ha?

MOŞKİN

(*Birdenbire ona döner.*)

Filip, senden saklayacak değilim ya! Karşında beyninden vurulmuş bir adam oturuyor!

ŞPUNDİK

Tanrı yardımcın olsun!

MOŞKİN

Tam manasıyla beyninden vurulmuş bir adam... Hem de apansızın Filip! Topu topu iki hafta önce bize geldiğin zaman seni nasıl karşıladığımı, ne tür planlarım olduğunu hatırlıyorsun değil mi? Şimdi ise... artık her şey bitti, her şey yerin dibine gömüldü azizim. Ben de enayi gibi oturup düşünüyorum, hiçbir çare bulamıyorum.

ŞPUNDİK

Belki işi büyütüyorsun Mişa...

MOŞKİN

Ne büyütmesi! Hemen hemen her gün bizdesin, kendin de görüyorsun. Hadi diyelim ki ziyafetimizde hoşuna gitmeyen şeyler oldu da bir zaman için ayağımı kesti, gelmedi. Mesela bozuştular da ondan gelmedi diyelim. Ama sonra ayağına kadar gittim. Konuştuk, anlaştık. Buraya getirdim onu. Maşa biraz ağladı sızladı, ama sonunda affetti. Böylece her şey yoluna girmiş oluyordu değil mi? Şimdi hatırlıyorum da aslında o gün de pek az oturmuş-

tu bizde. Utanıyor muydu ne? Lakin kıza teminat verdi. Eskisi gibi olacak dedi. Yine nişanlıydılar yani. Pek güzel. Hatta ertesi gün geldi, bir de hediye getirdi, ama yalnızca birkaç dakika kalıp hemencecik gitti. İşleri varmış... Ertesi gün hiç gelmedi. İki gün sonra yine uğradı, bir saat kadar oturdu, ama hemen hemen hiç ağzını açmadan... Ben, düğün lafını açıp “Nasıl yapalım, ne zaman yapalım? Zamanı geldi artık,” diye sordukça, “Evet efendim, sepet efendim...”den başka cevap vermedi. Gidiş o gidiş... hâlâ uğradığı yok. Ne evinde bulunuyor, ne de mektuplara cevap veriyor. Bunun ne demek olduğunu sen söyle Filip. Bunda anlaşılmayacak ne var? Vazgeçiyor demektir. Değil mi? Evet, vazgeçiyor... Sen bir de benim vaziyetimi düşün. Bu işin bütün kabahati benim üzerine kalıyor. Çünkü işe önyak olan benim... Bunu yapmam da tabiiydi: Öksüz, kimsesiz bir kızcağızdı... Ama hiç aklıma gelir miydi ki, Petruşa...

(*Duraklar.*)

ŞPUNDİK

(*Manalı bir tavırla.*)

Sana bir şey söyleyeyim mi Mihaylo İvaniç?

MOŞKİN

Söyle...

ŞPUNDİK

Bir yaramazlık falan etmiş olmasın? Hani fos-parke dedikleri... Petersburg'ta, bu gibi işler için biçilmiş kaftan hani...

MOŞKİN

(*Biraz duraladıktan sonra.*)

Hayır, olamaz. Öyle bir adam değildir o. Hem söylediğin gibi olsa bile, böyle davranmazdı.

ŞPUNDİK

Belki de hoşuna giden başka bir kız vardır. Şu kibar arkadaşını onu birisiyle tanıştırmıştır belki.

MOŞKİN

Bu daha akla yatkın. Ama yok, bu da mümkün değil. Bu değişiklik onda durup dururken meydana geldi. Havsalam almıyor... Sanki bir başkası onun kılığına girmiş... Bakışı, gülüşü, konuşması... hepsi başka. Hele Maşa'dan açıkça kaçıyor. Ah Filip! Öyle içim sızlıyor, öyle fena hissediyorum ki... ne yapacağımı ben de bilemiyorum. Asıl gücüme giden ne biliyor musun? Daha birkaç gün önce-sine kadar her şey ne kadar yolundaydı... Nasıl? Niçin, neden oldu bütün bunlar?

ŞPUNDİK

Tabii Mişa, tabii kolay değil. Yalnız bana öyle geliyor ki, senin metanetini bu derece kaybetmen pek doğru değil.

MOŞKİN

Ah Filip! Sen anlayamazsın... Ben onu öz oğlum gibi seviyordum! Her şeyimi onunla paylaşmaya hazırdım. Hem beni üzen bir nokta daha var: Keşke bize kızıp gücendiğinden yapsaydı bunu. İçim daha rahat olurdu. Hiç olmazsa barışmayı umabilirdim. Hâlbuki o bize tam bir ilgisizlik gösteriyor, hatta acıyor. Çıldırmak işten değil Filip! Bak işte, gelmiyor. Gelmeyecek de... Yarın da gelmeyecek. Artık bize gelme ihtimalini düşünmek bile tuhafıma gitmeye başladı.

ŞPUNDİK

Gerçekten birader. Şair, “Bu dünyada her şey değişir,” derken haklıymış demek.

MOŞKİN

Öyle bir haldeyim ki, yatıp ölsem daha iyi.

(Priyajkina girer.)

Siz misiniz Yekaterina Savişna? Ne haber?

PRIYAJKINA

Bir şey yok Mihaylo İvaniç, merak etmeyin. Her şey yolunda.

(Şpundik ona selam verir.)

Merhaba Filip Yegoriç.

ŞPUNDİK

Saygılar Yekaterina Savişna. Nasılsınız?

PRİYAJKİNA

Çok şükür iki gözüm. Ya siz nasılsınız?

ŞPUNDİK

Çok şükür, ben de iyiyim. Marya Vasilyevna'nın sıhhati nasıl?

PRİYAJKİNA

Şimdilik daha iyi. Ama gece hiç uyuyamadı.

(*Moşkin'e.*)

Hani bana semaver hazırlamalarını emredecektiniz?

MOŞKİN

Emrettim, elbette emrettim. Hâlâ getirmedi mi? Stratilat!

(*Stratilat elinde semaverle girer.*)

Neredesin yahu?

STRATİLAT

Ancak kaydadı efendim.

(*Semaveri Maşa'nın odasına götürür.*)

ŞPUNDİK

(*Priyajkina'ya.*)

Herhâlde Marya Vasilyevna'dan bir adım ayrılmıyordunuzdur.

PRİYAJKİNA

Elbette efendim. Benden başka kim düşünsün onu. Haklı değil miyim?

ŞPUNDİK

Sizin gibi akraba pek güç bulunur, bundan eminim.

PRİYAJKİNA

Eksik olmayın Filip Yegoriç!

MOŞKİN

Pekâlâ, pekâlâ.

(*Stratilat, Maşa'nın odasından çıkar, Moşkin'e bir mektup uzatır.*)

Kimden bu?

STRATİLAT

Bilmiyorum efendim.

MOŞKİN

(İmzaya bakarak.)

Petruşa'nın yazısı...

(Süratle açar ve okur. Şpundik ve Priyajkina dikkatle ona bakarlar. Moşkin mektubu okurken fena halde sararır, bitirdikten sonra koltuğa çöğüverir. Şpundik ile Priyajkina yanına gelmek isterler, fakat Moşkin birdenbire koltuktan fırlarcasına kalkar, tıkanmış bir sesle.)

Bunu kim... kim getirdi bunu? Çağır buraya!

STRATİLAT

Ne buyurdunuz efendim?

MOŞKİN

Çağır... getireni... bunu getireni çağır bana.

(Elleriyle Şpundik'e ve Priyajkina'ya birtakım işaretler yapar. Stratilat çıkar, hemen postacıyla döner. Postacının başında resmi kasketi vardır.)

POSTACI

Beni çağırmışsınız efendim.

MOŞKİN

Dostum, şu mektubu... Bay Vilitskiy'den... getiren siz misiniz?

POSTACI

Mektubu postaneden getiriyorum. Bize özel mektup taşımak şiddetle yasaktır.

MOŞKİN

Sahi... evet, doğru... kusura bakma oğlum. Şey... ben zannettim ki...

(Büsbütün şaşırır.)

ŞPUNDİK

(Moşkin'e.)

Canım, sakın olun... Stratilat, hadi gidin artık. Bahşiş de ver.

(*Stratilat'la postacı çıkarlar.*)

Kendine gel Mişa.

MOŞKİN

(*Birdenbire durur.*)

Artık her şey bitti dostlar, her şey! Mahvoldum Filip...
hepimiz mahvolduk... Her şey bitti.

ŞPUNDİK

Ne oldu canım?

MOŞKİN

(*Mektubu açar.*)

Bak dinle. Siz de dinleyin Yekaterina Savişna. Vazgeçiyor dostlar, temelli vazgeçiyor! Düğün müğün hiçbir şey olmayacak, yani her şey bitti, her şey yıkıldı... her şey... tamamıyla. İşte bakın, ne yazıyor:

(*Şpundik ve Priyajkina, Moşkin'in yanında dururlar, Moşkin okur.*)

“Azizim Mihaylo İvaniç! Kendi kendimle verdiğim pek uzun mü... mücadeleden sonra sizinle nihayet açıkça...

(*Şpundik'e bakar.*)

Açıkça görüşmek gerektiğini anladım. Bu kararın, benim için ne kadar, gerçekten ne kadar zor olduğunu bilemezsiniz.

(*Moşkin “bir hayli” kelimelerini vurgulayarak okur.*)

Böyle şeyler olabileceğini önceden asla tahmin etmediğimi, sizi şimdi olduğu gibi üzmemek için ne kadar gayret ettiğimi Tanrı da biliyor. Artık bundan sonra size kararımı bildirmekte en ufak bir gecikme asla affedilemez. Zaten lüzumundan fazla kararsızlık gösterdim... Ben kendimde Marya Vasilyevna'yı mesut edecek gücü göremiyor ve bu yüzden bana verdiği sözü geri alması için yalvarıyorum.” Geri almakmış...

(*Şpundik'e.*)

İşte bak, aynen böyle yazılmış: “Mesut edecek gücü göremiyorum...” İşte bak, şurada: “geri...” gördün mü?

(Şpundik mektuba bakar. Moşkin okumaya devam eder.)

“Kendisinden af dilemeye bile cesaretim yok. Her ikinize karşı son derece suçluyum. Yalnız şunu hemen söyleyeyim ki, Marya Vasilyevna gibi her bakımdan saygıdeğer bir genç kıza hiç rastlamadım.” Duydunuz mu? “... her bakımdan saygıdeğer!” Duydunuz mu şunu? “Bir müddet için ilişkilerimizi kesme zarureti hissettiğimden, kalbim kederle dolu olarak sizden ayrılıyorum...” Yaa! “Şunu da itiraf edeyim ki, beni bir nankör saymakta tamamiyle haklısınız Mihaylo İvaniç...”

(Moşkin başını sallar.)

“Size, manevi kızıma karşı bağlılığımın, ilgimin derecesinden bahsetmeyeceğim. Çünkü söyleyeceğim sözler, şu durumunuzda sizi haklı olarak öfkeliendirir. Bunun için sözlerimi burada kesiyorum. İkiniz de mesut olun...” Mesut... mesut ha! Bunu bizim için söylüyor. Hem de o, o!

(Moşkin yüzünü elleriyle kapatır.)

ŞPUNDİK

Üzülme Mihaylo İvaniç. Ne yapalım?

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Mektubu da bitirmedin galiba.

MOŞKİN

(Ellerini yüzünden çeker.)

Saçmalık bu! Olur şey değil. Hem bunu yapmaya hakkı da yok. Daha neler! Hemen şimdi ona gideceğim.

(Odada hızlı hızlı dolaşmaya başlar.)

Stratilat! Şapkamı ver, paltomu getir. Çabuk! Git bir arabaya çevir. Hemen, şimdi...

ŞPUNDİK

Nereye gideceksin Mihaylo İvaniç? Dur yahu nereye?

MOŞKİN

Nereye mi? Evine gideceğim. Göstereceğim ona gününü! Ben... ben... Aah! Demek böyle ha? Pekâlâ, pekâlâ. Ben onu bir sıygaya çekeyim de görsün.

ŞPUNDİK

Nasıl sıygaya çekeceksin?

MOŞKİN

Nasıl mı? Basbayağı. Diyeceğim ki: Beyefendi bana doğruyu söyleyin. Marya Vasilyevna herhangi bir hareketiyle size hakaret mi etti? Hakaret mi etti size beyefendi? Yoksa halinden, davranışlarından memnun değil misiniz?

ŞPUNDİK

O da...

MOŞKİN

(*Devam eder.*)

Hayır beyefendi, bana cevap verin. O yeterince eğitilmiş bir kız değil mi? Uslu, edepli bir kız değil midir beyefendi?

(*Şpundik'in üstüne yürür.*)

ŞPUNDİK

Tabii canım, tabii. Hem de o, sana...

MOŞKİN

(*Devam eder.*)

Nasıl olur? İki yıldır evimize gelip gidiyorsunuz. Ailedenmişsiniz gibi kabul görüyorsunuz. Son kapiğe kadar her şey sizinle paylaşıyor. Nihayet, ısrarlı ricalarınız üzerine kendileri için en kıymetli varlıktan sırf sizin hatırına vazgeçmeye razı oluyorlar. Düşün bile kararlaştırılmış. Siz ise... Aaa! Yok, atfetmişsiniz bunu siz. Bu iş böyle kapanamaz... Hayır, hayır! Şapkamı ver Stratilat...

(*Stratilat girer.*)

Şimdi vazgeçiyorsunuz ha? Bir iki satır yazıyla bütün işi bitirdiğinizi sanıyorsunuz, öyle mi? Hayır! Hiç kusura bakmayın. Ben size gösteririm beyefendi! Hele durun... Bizimle eğlenmenize göz yummayacağım. Bakın mektubun sonuna da ne yazmış: "Size olan borcumu tamamen ödeyeceğim..." Bir kapik dahi istemem ondan! Hani şapkam? Hâlâ getirmediler mi şapkamı?

(*Stratilat şapkayı uzatır. Ama Moşkin almaz, odada dolaşmaya devam eder.*)

Bunu da yaptı ha! Hem de Petruşa! Sen... bunu...

(*Öfkeyle elini sallar.*)

Yerin dibine giresice Petruşa! Her şey bitti aramızda, her şey! Maşa'yı koruyacak kimse olmadığını sandığı için horozlanıyor böyle. "Ne olacak, canım istemiyorsa vazgeçerim ondan," diyor. Ama kazın ayağı öyle değil azizim! Yanılıyorsun! İhtiyar olduğuma bakma. Onu düelloya çağıracağım.

PRIYAJKİNA

(*Haykırır.*)

Aman Tanrım!

ŞPUNDİK

Ne diyorsun Mişa? Ne diyorsun yahu?

MOŞKİN

Ya ne zannediyordun? Ateş etmeyi bilmez değiliz! Herkesten iyi ateş ederim hem de... Yahu deminden beri belki yirmi defa şapkamı istedim, hâlâ...

STRATİLAT

İşte şapkanız efendim... Size vermiştim...

MOŞKİN

(*Şapkayı elinden kapar.*)

Şimdi bir de sen... Paltomu ver.

(*Stratilat paltosunu getirmeye koşar.*)

Hele dur sen Pyotr İlyiç... ben gösteririm sana!

ŞPUNDİK

Dur azıcık Mişa. Biraz da aklın sesine kulak ver.

MOŞKİN

Sesin de, aklın da batsın. Ben kederden çileden çıkmışım, sen akıl diyorsun. Her şey batsın!

(*Paltosunu giyerek.*)

Gerekirse ayaklarına kapanacağım: Bu sözünü geri alana kadar, hatta ölünceye kadar yerden kalkmayacağım

diyeceğim. Ne günahı var öksüzün, niçin kıydın ona diyeceğim. İnsaf et diye yalvaracağım. Siz de dostlarım, burada kalın. Ne olur burada kalın! Çabucak dönerim, öyle ya da böyle en kısa zamanda döneceğim. Yalnız ne olur ben yokken Maşa bir şey duymasın, yalvarırım! Ben hemen gelirim, hemen... bekleyin burada.

ŞPUNDİK

Memnuniyetle bekleriz, ama...

MOŞKİN

Hiçbir şey söyleme. Hiçbir şey dinlemem. Çabucak geleceğim... Ölse de gelirim...

(Koşarak çıkar. Şpundik ve Stratilat şaşkınlık içindedir. Priyajkina inleyerek koltuğa oturur. Stratilat'la Şpundik bakışır, Stratilat yavaş yavaş kapıya doğru yürür.)

PRİYAJKİNA

(Ellerini göğsü üzerinde kavuşturup tikanırcasına inler.)

Aah anacığım! Ah Tanrım! Ne günahkâr, ne uğursuz bir kadını ben! Ne olacak bunun sonu, bize merhamet et Tanrım! Ah yüce Tanrım, şu zavallı kadını koru, şu talih-siz öksüzü koru...

ŞPUNDİK

(Ona yaklaşıp.)

Üzülmeyin Yekaterina Savişna, Tanrı'nın yardımıyla her şey yoluna girer.

PRİYAJKİNA

Ne diyorsun Filip Yegoriç! Mahvoldum ben. Yoluna girecek ne kaldı ki? Olacak iş mi bu? Şu başımıza gelen felakete bak! Neler görecekmışim meğer... Sen beni koru yüce Tanrım!

ŞPUNDİK

(Yanına oturur.)

Canım, toparlayın kendinizi. Bir yerinize inme incek.

PRIYAJKİNA

(Burnunu siler, biraz kendini toplar ve ağlamaklı bir sesle.)

Ah Filip Yegoriç, halimi düşünsenize. Maşa benim öz yeğenim. Buna nasıl dayanabilirim, siz söyleyin. Ya Mihaylo İvaniç'in haline nasıl dayanayım? Tanrı bilir, orada ne yapacaklar ona. Ne kadar kötü oldu.

ŞPUNDİK

Elbette çok fena oldu.

PRIYAJKİNA

(Aynı ağlamaklı sesle.)

Ne diyorsunuz Filip Yegoriç! Bundan daha fena bir şey olur mu? Size bir şey söyleyeyim mi? Ben böyle olacağını önceden biliyordum. Her şeyi önceden biliyordum!

ŞPUNDİK

Sahi mi?

PRIYAJKİNA

(Aynı tonda.)

Elbeette, elbeette! Ama sözümü dinleyen olmadı ki, dinlemediler Filip Yegoriç. Hâlbuki ben ta baştan: "Hayır yok bu evlilikte, yok!" diyordum. Dinlemediler ki.

ŞPUNDİK

Niye dinlemediler sizi?

PRIYAJKİNA

(Birdenbire sesini değiştirerek.)

İlahi Filip Yegoriç! Ben ne bileyim? Besbelli, kocakarı saçmalıyor demişlerdir... Ama size bir şey söyleyeyim Filip Yegoriç, ben öyle yüksek muhitten falan değilim.¹⁰ Yalnız kocam, toprağı bol olsun, subay rütbesine kadar yükselmiş bir adamdı. Levazımcıydı. Biz de, efendim, iyi insanlarla görüşürdük. Yedi kat yabancılardan her türlü hürmeti gördük, ama bugün, kendi akrabalarım beni insan yerine koymuyor, o da başka... General Bondoidin'in

10 Priyajkina konuşurken bazı kelimeleri yanlış söyler. (ç.n.)

karısı bile evine kabul ederdi bizi Filip Yegoriç. Hele bana pek iltifat ederdi. Bazen yatak odasında beraber otururken bana: “Size hayret ediyorum Yekaterina Savişna! Her şeyde ne kadar ince bir gustonuz var,” derdi. General Bondoidin’in karısı en birinci ailelerle görüşürdü. “Sizinle çok iyi vakit geçiriyorum,” derdi. Hatta bana çay bile ikram ederdi, yemin ederim efendim! Yalan söylüyorsam kör olayım! İşte bütün bunlara rağmen öz yeğenim sözümü dinlemek istemiyor da şimdi ağlayıp sızlanıyor. İş işten geçtikten sonra...

ŞPUNDİK

Belki henüz pek geç değildir.

PRİYAJKİNA

Nasıl geç değil Filip Yegoriç? Ne diyorsunuz siz! Elbette geç. Artık geri gelmez! Bitti artık, bitti. Siz ne diyorsunuz?

ŞPUNDİK

Belki, belki... Kuzum Yekaterina Savişna –görüyorum ki, siz akıllı bir kadınsınız– size bir şey soracağım: Niçin şu gençler hiçbir zaman bizim gibi ihtiyarların sözünü dinlemek istemez? Hâlbuki biz sadece onların iyiliğini isteriz. Neden böyle, söyler misiniz?

PRİYAJKİNA

Havai olduklarından Filip Yegoriç. General Bondoidin’in karısı bana kaç defa söylemişti: “Aman,” derdi, “şu gençlerimize baktıkça şaşıyorum doğrusu!” Ben yeğenime kaç kere söyledim o seni almaz diye. Açıkgozün biridir o. Hem de vesveseli bir adam. Bu işe hiç yanaşmaz dedim. Ama yeğenim bana: “Aman siz karışmayın hala!” deyip duruyordu. Eh, madem öyle, kendin bilirsin kızım. İşte “karışmayın hala”nın sonu bu oldu... Benim de bir kızım vardı Filip Yegoriç. Yaa! Melekler gibi de güzeldi. Şimdi böyle güzeller yok artık. Yemin ederim yok... Kaşları, burnu hayranlık uyandırır, hele gözleri! Tarif edilecek gibi değildi gözleri. Her biri fincan tabağı gibi... Döndü-

rüp oynatmaya başladı mı görmeyin! Evlendirdim onu. Hem de öyle iyi bir adama verdim ki, mirmardı¹¹ adam! Eh, içkiye biraz fazla düşküncü, ama kul kusursuz olur mu? Bakalım şimdi Mihaylo İvaniç, Maşa'yı nasıl bir kocaya verebilecek? Daha çok koca bekler bu kız!

ŞPUNDİK

Kızınız kocasından memnun mu bari? Mesut mu şimdi?

PRİYAJKİNA

Aman Filip Yegoriç, lafını bile duymak istemem. Geçen yıl öldü... Zaten ben ölümünden üç yıl önce onu reddetmişim.

ŞPUNDİK

Neden?

PRİYAJKİNA

Saygısızdı canım. "Anam beni bir sarhoşa verdi!" deyip duruyordu. Güya kocası beş para kazanmıyor, üstelik de hırpalıyormuş onu... Beğendiremedik, ne yapalım. Sanki herifin içmesi büyük bir felaketmiş gibi... İçmeyen erkek var mı? Merhum kocam bazen öyle içerdi ki sorma! Yine de onu sayardım. Gerçi adamın meteliksiz olması hoş bir şey değildi. Ama fakirlik ayıp sayılmaz ki. Hırpalamasına gelince, bunu hak etmese yapmazdı herhâlde. Benim cahil kafama göre erkek ailenin revidir: Akıl da öğretir, istediğini de yapar, kimse bir şey diyemez. Öyle değil mi Filip Yegoriç? Karısı da kurumlanmak için evlenmedi ya onunla!

ŞPUNDİK

Evet, haklısınız.

PRİYAJKİNA

Bununla beraber onu affetmişim. Zaten sonra da öldü ya! Ne yapalım! Mekânı cennet olsun! Belki sonra kendisi de pişman olmuştu. Neme lazım... Ben namuslu, uysal

11 Priyajkina, mimar, Rusça (arhitekter) kelimesini (ahtitehtor) şeklinde söylüyor. (ç.n.)

bir kadını, kimseciğe dokunmam. Zaten daha kaç gün yaşayacağım ki!

ŞPUNDİK

Ne diyorsunuz Yekaterina Savişna! Henüz o kadar yaşlı değilsiniz.

PRIYAJKİNA

İlahi azizim! Gerçi General Bondoidin'in karısı benimle yaşıt olduğu halde benden büyük görünürdü. Bana hayret ederdi hatta.

(*Kulak kabartır.*)

Aman... Maşa galiba... Hayır! Hayır, değilmiş. Kulaklarım uğulduyor da. Filip Yegoriç, size bir şey danışayım: Yemeklerden önce hep kulaklarım uğuldar, ya da durup dururken mideme bıçak saplanıyormuş gibi olur. Öyle bir ağrı girer ki, nefes bile alamaz olurum. Sebebi ne bunların acaba? Ahbaplarımdan bir kocakarı gece yatarken karnımı kendir yağıyla ovمامı tavsiye etti. Yapayım mı dersiniz? Kendisi Arap'tır, ama yaman bir hekim! Suratı kunduranız gibi simsiyah, ama eli hafif mi hafif!

ŞPUNDİK

Neden olmasın? Bir denemeli. Bazen bunun gibi basit ilaçlar fevkalade iyi gelir. Mesela yakınlarımı hep ben tedavi ederim. Birdenbire aklıma bir ilaç gelir, "Şunu bir deneyeyim," derim. Bir bakarsın fayda ediverir. Muhtarımızın istiskasını katranla iyi ettim. Bunu sürdürdüm, kısa zamanda bir şeyciği kalmadı.

PRIYAJKİNA

Elbette, elbette! Böyle şeyler çok oluyor. Hepsi Tanrı'dan. Onun emriyle her şey olur.

ŞPUNDİK

Öyledir efendim. Tabii buradaki doktorlar en önemli bilginlerdir, en iyileri de Almanlar. Bizim gibi ücra köylerde pinekleyen, bozkır insanların... neyine gerek doktor mokter! Basit bir hayat sürüyoruz.

PRİYAJKİNA

Böylesi daha da iyidir Filip Yegoriç. Bunu bilir, bunu söylerim. Bu doktorlarla bilginlerden insana hayır gelmez. Hepsi şu Pyotr İlyiç gibidir. Ama kabahat kimde? Yine bizde... Mesela Mihaylo İvaniç'i alalım. Söylesenize elin kızını evine alıp bakmak nesine gerek onun? Sonra kızı kocaya vermek ona mı düşer, erkek işi mi bu? Gerçi kızı iyilik yapmak istemiş, Tanrı razı olsun, ama üstüne vazife olmayan işe karışmak doğru değil ki... Öyle değil mi efendim? Ne dersiniz?

ŞPUNDİK

Orası öyle. Doğru değil, bu kadın işidir. Ama kadınlar da her zaman bu işi beceremiyor. Bizim Olimpiada Perehriyantseva diye bir komşumuz, onun da kalmış üç kızı vardı. Üçü de nişanlıydı, ama hiçbirisi evlenemedi. En son talip, pek soğuk bir kış gecesi arkasına bile bakmadan kaçmıştı evlerinden. Kocakarı Olimpiada ise saçları birbirine girmiş vaziyette, tavan arasındaki pencereyi açmış, adamın arkasından uzun süre "Durun efendim, durun! Anlaşalım!" diye bağırıyordu, ama karda tavşan gibi sekererek uzaklaşan herifi çevirmek ne mümkün!

PRİYAJKİNA

Eh... böylesi de olur Filip Yegoriç, bu da doğru. Fakat ah! Sözümü dinleseydiler... Benim gözüme kestirdiğim bir adam vardı. Hem öyle bir adam ki, birinci sınıf!

(Parmaklarının uçlarını birleştirerek öper.)

Yaaa, işte böyle efendim!

(İç geçirir.)

Geçti artık. Bu da suya düştü... Gidip Maşa'ya bakayım bari. Ne yapıyor acaba kızcağız? İhtimal hâlâ uykudadır yavrucak. Uyanıp da bu meseleyi duyarsa, acaba ne diyecek biçare?

(Yine sızlanmaya başlar.)

Ah Tanrım! Ne olacak halimiz? Mihaylo İvaniç de hâlâ gelmedi. Yoksa bir şey mi oldu? Öldürmeseler bari... Vururlar zavallıyı, vururlar...

ŞPUNDİK

Rica ederim efendim. Gerçi gittiği yer pek uzak değil, ama gene de vakit lazım. Gidip gelmek, ötekiyle oturup konuşmak hemencecik olmaz ki.

PRİYAJKİNA

Doğru canım, öyle... Yalnız bana öyle geliyor ki, bu hayra alamet değil. Değil efendim, değil... Herif mutlaka sakatlayacak onu, göreceksiniz Filip Yegoriç sakatlayacak!

ŞPUNDİK

E, yeter artık!

PRİYAJKİNA

Görürsünüz... ben hiç yanılmam azizim. İnanın bana... Biliyorum... Siz şu Pyotr İlyiç'in uysal görünüşüne bakmayın. Mahsus yapıyor. Haydudun âlâsıdır o...

ŞPUNDİK

Yok canım.

PRİYAJKİNA

Sözüme inanın diyorum. Mihaylo İvaniç'i pestilini çıkarıncaya dek dövecektir.

ŞPUNDİK

Aman, siz de çok tuhafsiniz hemşire... Dağbaşında mıyız yani? Burada kimse kimseyi dövemez. Polis ne güne duruyor? Hem ne biçim konuşuyorsunuz? Tövbe deyin!

PRİYAJKİNA

(Devam eder.)

Hem de öyle bir yapar ki... Önce "Ne hakla beni rahatsız ediyorsun? Sen de, Marya Vasilyevna da hepiniz yerin dibine girin... Bütün bu saçmalık da nesi koca moruk sen de!" diyecek. Arkasından da adamcağızın ağzına iki yumruk yapıştıracaktır.

ŞPUNDİK

Hadi canım siz de! Olacak iş değil bu.

PRİYAJKİNA

Yaa! Fakirin çenesini dağıtacak, ah dağıtacak anacığım!

ŞPUNDİK

İlahi Yekaterina Savişna...

PRİYAJKİNA

(Ağlamaya başlar.)

Çenesini dağıtır Filip Yegoriç... dağıtır! O hainin tekidir!

ŞPUNDİK

Ben de sizi aklı başında bir kadın bilirdim.

PRİYAJKİNA

(Hıçkırarak.)

Dağıtacak adamcağızın çenesini!

ŞPUNDİK

(Öfkeyle.)

Diyelim ki öyle oldu...

PRİYAJKİNA

(Gözyaşlarını silerek.)

Öyle ya. Oh olsun ona, oh olsun!

ŞPUNDİK

(Başını öteye çevirir.)

Hah, işte geldi...

(Priyajkina dönüp bakar. Antreden, şapka ve paltosuyla Moşkin girer. Ağır adımlarla sahnenin ortasına kadar yürür. Kollarını sarkıtıp dalgın dalgın yere bakar. Stratilat arkasından gelir.)

PRİYAJKİNA VE ŞPUNDİK

(Oturdıkları yerden fırlayarak.)

Ne haber? Ne oldu?

MOŞKİN

(Onlara bakmadan.)

Evden çıkmış.

ŞPUNDİK

Çıkmış mı?

MOŞKİN

Evet, çıkmış. Hem de nereye gittiğinin söylenmemesini, yani bana söylenmemesini tembih etmiş. Tevekkeli değil şu kerata kapıcı gülüp duruyordu. Ama ben bunu yarın... hatta hemen bugün öğreneceğim, dairesinden soracağım. Yakasını kurtaramaz artık benden. Hayır, hayır, hayır!

ŞPUNDİK

Paltonu çıkar bari Mihaylo İvaniç.

MOŞKİN

(*Şapkasını yere fırlatır.*)

Alın... her şeyimi alın! Ne yapacağım ben bunları?

(*Stratilat paltosunu çıkarır.*)

Ne lüzum var? Hepsi bir benim için bundan sonra...

Alın, her şeyimi götürün!

(*Koltuğa oturur ve yüzünü elleriyle kapatır. Stratilat şapkayı yerden kaldırır ve paltoyu alıp dışarı çıkar.*)

ŞPUNDİK

Yahu bize de anlat, neler oldu?

MOŞKİN

(*Birdenbire başını kaldırır.*)

Nesini anlatayım canım? Gittim, sordum “Evde mi?” diye... “Hayır efendim. Taşındı,” dediler. “Nereye?” diye sordum, “Belli değil,” dediler. Anlatılacak nesi var bunun? Mesele açık. Her şey bitti demektir, işte o kadar.. hâlbuki daha birkaç gün önce beraber başka bir ev arıyorduk; şimdi oturduğu ev onlara dar gelecek diye... Eh, benim için de bundan sonra bir ip alıp kendimi asmaktan başka çare kalmadı!

ŞPUNDİK

Ne diyorsun, ne diyorsun Mişa! Tanrı korusun!

MOŞKİN

Ne olacak ya?

(*Hızla ayağa kalkar.*)

Benim yerimde olsaydın da görseydim seni. Ne yapmalıyım şimdi? Ah Tanrım! Ne yapmalıyım? Maşa'nın karşısına ne yüzle çıkacağım?

PRIYAJKİNA

Gördünüz mü Mihaylo İvaniç, demedim mi ben size? Sözümlü dinlemediniz ki...

MOŞKİN

Eeehh! Siz de Yekaterina Savişna... canımı sıkıp durmayın. Şimdi bir de sizinle mi uğraşacağım? Maşa ne yapıyor?

PRIYAJKİNA

(Haysiyetine dokunulmuş bir kadın tavrıyla.)

Uyuyor efendim.

MOŞKİN

Kusuruma bakmayın lütfen... Halimi görüyorsunuz... Bir de bu... bu adamdan, Pyotr İlyiç'ten yanaydınız hep.

(Elini Şpundik'in omzuna koyar.)

İşte böyle Şpundik kardeşim... Kaderimizde böyle darbe yemek varmış. Hem de tam kalbimden vuruldum kardeş.

(Oturur.)

İyi ama bir karar vermek lazım.

(Biraz düşündükten sonra.)

Daireye gideyim de adresini öğreneyim bari. Evet, evet... öyle yapayım.

ŞPUNDİK

(İkna edici bir tavrıyla.)

Mihaylo İvaniç, dostum! Müsaade et de sana olan sonsuz sevgimden cesaret alarak, bir çift söz söyleyeyim. Müsaade et Mişa. Bazen, biliyorsun, bir öğüt... hani... müsaade eder misin?

MOŞKİN

Hadi söyle. Ne diyeceksin?

ŞPUNDİK

Sözümü dinle Mişa, gitme. Gitme, gel beni dinle. Vazgeç. Daha fena olacak. Vazgeçtiyse ne yapalım? Bunu düzelt-

mek mümkün değil artık Mişa. Mümkün değil inan bana. İşte Yekaterina Savişna da sana aynı şeyi söyleyecektir. Boşu boşuna rezil olacaksın. Başka işe yaramayacak.

MOŞKİN

Sana böyle söylemek kolay tabii!

ŞPUNDİK

Hayır, öyle deme. Ben de bunun nasıl... şey... yani, ne kadar acı olduğunu hissediyorum Mişa. Ama akıllıca davranmalı. Şöyle bir düşün: Bundan ne çıkacak? Evet, asıl bunu göz önünde tutmalıyız. Üstelik bunun, senin için de Marya Vasilyevna için de... kötü neticeleri olabilir.

(*Priyajkina'ya.*)

Doğru değil mi efendim?

(*Priyajkina başıyla tasdik eder.*)

Gördün mü? Vazgeç sen bundan. Dünyada ondan başka koca mı yok? Marya Vasilyevna da akıllı başında, olgun bir genç kız.

MOŞKİN

Ne diyorsunuz siz yahu, başım döndü iyice. Sanki beynimden vurulmuşa döndüm... Koca bulunur ha! Bekle bulunur! Her şey kararlaştırılmıştı yahu! Bugün yarın düğünleri olacaktı. Şerefimiz lekелendi. Şeref meselesi bu... bunu anlamıyor musun Filip? Hem de bakalım Maşa başka birisine varmak isteyecek mi? Sizin için söylemesi kolay. Ya benim için? O benim evlatlığım, öksüz; Tanrı benden hesap sorar!

ŞPUNDİK

Peki ama yapılacak bir şey yok ki. Herif reddetti. Kendini boş yere üzmenin ne manası var?

MOŞKİN

Tehdit ederim onu...

ŞPUNDİK

Ah Mihaylo İvaniç! Adam tehdit etmek bizim neyimize! At artık şu düşünceleri kafandan, bırak...

MOŞKİN

Bunu yapmak kolay mı sanıyorsun? Sana da birisi böyle yapsaydı... Tam iki yıl, her gün... ne diyeyim? Ne söyleyeceğimi şaşırdım. Gidip kendimi suya atayım daha iyi.

ŞPUNDİK

Bu da laf mı Mişa? Ayıp yahu, senin yaşında...

MOŞKİN

Benim yaşımda mı?

ŞPUNDİK

Bırak kardeşim, bırak. Bu kadarı da iyi değil. Yeter. Kendine gel. Tükür bu işin içine, o kadar.

PRIYAJKİNA

Elbette tükürün iki gözüm Mihaylo İvaniç!

ŞPUNDİK

Tükür canım. Eski arkadaşının sözünü dinle: Tükür git-sin!

MOŞKİN

(*Odada dolaşmaya başlar.*)

Hayır, yanıyorsunuz. Söyledikleriniz doğru değil... Maşa ile konuşmam lazım. Ona anlatmalıyım. Kendisi karar versin.

(*Durur.*)

Nihayet bu, doğrudan doğruya onun meselesi. Gidip: “Size karşı kabahatliyim Marya Vasilyevna,” derim, “Bütün bunlara ben, şu ihtiyar bunak, düşünmeden sebep oldum. Ne ceza versen haklısın, ama dayanamayacaksan, hemen ona gider yakasına yapışıp buraya getiririm. İşte o kadar. Kararı siz verin Marya Vasilyevna...”

(*Odada dolaşır.*)

ŞPUNDİK

Hayır. Bunu da tasvip etmiyorum birader. Bunlar kızların işi değil. Öyle değil mi Yekaterina Savişna?

PRIYAJKİNA

Doğru, kurtarıcı meleşimiz Filip Yegoriç, aklınla yaşa, pek doğru!

ŞPUNDİK

Gördün mü? Yanlış düşünüyorsun azizim, yanlış... Sen, sağduyunun sesine kulak ver, en iyisi bu... Üstelik hâlâ her şey düzeltilebilir. Şairin dediğini hatırlasana: “Sevgili Kloe; kalbinin yoldaşını kaybetmek çok acı. Ama kederin lüzumsuz; insan ümitsizliğe kapılmamalı, buna inan!”

MOŞKİN

(Odada dolaşmaya ve kendi kendine konuşmaya devam eder.)

Evet, evet... Bu iyi bir fikir. İyi olacak. O nasıl isterse öyle olsun. Evet, evet!

ŞPUNDİK

Çünkü...

(Duraklar ve Priyajkina'ya manalı manalı bakar.)

Çünkü... tekrar söylüyorum sana: Bu genç kızları ilgilendirecek bir iş değil. Anlamayacaktır bile. Senin yaptığın da iş mi sanki? Kızcağız hemen ağlamaya başlayacak tabii. O gözyaşı dökmeye başlayınca sen ne yapacaksın bakalım?

PRIYAJKİNA

(Ağlamaklı.)

Ah Filip Yegoriç böyle şeyler söylemeyin. Bari bana acı Filip Yegoriç. Ah, ah! Şu ihtiyar halime acı kuzum.

MOŞKİN

(Onları duymaz.)

Evet, evet... Muhakkak öyle yapmalı.

(Şpundik'le Priyajkina'ya dönerek.)

Beni burada beklediğiniz için teşekkür ederim dostlar. Şimdi sizden bir ricam daha var: Beni biraz yalnız bırakın. Şöyle yarım saat kadar... hava güzel... biraz dolaşın verin dostlarım.

ŞPUNDİK

İyi ama neden...

MOŞKİN

(Aceleyle.)

Evet, evet... Hadi güle güle! Yarım saat... sadece yarım saat!

ŞPUNDİK

Peki, ama nereye kovuyorsun bizi? Nereye gidelim?

MOŞKİN

Nereye isterseniz canım.

(Şpundik'e Priyajkina'yı göstererek.)

Şey... onu, Milyutin Çarşısı'na götürüver. Orada birader öyle ananaslar var ki, her biri birer asker yumruğu büyüklüğünde. Hem orada andıtlar¹² da vardır.

(Hafifçe sırtlarından iter.)

ŞPUNDİK

Ama ben hepsini gördüm...

MOŞKİN

Zıyanı yok, bir daha görürsün... Siz de buyurun Yekaterina Savişna, hadi.

PRIYAJKINA

Hani semaver gelecekti Mihaylo İvaniç? Hah... işte! Kaynamış bile.

MOŞKİN

Olsun canım olsun. Kaçmıyor ya semaver! Hadi güle güle.

ŞPUNDİK

Dur canım...

MOŞKİN

Filip Tanrı aşkına... işte şapkan.

ŞPUNDİK

Peki. Mademki bu kadar istiyorsun... Yarım saat ha?

MOŞKİN

Evet, evet. Yarım saat için. İşte şapkanız, buyurun Yekaterina Savişna. Mantonuz galiba antrede. Hadi güle güle...

12 Anıt (monument) kelimesini yanlış telaffuz ediyor. (ç.n.)

(Şpundik'le Priyajkina'yı savar. Çabucak sahnenin ön kısmına döner. Sonra birdenbire durur.)

Eh... karar anı geliyor işte. Bunları başımdan savdım, artık harekete geçmeliyim. Ne diyeceğim şimdi ona? D diyeceğim ki, "Vaziyet böyle olduğuna göre ne yapacağız şimdi kızım?" Önce onu iyice hazırlarım, mektubu sonra veririm. Elbette ümidini kaybetmemesi gerektiğini, her şeyin düzelebileceğini falan... artık ne gerekiyorsa eklerim.

(Susar.)

Ama ihtiyatlı olacağım. Müthiş ihtiyatlı olacağım! Bu işte siyaset lazım. Amaan. Odasına bir gideyim de...

(Kapıya yaklaşıp.)

Korkuyorum... yemin ederim korkuyorum. Kalbim duracak gibi oluyor. Yüzüm kim bilir ne kadar değişmiştir.

(Çabucak aynaya yaklaşıp.)

Şu surata da bak!

(Fırçayla saçlarını kabartır.)

Pek güzel oldu, yakışıklı adamsın vesselam! Eeh, şakanın sırası değil. Tüh!

(Elini yüzünde gezdirir.)

Öyle bir vaziyet ki... savaşta olsam bundan çok korkmam zannederim. Hadi, ha gayret!

(Ceketini ilikler.)

İşin en belalı kısmı başlangıç...

(Kapıya yaklaşıp.)

Acaba uyuyor mu? Yok canım. Burada o kadar gürültü ettik ki... ya duyduysa? Daha iyi. Şüphesiz daha iyi. Hadi yürü bakalım korkak herif. Hele biraz su içeyim de...

(Masaya döner, bardağa su koyup içer. Yan kapıdan Maşa çıkar.)

Eh Tanrı yardımcım olsun!

(Döner, Maşa'yı görünce büsbütün şaşırır.)

Aa... sen misin? Sen ha? Demek sensin?

MAŞA

(Hayretle.)

Benim. Ne oluyorsunuz?

MOŞKİN

(Telaşla.)

Hiç. Hiç canım... şey... seni beklemiyordum da. Uyuduğunu söylemişlerdi.

MAŞA

Evet, hep uyuyordum. Ancak şimdi kalkabildim.

MOŞKİN

Nasılsın yavrum?

MAŞA

Fena değil. Biraz başım ağrıyor.

MOŞKİN

Elbette. Böyle bir geceden sonra.

(Maşa oturur.)

Demek daha iyisin, öyle mi? Çok şükür! Bugün de hava çok güzel. Birazdan kızakla ufak bir gezinti yapsak, ne dersin?

MAŞA

Siz bilirsiniz.

MOŞKİN

Yok, sen nasıl istersen. Seni neye zorlarım ki ben? Ne istersen, o olur.

MAŞA

Çok iyi kalplisiniz Mihaylo İvaniç.

MOŞKİN

(Yanına oturur.)

Daha neler. Neden ben... bununla beraber öyle... ama ne ehemmiyeti var bunun. Bana bak Maşa.

(Maşa yüzünü Moşkin'e doğru çevirir.)

Aah Maşa, Maşa! Sen yine ağlamışsın ama...

(Maşa başını öteye çevirir.)

Anlıyorum kızım... her şeyi anlıyorum. Ama artık bu kadarı da... lüzumsuz bu kadarı! Elbette her şey... yani bütün olanlar düzelebilir daha. Şüphesiz.

(*Moşkin elleriyle birtakım müphem jestler yapar.*)

Bak görürsün.

MAŞA

Bir şeyim yok ki Mihaylo İvaniç.

MOŞKİN

Nasıl bir şeyin yok! Sen... hayır... sende bir şey var. Bak ağlıyorsun... Neden? Niçin ağlıyorsun? Elbette bunda yerden göğe kadar haksızsın diyemem, ama ne de olsa... yani... bu kadar acele etme demek istiyorum.

(*Yüzünü mendiliyle siler.*)

Şu eşek Stratilat da sobayı amma doldurmuş!

MAŞA

Boşuna üzülüyorsunuz Mihaylo İvaniç. Gerçekten.

MOŞKİN

Sana kim dedi ki...

MAŞA

(*Devam eder.*)

En azından benim yüzümden üzülmeniz için bir sebep yok. İnanın...

(*Acı acı gülümser.*)

Ben kaderime tam bir tevekkülle boyun eğiyorum.

MOŞKİN

Yani ne demek istiyorsun?

MAŞA

Öyle işte. Ne bir şey ümit ediyor, ne de bir şey arzuluyorum... Artık kendimi daha fazla aldatmak istemiyorum Mihaylo İvaniç. Her şeyin bittiğini biliyorum. Ne yapalım? Belki böylesi daha iyi.

MOŞKİN

Neden canım?

MAŞA

Şimdi de siz yüzüme bakar mısınız Mihaylo İvaniç?

MOŞKİN

Hayhay! Neden bakmayacakmışım?

(Bakmak ister, bakamaz.)

MAŞA

Ah Mihaylo İvaniç! Neden rol yapalım? Ne faydası var bunun? Kimi kandırıyoruz?

MOŞKİN

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Evet, doğru. Tabii... ben de onun böyle yapacağını bek-
lemezdim şüphesiz.

MAŞA

(Birdenbire büyük bir heyecanla.)

Ne demek istiyorsunuz?

MOŞKİN

(Bozulur.)

Şey... ben... yani, şey...

MAŞA

Bugün yine mi ona gittiniz?

MOŞKİN

Evet, öyle... gittim.

MAŞA

(Aceleyle.)

E, ne oldu?

MOŞKİN

Evde bulamadım.

MAŞA

Öyleyse bahsettiğiniz şu beklenmedik şey nedir?

MOŞKİN

Ha, şu... ama sen kendin... Şey, bana mektup gönderdi de...

MAŞA

(Telaşla.)

Mektup mu?

MOŞKİN

(*Zoraki bir gülümsemeyle.*)

Evet, mektup yazdı. Şey, biliyor musun... yani öyle bir mektup ki, doğrusunu istersen...

MAŞA

Nerede bu mektup?

MOŞKİN

Bende.

MAŞA

Verin onu bana, Tanrı aşkına Mihaylo İvaniç, verin şu mektubu ne olur.

MOŞKİN

Doğrusu... bilemiyorum Maşa... Keşke sana söylemeseydim. Boş bulundum da...

MAŞA

Verin, verin, verin!

MOŞKİN

(*Ceplerini araştırır.*)

Bilmiyorum ki nereye soktuğumu. Aslında hiç gereği yok Maşa. Baksana ne kadar heyecanlısın.

MAŞA

Hayır, çok sakinim. Ama bu mektup...

MOŞKİN

(*Üzüntüyle.*)

Ama yapamam! Ah Tanrım! Seni hiç olmazsa hazırlamam lazım... Daha doğrusu hazırlamalıydım... Şimdi kim bilir neler düşüneceksin. Bense damdan düşer gibi ağzımdan kaçırırverdim...

MAŞA

Beni üzüyorsunuz...

MOŞKİN

Bari söz ver bana!

MAŞA

Ne isterseniz yapayım. Yalnız Tanrı aşkına... bakın ben... Ne olur...

MOŞKİN

Maşa, sakın kötü şeyler düşünme lütfen... Bunun hiç önemi yok. Kızgınlıkla yazılmış bir mektup... o kadar. Her şey çabucak düzelecek. Hem de çok kolay olacak. Yani hiçbir şeye değmez demek istiyorum.

MAŞA

Verin şu mektubu bana, ne olur verin...

MOŞKİN

(Ağır ağır mektubu yan cebinden çıkartır.)

Ama kuzum, çok rica ederim...

(Maşa mektubu elinden kapıp heyecanla okumaya başlar. Moşkin ayağa kalkar, biraz öteye çekilir, başını çevirir. Maşa mektubu bitirdikten sonra bir an hareketsiz kalır. Sonra birdenbire yüzünü elleriyle kapar, boğuk boğuk hıçkırmaya başlar. Moşkin yanına koşar.)

Maşa, Maşa, lütfen! Sana dedim ya önemi yok bunun... Maşa, Maşa! Tanrı aşkına yapma! Ah ihtiyar öküz, beyinsiz avanak seni! Bir de ihtiyat, siyaset diyordun... Sonra da, mektubu damdan düşercesine kızın eline sıkıştıırıyorsun. Siyaset senin neyine zırcahil...

(Tekrar Maşa'ya döner.)

Hadi üzülme, sakın ol canım... Ağlama diyorum sana. Bütün suç bende. Her şeyi yoluna koyacağım. Ama beni perişan ediyorsun Maşa! Seni bu vaziyette gördükçe içim parçalanıyor.

(Maşa ona elini uzatır.)

Ağlama kızım! Yalvarırım...

MAŞA

(Gözyaşları arasında.)

Kusuruma bakmayın Mihaylo İvaniç. Şimdi geçer. Birden fena oldum...

(Gözlerini mendiliyle siler.)

MOŞKİN

(*Tekrar yanına oturur ve mektubu elinden alır.*)

Bunun önemi yok canım, hiç önemi yok!

MAŞA

Hem bunu beklemeseydim neyse... Ama siz de biliyorsunuz ki her şeye hazırdım. Yine de, bütün o eski vaatlerden sonra apansızın böyle bir mektubun gelmesi... hoş, daha önce de kendimi aldatmıyordum ya... ne yapalım, mesut olsun...

(*Tekrar ağlar.*)

MOŞKİN

Ben onunla konuşurum Maşa.

MAŞA

Sakin ha Mihaylo İvaniç! Beni istemiyorsa kendi bilir... kendimi zorla kabul ettirecek değilim ya. Size de çok rica ederim Mihaylo İvaniç, Pyotr İlyiç'e benim için tek bir söz söylemeyeceksiniz, anladınız mı? Ben bir öksüzüm, dayanacak kimsem yok. O bana hakaret etti. Ne yapalım? Onu affediyorum, ama zorla kendimi kabul ettirmeyi asla istemiyorum. Duydunuz mu Mihaylo İvaniç? Beni seviyorsanız, bir söz, tek bir söz bile söylemeyeceksiniz...

MOŞKİN

Dayanacak kimsen yok ha! Ya ben ne güne duruyorum? Seni öz kızım gibi sevmiyor muyum ben? Bütün bunlara sebep olduğumu düşünmek mahvediyor beni... İşe benim öneyak olduğumu düşündükçe ölecek gibi oluyorum... Beni mahvetti, basbayağı aldattı beni. Biz de bunu yutacak mıyız yani? Başımızı eğip sineye mi çekeceğiz? Yok kızım, ne dersen de buna imkân yok. Hem belki onun da akli başına gelir. O gün sana getirmiştım ya onu.

MAŞA

Ama boşuna... değil mi? Hiç faydası oldu mu bunun? Kendiniz de görüyorsunuz işte...

MOŞKİN

Peki Maşa, ama başka ne yapabiliirdim? Sen benim yerimde olsaydın... her şey öyle güzel gidiyordu ki! Zaten düğününüzü ileri atmasaydın, bugün onunla evlenmiş olacaktın. Buna göre şimdi her şeyden birdenbire vazgeçmemi nasıl isteyebilirsin? Bunlar sadece bir rüya, bir kâbus... ister misin uyanalım da her şey eskisi gibi olsun? Nasıl olur da seni reddedebilir? Neyin eksik ki?

MAŞA

(Hüzünle.)

Siz çok iyi kalplisiniz Mihaylo İvaniç. Sevdiğiniz için beni kusursuz görüyorsunuz. Ona ise... hoş görünmüyorum artık... Gerçi önceleri beni beğenmiyor değildi, ama sonra... ben çoktandır bunun farkındaydım. Sizi üzmemek için susuyordum. Arkadaşlarını siz de gördünüz. Biz onlarla boy ölçüşebilir miyiz hiç? Biz ona göre çok basit, çok düşük seviyedeniz Mihaylo İvaniç. O artık bize tenezzül etmiyor...

MOŞKİN

Tenezzül etmiyormuş! Ama benden para almaya tenezzül ediyordu. Bir Almanla arkadaş oldu diye bu derece burnunun büyümesi niye? Yok efendim, yok! Karşısındaki yutmaz bunları...

MAŞA

Ne lüzum var bunlara Mihaylo İvaniç? Ok yaydan çıkmış bir kere...

MOŞKİN

Ama Maşa... el âlemin ne diyeceğini düşünsene! Kim bilir neler diyecekler...

MAŞA

Peki ne yapalım Mihaylo İvaniç?

MOŞKİN

Zaten ben de şimdi ne yapmamız gerektiğini düşünüyorum.

MAŞA

(*Biraz sustuktan sonra.*)

Yalnız şu var ki artık... artık sizde kalamam.

MOŞKİN

Nee?

MAŞA

Evinizden ayrılmak zorundayım Mihaylo İvaniç.

MOŞKİN

O da nedenmiş? Daha neler! Yoksa bunlar halanın öğütleri mi?

MAŞA

Aslında halam da söyledi, ama ben zaten... inanın bana Mihaylo İvaniç, sizden ayrılmayı sadece düşünürken bile içim parçalanıyor.

MOŞKİN

Bana kendimi pencereden atmamı söyleyen daha iyiydi! Aman Maşa, aklını mı kaçırdın? Hem nereye gideceksin? Nereye? Söyle bakayım. Ah koca cadı! Bana kastı varmış meğer... Ya sen Maşa? Sana ne yaptım da beni mahvetmek istiyorsun? İnsaf et kızım, insaf et! Hiç olur mu yahu?

MAŞA

Mihaylo İvaniç, beni soğukkanlılıkla dinlerseniz, siz de bana hak verirsiniz.

MOŞKİN

Hayır kızım, hayır. Hak verecek bir şey yok!

MAŞA

Dinleyin beni Mihaylo İvaniç. Annem öldükten sonra beni evinize aldınız. Bana bakan bir tek siz oldunuz. Nihayet beni Pyotr İlyiç'le tanıştırdınız. Bu mesele ortaya çıktı... beni istedi, şimdi vazgeçti. Benim durumumu düşünsenize. İnsanların benim için neler diyebileceğini düşünsenize Mihaylo İvaniç!

MOŞKİN

Ne diyecekler ki?

MAŞA

(Çabuk çabuk konuşur.)

Ne de olsa ben sizin için bir el kızı değil miyim? “Nişanlısı bırakmış da ne olmuş sanki? Kendisi ne ki? Bir evlatlık, besleme...” diyecekler. “Başkasının sırtından geçiniyor. Adam istemiş, sonra da bırakmış... Ne çıkar yani? Yüzüne bakmaya tenezzül ettiklerine şükretsin. Müstahaktır. Hem kendisiyle kim ilgileniyor? Akrabalarının yanında otursaydı başına böyle şeyler gelmezdi. Bedava ekmek tatlı gelmiş galiba... çalışmakta da hiç gözü yok...” diyecekler. Şimdi durumumu anladınız mı Mihaylo İvaniç? Sizi dünyada her şeyden çok seviyorum. Ama ne yapabilirim? Bu vakte kadar idare edebiliyordum, ama bundan sonra... Bundan sonra kalamam, mümkün değil. Niçin bütün bunlardan sonra bir de onurumla oynansın? Çok şükür yiyeceğim bir lokma ekmeği çalışarak kazanabilecek durumdayım.

MOŞKİN

Anlamıyorum... tek kelime anlamıyorum. Sen ne diyor-sun be kızım? Hangi ekmekten, hangi hakaretlerden bahsediyorsun? Kimin haddine? Tanrı iyiliğini versin Maşa! Hem seninle benden başka kim ilgilenecek? Hiç kimsenin seninle alay etmesine izin vermem! Bunu da herkese, o süt çocuğuna da ispat edebilirim...

MAŞA

Aman neler söylüyorsunuz Mihaylo İvaniç?

MOŞKİN

Evet, evet. Bak görürsün. Sen beni daha bilmiyorsun. “Evimde oturuyormuşsun...” Lafa bak! Ben yaşını başını almış, vakur bir adamım. Herkes senin kızım olduğunu biliyor... İnsaf yahu! Seni hiç anlayamıyorum.

MAŞA

Hayır, anlıyorsunuz Mihaylo İvaniç.

MOŞKİN

Yeter ama Maşa. Bunları ciddi mi söylüyorsun?

MAŞA

(*Ayağa kalkarak.*)

Şaka yapacak halim mi var Mihaylo İvaniç?

MOŞKİN

Beni bırakıp gidebilir misin yani?

MAŞA

Gitmek zorundayım.

MOŞKİN

İyi de nereye gideceksin?

MAŞA

Elbet giderim bir yere. Önce halama taşınırım. Sonra araştırır, belki bir iş bulurum.

MOŞKİN

(*Ellerini kavuşturur.*)

Aman, aklımı kaçıracağım! Yemin ederim aklımı kaçıracağım! Halana mı gideceksin? Sen önce halanın nerede oturduğunu sorsana... Bir ebenin yanında sandık odasında, süpürgelerle, turşularla, eski bohçalar arasında...

MAŞA

(*Biraz alıngan bir tavırla.*)

Ben fakirlikten korkmam...

MOŞKİN

(*Hızla kalkar.*)

Hayır hayır! Saçmalık bu, saçmalık! Buna dayanamam. Nasıl olur? Önce onu kaybettim, şimdi de seni mi yani? Bari sen onun gibi olmadığını, iyi kalpli olduğunu göster. Yoksa şimdiki gençler hep böyle mi? Düşün bir kere: Ben yalnızca senin için yaşıyorum Maşa... Yokluğun beni öldürür... Zavallı ihtiyara merhamet et Maşa! Ben sana ne yaptım ki?

MAŞA

Siz de biraz halimi anlayın Mihaylo İvaniç. Kalamam ben sizde, yemin ederim kalamam!

MOŞKİN

Ah şu kadınlar! Hepiniz bize Tanrı'nın cezası gibisiniz! Kafanıza bir şey girdi mi, taş çatlasa vazgeçmezsiniz. Hayır Maşa, senin buradan gitmene müsaade edemem. Burası senin yuvan, senin evin... Burada her şey senin, yalnız senin içindir, senden ayrılamam... Ama ben... evet, haklı olduğunu kabul ediyorum. Herkes seni saymaya mecbur, doğru... Ben de öz kızımı savunur gibi seni korumaya mecburum. Bu benim vazifem, çünkü evimde oturuyorsun, çünkü hem Tanrı'ya, hem de onun kullarına karşı senden ben sorumluyum... İşte bütün bunlardan ötürü sana şunu söyleyeceğim: Sen hiç üzülme. Ne yapacağım biliyor musun? Ya her şeyi eskisi gibi yoluna koyarım, ya da onu düelloya çağırırım...

MAŞA

(*Korkuyla.*)

Düelloya mı?

MOŞKİN

Evet, düelloya. İster kılıçla, ister tabancayla...

MAŞA

(*Boğulur gibi.*)

Bana bakın Mihaylo İvaniç! Bu niyetinizden hemen vazgeçmezseniz, yemin ederim gözünüzün önünde... yani... kendimi öldürürüm!

MOŞKİN

(*Bağırır casına.*)

Başka ne yapayım Tanrım, ne yapayım? Deli olacağım artık...

(*Birdenbire duraklar.*)

Bana bak Maşa! Yok... ben artık tam manasıyla şaşkına döndüm. Ama olsun, söyleyeceğim. Bak dinle. Sen etrafın seni saymasını istiyorsun değil mi? Senin için kimsenin tek bir kötü şey düşünmesini istemiyorsun. Bugünkü vaziyetinden sıkılıyorsun. Öyle değil mi? Şu halde beni dinle.

Yalnız ne olur beni deli sanma. Bak, ben... yani sen... şey, burada kalacaksın. Kimse, anlıyor musun, artık hiç kimse de bunu diline dolamayacak. Sözün kısası, benimle evlenmeye razı olur musun?

MAŞA

(*Tarifsiz bir hayretle.*)

Mihaylo İvaniç!

MOŞKİN

(*Hızla devam eder.*)

Dur, sözümü kesme. Bunun nasıl olup da aklıma geldiğini ben de bilemiyorum, ama bunu mutlaka söylemeliyim. Bunun iyice umutsuz bir çare olduğunu kabul ediyorum, ama halimize bir baksana... Bari Petruşa'nın geri dönmesini ümit edebilseydim...

(*Maşa elini sallar.*)

İşte bak, sen de görüyorsun... Bırak da hiç olmazsa fikrimi açıklayayım, yoksa beni haklı olarak deli sanacaksın, hatta seni... Yok canım! Seni tahkir edebileceğimi düşünemezsin tabii.

MAŞA

Hayır. Ama...

MOŞKİN

Kabahat sende: "Gideceğim de gideceğim..." diye korkutmamalıydın beni. Deminki hakaret etmek gibi lafların beni serseme çevirdi. Ben bu işte neden bu kadar didiniyorum Maşa? İstediğim nedir? Bütün arzum herkesin sana bir kraliçe gibi saygı göstermesini sağlamak... Bunun için de herkese seninle evlenmemi ulaşılmaz bir saadet gibi göstermek istiyorum. O aptal çapkın saadetini tepti. Bense ağırbaşlı, olgun, her bakımdan kusursuz bir adam, bugüne bugün bir memur, senin önünde diz çökerek yalvarıyorum: "Lütfen beni kabul et Marya Vasilyevna!" İşte bunu bütün dünyaya da, ona da, yani Pyotr İlyiç'e de göstermek istiyorum. Anlatabiliyor muyum? Yalnız hatırına sakın ha bir şey gelmesin!

MAŞA

Mihaylo İvaniç...

MOŞKİN

Dur, dur... biliyorum, bana yapacağın bütün itirazları tahmin ediyorum. Ama sen de beni anla. Elbette ben sana göre bir koca değilim. Bunu düşünmek bile gülünç... Bana öyle geliyor ki, artık evimde eskisi gibi gönül rahatlığıyla oturamayacaksın, aynı zamanda beni bırakmaya da kıyamazsın. Hâlbuki ben sana huzur, sükûn, saygı sağlamak, seni himaye edecek bir koruyucu olmak istiyorum. Tekliflerim bunlar... Benim namuslu, vicdanında tek bir leke bulunmayan bir adam olduğumu biliyorsun Maşa. Şimdiye kadar sana, şerefine nasıl dokunmadan baktımsa, bundan sonra da öyle bakacağım. Baban olacağım, o kadar... Öyle ya! Seni bırakmak, tahkir etmek istediler. Güya aciz bir öksüz, bir evlatlıksın... elin evinde merhametten oturuyormuşsun... Öyle şey olmaz! Sen bu evin kadınısın, bir hanımefendisinsin. Ben ise... şey... paravana, anladın mı, paravanadan ibaret olacağım. Ee, buna ne dersin?

MAŞA

O kadar şaşırdım, öyle duygulandım ki, size hemen nasıl cevap vereyim bilmem ki?

MOŞKİN

Canım zorlayan yok. Rahat rahat düşün taşın. Bu çareyi senin huzurun için buldum. Sonuçta senin bileceğin iş. Bana bugün sadece evimde kaldığını söyle. Ben bununla yetinirim. Fazlasını istemiyorum.

MAŞA

Ama kalmam ki... Yani kalmamın tek yolu buysa... size hemen cevap veremem ki.

MOŞKİN

Peki, nasıl istersen. Düşün taşın...

MAŞA

Buna karar versem bile... sizden bu şekilde faydalanmaya ne kadar hakkım olabilir ki Mihaylo İvaniç? Niçin bunu...

MOŞKİN

Hoppala! Peki ben bu dünyada niçin yaşıyorum? Neye yarıyorum? Söyle bakalım neye? Neler de düşünüyor! Benim gibi koca bir bunak böyle bir saadeti rüyasında bile göremez. Aman Tanrım! Sen bana şimdi kalacağını söyle, başka bir şey istemem... Cevabını da sonra, o da nasıl olursa olsun, ne vakit istersen o vakit ver...

MAŞA

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Ben sizin elinizdeyim...

MOŞKİN

(Gücenik.)

Bak Tanrı şahidim, bana bir daha bu lafı söylersen mutfağa gider, Malanya'ya uşaklık ederim, duydun mu? Benim elimdeymiş! Ah Tanrım!

MAŞA

(Ona bir müddet bakar, içli bir sesle.)

Kalıyorum Mihaylo İvaniç.

MOŞKİN

Kalıyorsun ha? Canım benim!

(Sarılmak ister.)

Hayır, olmaz... cesaret edemem, edemem...

MAŞA

(Onu kucaklar.)

Oh benim iyi kalpli Mihaylo İvaniç'im! Evet, siz seviyorsunuz beni, siz bana bağlısınız. Siz ne aldatır, ne de ihanet edersiniz. Size güvenebilirim. Artık müsaade edin de odama gideyim. Şaşkınlıktan başım dönüyor. Gideyim artık.

MOŞKİN

Hayhay Maşa, git. Ne istersen onu yap. Burada senden daha üstün biri yok. Git dinlen. En önemlisi bu. Ondan ötesi nasıl olsa yoluna konur.

(Kapıya kadar götürür.)

Demek kalıyorsun ha?

MAŞA

Kalıyorum.

MOŞKİN

Çok şükür. Sen rahat, mesut ol yeter. Hah, sakın ha aklına tuhaf şeyler getirip kendini üzmeye kalkma. Hani... bu gibi vaziyetlerde sevgiliden, yani evlenilecek kızıdan, “Ümit edebilir miyim?” diye sorulurmuş. Ama sen hiç korkma. Ben böyle bir şey sormayacağım.

MAŞA

(Kısa bir sessizlikten sonra.)

Niçin? Ümit edebilirsiniz.

(Biraz düşünüür.)

Evet, ümit edebilirsiniz!

(Çabucak çıkar.)

MOŞKİN

(Yalnız.)

Ne dedi? “Ümit edebilirsiniz...”

(Durduğu yerde sıçrar.)

Dur be koca aptal! Ne diye zıplayıp duruyorsun? Yoksa yanlış mı anladın? Aman Tanrım! Kimin aklına gelirdi? Dünyada görülmemiş bir şey bu. Öteki reddediyor, Maşa kalıyor... ben de galiba evleniyorum. Ben evleniyorum... bu yaşta... hem de kiminle? Böyle mükemmel bir mahlûkla, bir meleklerle... Yoksa bu bir rüya, bir sayıklama mı? Bütün olanları bir duman perdesi içinde görüyorum. Hummalı gibi dolaşıyorum... sanki hummaya tutulmuşum. Nasıl Pyotr İlyiç? Güya siz bize oyun oynayacaktınız. Yağma yok! Havanı aldın azizim.

(*Etrafa bakınır ve alçak sesle.*)

Tevekkeli değil bu evlenme işinin başından beri yüreğim duruverecek gibi oluyordu.

(*Elini sallar.*)

Sus, sus be moruk, sus! Ama tıkanacağım neredeyse, yemin ederim tıkanacağım. Biraz sokağa çıkıp dolaşayım.

(*Şapkasını kapar, kapıda Şpundik ve Priyajkina ile karşılaşır.*)

ŞPUNDİK

(*Hayretle.*)

Nereye böyle?

MOŞKİN

Hava almaya Filip, hava almaya... şöyle biraz dolaşayım da... hemen gelirim.

ŞPUNDİK

Hayırdır, bir şey mi oldu yoksa? Marya Vasilyevna iyi mi?

MOŞKİN

İyi, iyi... siz onu rahatsız etmeyin. Odasında. Gayet iyi.

(*Şpundik'e.*)

Filip, iki gözüm! Gel kucaklayayım seni... ben hemen gelirim. Sakın odasına gitmeyin. Her şey iyi, her şey mükemmel...

(*Koşarak çıkar.*)

ŞPUNDİK

(*Büyük bir hayretle Priyajkina'ya döner.*)

Bu da nesi? Ne oldu ona acaba?

PRIYAJKINA

(*Tıkanan bir sesle, hemen bayılacakmış gibi koltuğun kenarına yapışarak.*)

Aah, inme... inme inecek... kardeşim yardım et... inme!

ŞPUNDİK

(*Korku içinde onu tutar.*)

Ne oldu? Ne oldu? İnme mi?

(Bağırır.)

Stratilat! Stratilat! Koş bir doktor getir!

PRIYAJKİNA

(Bayılır gibi.)

Aman kardeşim! Aah...

ŞPUNDİK

(Ümitsizlikle.)

Stratilat! Nerede bu herif? Stratilat!

STRATİLAT

(Antreden koşarak girer.)

Buyurun efendim.

ŞPUNDİK

Çabuk doktora koş. Yekaterina Savişna'ya fenalık geldi:

İnme indi...

PRIYAJKİNA

(Doğrulur ve Şpundik'i iterek, kurumlu kurumlu.)

Kendine gel beyefendi. O da ne demek? Aklını mı kaçır-
dın? İnme de nereden çıktı?

ŞPUNDİK

(Hayretle.)

Efendim, demin kendiniz...

PRIYAJKİNA

(Ağlamaklı bir sesle.)

Bana inmedi... can kardeşim Mihaylo İvaniç'e... ona indi!

ŞPUNDİK

(Öfkeyle.)

Pes yahu, amma da korkuttunuz beni.

(Stratilat'a.)

Hadi sen git.

(Stratilat çıkar, Priyajkina'ya.)

Ayıp değil mi canım, hiç utanmıyor musunuz?

PRIYAJKİNA

Aa... sen körsün galiba kardeş. Görmedin mi yoksa?

Adamcağızın yüzü bir yana, dudakları bir yana çarpıl-

dı. Buna inme derler efendi, inme. İnan bana. Geçen gün sağlık memurumuz da böyle oldu. Hoş o ayyaşın tekidir, içmekten şişmişti. Ama yüzleri tıpkı birbirine benziyordu! Ah talihsiz başım, ben fakir ne yaparım şimdi?

ŞPUNDİK

Ee... yine başladı. Öff!

(*Antreden koşarak Moşkin girer.*)

Bak, kendin bak işte. Hasta böyle mi olur? Ah, şu kadınlar!

(*Moşkin'e.*)

Bak Mişa, Yekaterina Savişna sana inme indiğini iddia ediyor.

MOŞKİN

Eh, pek de yanılmış sayılmaz... Benim bu halim karşısında şaşkına döndüğünüzün farkındayım. Ama biraz bekleyin. Birazdan her şey anlaşılacak...

ŞPUNDİK

Yahu nedir bu halin senin birader? Kendinde değilsin.

MOŞKİN

Belki. Elbette!

(*Şpundik'i bir köşeye çeker.*)

Sana bir şey söyleyeyim mi Filip? Galiba düğün yapılacak.

ŞPUNDİK

Yok canım! İşler yoluna girdi demek?

MOŞKİN

Girdi, ama ötekiyle değil.

ŞPUNDİK

Ya kiminle?

MOŞKİN

Bunu da öğrenirsin... Hadi kucakla bakalım beni...

ŞPUNDİK

Hayhay... yalnız ben... doğrusu...

(*Sarırlırlar.*)

MOŞKİN

(Alçak sesle.)

Beni tebrik et.

ŞPUNDİK

(Hayretle.)

Eee?

MOŞKİN

Sezgin galiba doğru çıktı Filip.

ŞPUNDİK

Hangi sezgim? Neyi sezmişim?

MOŞKİN

(Ona cevap vermeden Priyajkina'ya döner.)

Hadi sizinle de kucaklaşalım!

(Kucaklaşırlar.)

Üzülmeysin artık canım. Yeter. Hepimiz mesut olacağız. Göreceksiniz mis gibi yaşayacağız. Filip sen köye ne zaman gidiyorsun?

ŞPUNDİK

Üç hafta kadar sonra... neden sordun?

MOŞKİN

Şey... belki biz de o vakte kadar... yok, yok! Söylemeyeceğim... bir uğursuzluk çıkar sonra.

PRIYAJKİNA

Neymiş bu iki gözüm?

MOŞKİN

Aman dostlar, bana hiçbir şey sormayın. Tekrar kucaklaşalım. En iyisi bu...

(İkisine birden sarılır.)

Hah şöyle! Maşa da mesut olacak. Buna yemin ediyorum. Duydunuz mu? İşte siz de şahitsiniz. Mesut olacak! Mesut olacak!